

รายงานผลการวิจัย

เรื่อง รูปแบบการจัดการที่พักสัมผัสวิถีชนบท (Homestay Management) ที่เหมาะสมสำหรับชุมชน
บ้านหม้อ ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

An appropriate Homestay Management Model for Banmor Community, Papai Sub-
district, Sansai District, Chiang Mai Province, Thailand

ได้รับการจัดสรรงบประมาณวิจัย ประจำปี 2554

จำนวนเงิน 50,000 บาท

หัวหน้าโครงการ นางอรจนา แสนไชย จันทรประยูร

ผู้ร่วมโครงการ นางสาววัชรวิวรรณ ศศิผลิน

งานวิจัยเสร็จสิ้นสมบูรณ์

วันที่ 30 กันยายน 2555

กิตติกรรมประกาศ

การดำเนินงานวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการที่พักสัมผัสชีวิตชนบท (Homestay Management) ที่เหมาะสมสำหรับชุมชนบ้านหม้อ ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากสำนักวิจัยและส่งเสริมวิชาการการเกษตร ประเภทนักวิจัยรุ่นใหม่ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2554 ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ จำนวน 50,000 บาท ซึ่งคณะผู้วิจัยต้องขอขอบคุณผู้บริหารที่สนับสนุนงบประมาณดังกล่าว

นอกจากนี้ งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ ชุมชนบ้านหม้อ ในตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 19 ราย

ขอขอบคุณคณะวิทยากรในช่วงระหว่างการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ ที่ได้ช่วยเป็นผู้ให้ความรู้ ตลอดจนการเสริมสร้างทักษะในการจัดการโฮมสเตย์ และขอขอบคุณชุมชนบ้านแม่กำปอง อำเภอแม่ฮอน จังหวัดเชียงใหม่ ที่ให้โอกาสได้เข้าเยี่ยมชมการจัดการโฮมสเตย์ที่มีมาตรฐาน สุดท้ายนี้คณะผู้วิจัยขอขอบคุณผู้นำชุมชนที่ช่วยประสานงาน สนับสนุนและอำนวยความสะดวกเพื่อการวิจัยครั้งนี้สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี และขอขอบคุณทุกท่านที่มีส่วนร่วมในงานวิจัยครั้งนี้ มา ณ โอกาสนี้

อรจนา แสนไชย จันทรประยูร

หัวหน้าโครงการวิจัย

สารบัญ

กิตติกรรมประกาศ.....	ก
สารบัญ.....	๗
สารบัญตาราง.....	ง
สารบัญภาพ.....	จ
บทคัดย่อ.....	1
ABSTRACT.....	4
บทที่ 1 บทนำ.....	6
ความสำคัญของปัญหา.....	6
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	7
ขอบเขตและข้อจำกัดของการวิจัย.....	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
นิยามศัพท์.....	7
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร.....	10
แนวคิดและทฤษฎี.....	10
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	21
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	22
บทที่ 3 วิธีการวิจัย.....	23
สถานที่ดำเนินการวิจัย.....	23
กลุ่มตัวอย่าง.....	23
เครื่องมือในการวิจัย.....	24

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	24
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	25
ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย.....	27
บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	28
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	50
สรุปผลการวิจัย.....	50
อภิปรายผล.....	55
ข้อเสนอแนะ.....	56
ข้อเสนอแนะในครั้งต่อไป.....	57
บรรณานุกรม.....	58
ภาคผนวก.....	60

สารบัญตาราง

ตาราง 1 ผลการทดสอบด้านศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	29
ตาราง 2 ผลการทดสอบด้านศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว.....	31
ตาราง 3 ผลการประเมินศักยภาพด้านคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม.....	33
ตาราง 4 ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วม โครงการ.....	37
ตาราง 5 ร้อยละของคะแนนเทียบกับคะแนนเต็มในแต่ละประเด็นความรู้ของแบบทดสอบก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการ.....	39
ตาราง 6 ระดับความพึงพอใจของผู้ร่วมโครงการ.....	41

สารบัญภาพ

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์.....	22
รูปที่ 2 เวทีหารือระหว่างผู้วิจัย ผู้นำชุมชน และผู้สนใจในชุมชน.....	28
รูปที่ 3 ลักษณะของพื้นที่ และทรัพยากรสิ่งแวดล้อมรอบชุมชน.....	30
รูปที่ 4 ศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านหม้อ.....	32
รูปที่ 5 วิธีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน.....	34
รูปที่ 6 บ้านที่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ตามวิถีชีวิตชุมชน.....	35
รูปที่ 7 ศึกษาดูงาน ณ หมู่บ้านแม่กำปอง.....	42
รูปที่ 8 อบรมเชิงปฏิบัติการ.....	43
รูปที่ 9 ด้านที่พัก.....	44
รูปที่ 10 ด้านอาหารและโภชนาการ.....	45
รูปที่ 11 หลักเศรษฐกิจพอเพียง.....	46
รูปที่ 12 ด้านวัฒนธรรม.....	48
รูปที่ 13 ด้านการสร้างคุณค่าและมูลค่าของผลิตภัณฑ์.....	49

รูปแบบการจัดการที่พักสัมผัสชีวิตชนบท (Homestay Management) ที่เหมาะสม

สำหรับชุมชนบ้านหม้อ ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

An appropriate Homestay Management Model for Banmor Community, Papai

Sub-district, Sansai District, Chiang Mai Province, Thailand

อรจนา แสนไชย จันทรประยูร¹ และ วัชรวีรธรรม ศศิผลิน¹

Onjana Sanchai Chantraprayoon¹ and Watchareewan Sasiphalin¹

¹คณะพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จ.เชียงใหม่ 50290

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการที่พักสัมผัสชีวิตชนบท (Homestay Management) ที่เหมาะสมสำหรับชุมชนบ้านหม้อ ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ มีขอบเขตในการศึกษาคือ ในพื้นที่ชุมชนบ้านหม้อ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อ 1) เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพด้านพื้นที่ ทรัพยากรด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรด้านวัฒนธรรมของชุมชนที่เอื้อต่อการจัดการโฮมสเตย์ 2) เพื่อหารูปแบบการจัดการโฮมสเตย์ที่เหมาะสมกับศักยภาพด้านพื้นที่ ทรัพยากรด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรด้านวัฒนธรรมของชุมชน

ขอบเขตในการศึกษา คือ ชุมชนบ้านหม้อ ซึ่งมีวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือในการวิจัย แบ่งออกเป็น 4 ชุด ได้แก่ แบบเก็บข้อมูลการประเมินศักยภาพด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรด้านวัฒนธรรม แบบประเมินความรู้ก่อนการอบรม แบบประเมินความรู้หลังการอบรม และแบบประเมินความพึงพอใจเกี่ยวกับโครงการเพื่อพัฒนาวิสัยทัศน์ด้านโฮมสเตย์ ซึ่งมีการทดสอบเครื่องมือในด้าน 1) ความเชื่อมั่นโดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha : α) แบบครอบครัวภาค (Cronbach) โดยกับกลุ่มตัวอย่าง 10 ชุด การหา

อำนาจจำแนก โดยการจำแนกกลุ่มคะแนนสูงและต่ำร้อยละ 25 มาเปรียบเทียบรายชื่อ ผลของข้อมูลเกี่ยวกับระดับความรู้ก่อนการเข้าร่วม โครงการและหลังเข้าร่วมโครงการ การวิเคราะห์ข้อมูลจะถูกแบ่งตามวัตถุประสงค์ คือ ในด้านศึกษาศักยภาพด้านพื้นที่ ทรัพยากรด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรด้านวัฒนธรรมของชุมชนที่ใช้วิธีการจัดบันทึกและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเหตุและผล และในด้านระดับความรู้และทักษะ โดยใช้สถิติความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ในการแปลผลข้อมูล ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ซึ่งเป็นแบบทดสอบซึ่งมีการทดสอบว่าระดับความรู้ของผู้เข้าร่วมโครงการก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ และนำผลการประเมินมาเปรียบเทียบในแต่ละประเด็นความรู้

ผลการประเมินด้านศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว นั้น จะเห็นได้ว่าชุมชนบ้านหม้อเป็นพื้นที่ที่มีความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยวค่อนข้างสูงมาก (ร้อยละ 100) ซึ่งสอดคล้องกับความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ (ร้อยละ 60) และ ความเกี่ยวข้องของวัฒนธรรมท้องถิ่นกับแหล่งธรรมชาติ (ร้อยละ 60) และผลการประเมินศักยภาพด้านคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแสดงให้เห็นว่าชุมชนมีความโดดเด่นด้านความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี (ร้อยละ 100) ความงามทางศิลปวัฒนธรรม (ร้อยละ 60) ความผูกพันต่อท้องถิ่น (ร้อยละ 60) และความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์ของวัฒนธรรม (ร้อยละ 60)

หลักสูตรที่ใช้ในการพัฒนา ประกอบไปด้วยประเด็นความรู้ในเรื่อง 1) ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และการจัดที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท 2) การบริหารจัดการโฮมสเตย์ให้ยั่งยืน 3) เกณฑ์มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย 4) จิตวิทยาการให้บริการในโฮมสเตย์ และการเป็นเจ้าบ้านที่ดี 5) พฤติกรรมนักท่องเที่ยว โดยในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติ และการศึกษาดูงาน ณ หมู่บ้านแม่กำปอง อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีผู้เข้าร่วมทั้งหมดจำนวน 19 ราย ซึ่งมากกว่าครึ่งเป็นเพศหญิง (ร้อยละ 73.68) มีอายุอยู่ในช่วง 41 – 60 ปี (ร้อยละ 47.36) จบการศึกษาที่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย (ร้อยละ 68.42) และอาชีพหลักคือเกษตรกร (ร้อยละ 26.31)

จากผลการประเมินความรู้หลังจากการอบรมผู้เข้าร่วมโครงการ พบว่า ความรู้ความเข้าใจในมาตรฐานโฮมสเตย์อยู่ในระดับที่มากในทุกๆ มาตรฐาน โดยเฉพาะด้านความปลอดภัย ด้านอสังหาริมทรัพย์ของเจ้าของบ้านและสมาชิกในครัวเรือน และด้านรายการนำเที่ยวที่ได้คะแนนที่มากขึ้น คือ ร้อยละ 84.61 ร้อยละ 80.76 และร้อยละ 88.61 ตามลำดับ

จากการศึกษารูปแบบการจัดการโฮมสเตย์ที่เหมาะสม พบว่า จุดเด่นของกิจกรรมในชุมชน คือ วิธีเศรษฐกิจพอเพียง และวิถีชีวิตชุมชน และได้มีการพัฒนารายการนำเที่ยวภายในชุมชนขึ้นมา โปรแกรม 2 วัน 1 คืน จำนวน 2 โปรแกรม คือ โปรแกรมที่เชี่ยวชาญภายในชุมชนบ้านหม้อ และ โปรแกรมที่เชื่อมโยงไปกับชุมชนบ้านโป่ง ซึ่งจะให้บริการในราคา 450 บาทต่อคน

อย่างไรก็ตามชุมชนบ้านหม้อควรมีการเตรียมความพร้อมในการจัดตั้งกลุ่มโฮมสเตย์ เพื่อจะได้มีการแบ่งแยกความรับผิดชอบอย่างชัดเจน อีกทั้งผู้นำชุมชนควรมีการให้ข้อมูลและให้ความรู้ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนและ โฮมสเตย์แก่ชาวบ้าน เพื่อจะได้ให้ชุมชนมีส่วนร่วมอย่าง แท้จริง อีกทั้งกิจกรรมภายในชุมชนยังต้องหาความแตกต่างจากชุมชนรอบข้าง เพื่อที่จะได้เป็น สิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว แต่ต้องอยู่ในกรอบของวิถีชุมชน

ABSTRACT

This is a study on an appropriate homestay management model for Banmor community, Papai sub-district, Sansai district, Chiang Mai Province, Thailand. The purposes of the study were 1) to examine potential of area, environment resources and culture resources which accommodate for managing homestay. 2) to develop homestay management model.

The scopes of the study were in Banmor community, Papai sub-district, Sansai district, Chiang Mai Province, Thailand. Using purposive sampling technique in the study, research tools were divided into four sets of data collection including questionnaire, pre-test and post test which are tested in terms of 1) reliability by using coefficient alpha (Coefficient Alpha: α) (Cronbach), 10 sets of data were tested 2) discrimination by grouping 25 percent of highest score and lowest score were tested. The data were analyzed by using descriptive statistics, such as, frequency distribution, percentage, means and standard deviation.

The result of evaluation of potential of ecotourism without tourism management shown that Banmor is a safety tourist destination (100%), an abundance of natural resources (60%), and the relevance of community culture and natural resources (60%). Moreover, the result of evaluation of potential of cultural tourism presented that Banmor is continually keeping community culture (100%), culture attractiveness (60%), and community attachment (60%).

The training course consisted of the principle of tourism industry and homestay, sustainable homestay management, homestay Thailand standard, psychological service for homestay, and tourism behavior. Most participants were female (73.68%) and average age of between 41 – 60 years old (47.36%). More than half (68.42%) of the participants had lower education than high-school, and they were farmers (26.31%). After the training course, the study found that the participants had higher scores in every part especially tourist safety (84.61%), an amicability of homestay owner (80.76), and tour program (88.61%).

The study of homestay management model shown that the attractiveness of community activities are sufficiency economy, and community life. Also, two tour programs were developed; Banmor tour, and Banmor and Ban Pong tour which cost 450 baht per person.

In term of preparation to be homestay standard, Banmor leader has to organize homestay group and assign specific responsibility in each member. Furthermore, the leader has to inform the community members about community-based tourism and homestay management which can lead to sustainable community participant in the future. Also, the tourist's activity need to be difference from other, but has had to be Banmor community way of life.

Keywords: Homestay Management, Ecotourism, Cultural tourism, Participation

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศในปัจจุบัน และมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วจนเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ทำให้เกิดรายได้สูงในแต่ละปี ซึ่งในปี 2553 มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามายังประเทศไทยจำนวน 4.65 ล้านคน เป็นอัตราที่เติบโตต่อเนื่องจากปี 2552 ถือว่าเป็นเงินรายได้จำนวนมหาศาล จังหวัดเชียงใหม่ถือว่าเป็นเมืองใหญ่อันดับ 2 รองจากกรุงเทพมหานคร และมีนักท่องเที่ยวสนใจจะเข้ามาเที่ยวเป็นจำนวนมาก เนื่องจากจังหวัดเชียงใหม่มีแหล่งท่องเที่ยวในหลากหลายรูปแบบ ทั้งแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนั้นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆจึงมีคิดในการสร้างจุดขายใหม่ๆขึ้นมา การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ได้กลายเป็นหนึ่งตัวเลือกที่นักท่องเที่ยวนิยม ซึ่งวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวประเภทนี้คือเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนนั้นๆ อีกทั้งยังเป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ช่วยสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้คนในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวรูปแบบโฮมสเตย์ในรูปแบบที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้กำหนดคือ การที่นักท่องเที่ยวเข้าพักอาศัยเหมือนเป็นสมาชิกของครอบครัว เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีความใกล้ชิดกับชุมชนและชาวบ้าน เรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ไปพร้อมกับการท่องเที่ยว ดังนั้นการจัดการโฮมสเตย์จำเป็นต้องอาศัยขีดความสามารถของชุมชนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการในทุกขั้นตอน (สุทธิชัย อบอุ่น, 2541: 52-56)

บ้านหม้อเป็นหมู่บ้านที่มีชื่อเสียงด้านการปลูกข้าวอินทรีย์ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ประกอบกับที่ตั้งของหมู่บ้านอยู่ใกล้ตัวเมือง สามารถเดินทางไปยังหมู่บ้านได้สะดวก และเป็นเขตติดต่อกับแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ จึงมีนักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมจำนวนมาก ประกอบกับในชุมชนเอง มีบางครอบครัวได้เล็งเห็นโอกาสในการหารายได้เพิ่มซึ่งได้เห็นตัวอย่างจากหมู่บ้านโฮมสเตย์ที่ได้ดำเนินการมาแล้ว เช่น หมู่บ้านบ้านโป่ง ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ และหมู่บ้านแม่กำปอง กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ผู้นำชุมชนจึงได้มีการปรึกษาและพยายามหาข้อมูลในการจัดทำโฮมสเตย์สำหรับหมู่บ้าน จึงเป็นโอกาสอันควรที่งานวิจัยนี้จะใช้ในการพัฒนารูปแบบ

โฮมสเตย์ ในพื้นที่บ้านหม้อ ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้ได้รูปแบบของ
การจัดการที่พักสัมผัสชีวิตชนบทที่เหมาะสมกับศักยภาพของชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพด้านพื้นที่ ทรัพยากรด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรด้านวัฒนธรรม
ของชุมชนที่เอื้อต่อการจัดการ โฮมสเตย์
2. เพื่อหารูปแบบการจัดการ โฮมสเตย์ที่เหมาะสมกับศักยภาพด้านพื้นที่ ทรัพยากรด้าน
สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรด้านวัฒนธรรมของชุมชน

ขอบเขตและข้อจำกัดของการวิจัย

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นประชาชนชุมชนบ้านหม้อ ในตำบลป่าไผ่ อำเภอสัน
ทราย จังหวัดเชียงใหม่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าไผ่สามารถนำเอาผลการศึกษ
ครั้งนี้ไป เป็นแผนการพัฒนาของชุมชนด้านการจัดการที่พักสัมผัสชีวิตชนบทอย่างเหมาะสม
2. ชุมชนที่ต้องการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวชุมชนอื่นๆ สามารถนำขึ้นคอนการพัฒนา
เพื่อให้เกิดรูปแบบการจัดการที่พักสัมผัสชีวิตชนบทที่เหมาะสมกับศักยภาพของชุมชน การวิจัยใน
ครั้งนี้ไป ปรับใช้ให้สอดคล้องกับสภาพของชุมชนท้องถิ่น
3. ผลการศึกษาจะถูกนำไปบูรณาการการเรียนการสอนในที่เกี่ยวข้อง
4. ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัยในการประชุมทางวิชาการ และส่งเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร
ระดับชาติและนานาชาติ เช่น วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย (Journal of Thai Hospitality
& Tourism : ISSN 1905 - 6303) วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ (International Thai
Tourism Journal : ISBN 978 – 974 – 06 – 7665 - 2) วารสารนานาชาติ ATM และ AT&T ของคณะ
พัฒนาการท่องเที่ยว เป็นต้น

นิยามศัพท์

โฮมสเตย์ (Homestay) หมายถึง การพักอาศัยอยู่กับชุมชนตามสถานที่ต่างๆ เพื่อสัมผัสและ
เรียนรู้วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ วัฒนธรรมท้องถิ่น สังคม ประเพณี ศาสนา โดยนักท่องเที่ยวต้องอยู่
ภายใต้กฎเกณฑ์ของชุมชนที่เข้าไปพักอาศัย รูปแบบการท่องเที่ยวจะเน้นคุณภาพมากกว่าปริมาณ
โดยชุมชนจะมีบทบาทเกี่ยวข้องอย่างชัดเจนตั้งแต่การดำเนินกิจการ การควบคุมจำนวน

นักท่องเที่ยว การเตรียมข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยว ตลอดจนการพัฒนาชุมชนในที่สุด (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, มปป.)

การมีส่วนร่วมของชุมชน (Participation) หมายถึง แนวคิดการบริหารจัดการที่ต้องการได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย ทั้งผู้บริหาร บุคลากร ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการจัดการ คือ คณะกรรมการชุมชน ชุมชน และผู้ให้การสนับสนุน คือ คนในชุมชน ซึ่งบุคคลทั้ง 3 กลุ่ม จะต้องมีส่วนร่วมในการวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริม สนับสนุน แก้ไข ปรับปรุง พัฒนาให้ชุมชนมีคุณภาพและมาตรฐานเป็นที่เชื่อมั่นและยอมรับของชุมชน

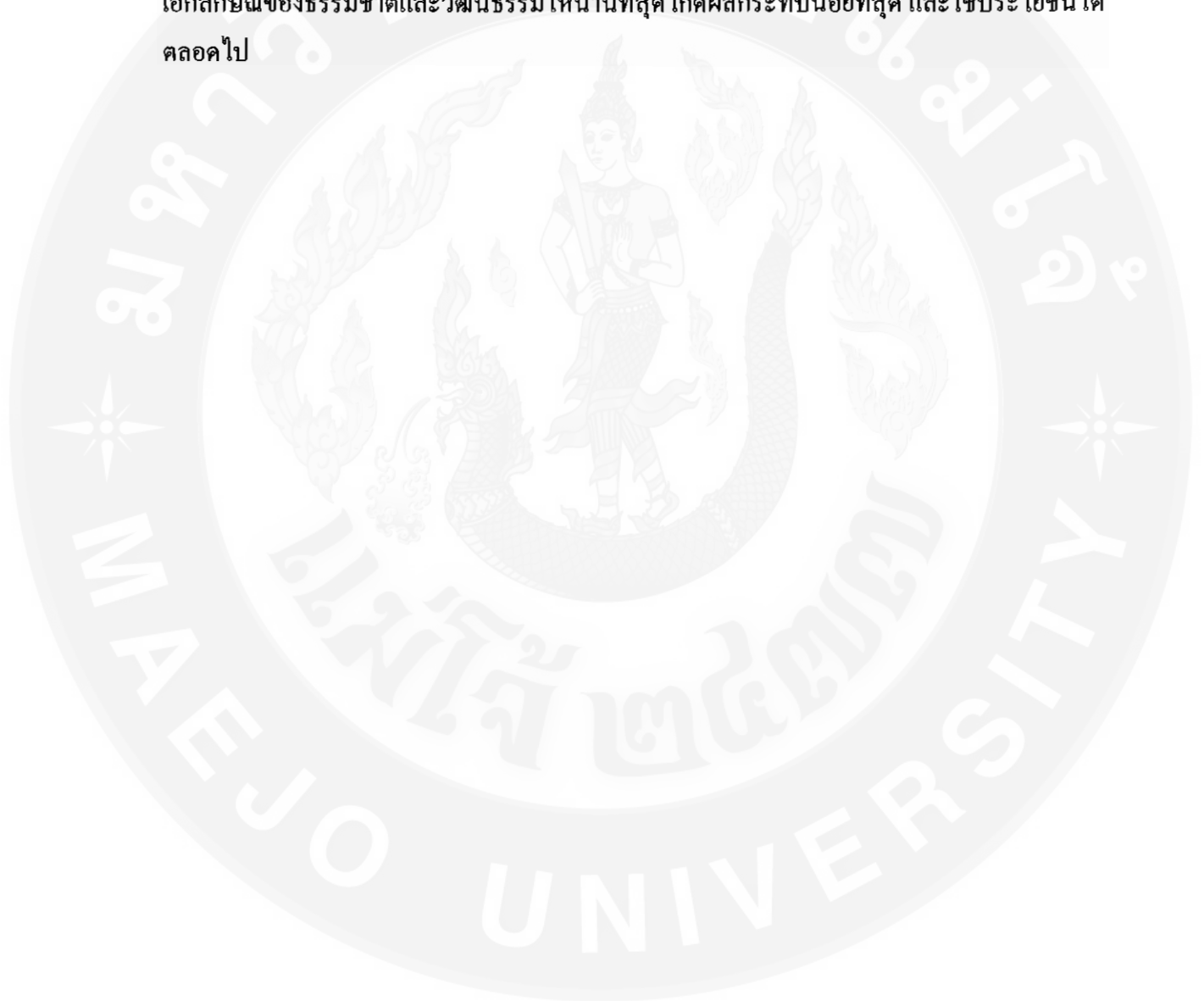
การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agricultural Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมทางการเกษตรเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวหลัก และสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ มีการจัดการระบบการให้บริการ ไร่รองรับนักท่องเที่ยวที่ได้รับมาตรฐาน เป็นการสร้างรายได้ให้กับเกษตรกร รวมทั้งมีการวางแผนป้องกันและวางแผนแนวทางแก้ไขปัญหาเมื่อเกิดผลกระทบอย่างเป็นระบบ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นการท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์ของการเดินทางเข้าไปในพื้นที่ธรรมชาติเพื่อทำความเข้าใจกับธรรมชาติ วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของสิ่งแวดล้อมในพื้นที่แห่งนั้น การเข้าไปในพื้นที่ต้องระมัดระวังไม่ให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศ โอกาสทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นต้องสอดคล้องต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น (สุทธิศรี ชูชาติ, 2544 : 31)

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) หมายถึง กิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีการนำเสนอให้นักท่องเที่ยวได้เห็นถึงศิลปวัฒนธรรม ประเพณี รูปแบบวิถีชีวิตหรือความเป็นอยู่ของสมาชิกภายในชุมชนซึ่งเป็นเอกลักษณ์ สามารถเห็นได้จากพฤติกรรม ผลงานศิลปหัตถกรรมที่สมาชิกในชุมชนสร้างสรรค์ขึ้นมา ตลอดจนความเชื่อและความรู้ ความสามารถในการทำมาหากิน หรือการประกอบอาชีพ

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) หมายถึง เป็นการท่องเที่ยวที่มีประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการเพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวต่างๆสามารถดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรการท่องเที่ยว เน้นคุณค่าและเอกลักษณ์ของแต่ละแหล่งท่องเที่ยว การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวจะต้องเป็นในลักษณะที่รับผิดชอบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม ซึ่งนักท่องเที่ยวจะต้องได้รับความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมในท้องถิ่นนั้นๆ การท่องเที่ยวในลักษณะนี้จะต้องส่งผลประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น และคืนผลประโยชน์กลับสู่ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น

การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism Management) หมายถึง การกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์และการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว รวมทั้งปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสุนทรียภาพแก่สมาชิกของสังคมในปัจจุบันและในอนาคต โดยใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาด สามารถรักษาเอกลักษณ์ของธรรมชาติและวัฒนธรรมให้นานที่สุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุด และใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

แนวคิดและทฤษฎี

โฮมสเตย์

โฮมสเตย์ เป็นที่รู้จักช่วงหลังสงคราม โลกครั้งที่ 2 จากการแสวงหาแหล่งท่องเที่ยวและที่พักที่ห่างไกลความเป็นเมืองออกไปสู่ชนบท ที่สงบร่มรื่น ธรรมชาติสวยงาม อันก่อให้เกิดที่พักแรมรูปแบบใหม่ โดยการจัดหาที่พักและอาหาร เช่น บ้านพักในชุมชน (homestay) และบ้านพักในฟาร์ม (farm stay) ซึ่งมีลักษณะคล้าย ๆ กัน ดำเนินการภายใต้แนวคิดที่ว่า ผู้ที่มาพักคือแขกของบ้าน มิใช่นักท่องเที่ยว ผู้มาเยือนจะได้พักแรมและสัมผัสวิถีชีวิตชนบท โดยโฮมสเตย์เน้นเผยแพร่วัฒนธรรมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในครัวเรือน ส่วนฟาร์มสเตย์มุ่งเผยแพร่วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพในแหล่งธรรมชาติ

ความหมายในภูมิภาคยุโรป ของคำว่า โฮมสเตย์ หมายถึง การที่นักท่องเที่ยวหรือนักเรียนนักศึกษาเข้าไปพักร่วมกับเจ้าของบ้าน โดยต้องจ่ายค่าที่พักและอาหารให้กับเจ้าของบ้าน (ชูวิทย์ สิริเวชกุล, 2544 : 54)

มธุรส ปราบไพรี (2544 : 51) กล่าวว่า โฮมสเตย์ หมายถึง การจัดการที่พักของชาวบ้านในชุมชนให้แก่ผู้มาเยือนด้วยความยินยอมและเต็มใจของเจ้าบ้าน ซึ่งบ้านพักที่ให้บริการต้องมีห้องพักหรือพื้นที่ที่สามารถรองรับ และสามารถให้บริการแก่ผู้มาเยือนได้ตามขีดความสามารถ การพักร่วมกับชาวบ้านในชุมชนจะก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ (learning process) ร่วมกัน ระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยวซึ่งเป็นการสร้างความรู้ (knowledge) ความเข้าใจ (understanding) ในวิถีชีวิตชุมชนเกิดทัศนคติ (attitude) ที่ดีต่อชุมชน อันเนื่องมาจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน รวมถึงการที่ชุมชนและนักท่องเที่ยวได้รับความประทับใจและพึงพอใจ (appreciation and impression) จากวิถีชีวิตชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนอีกด้วย

สำหรับ เกรียง ฐิติจำเริญพร (2545 : 5) ใช้คำว่า บ้านพักแรม แทนคำว่า home stay และได้ให้ความหมายไว้ว่า บ้านซึ่งเจ้าของบ้านให้บริการห้องพักพร้อมอาหารเช้าและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ จำเป็นอื่น ๆ ในการพักแรมแก่นักเดินทางท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนที่เดินทางมายังท้องถิ่น นั้น ๆ โดยได้รับสินจ้างเป็น ค่าตอบแทน โดยมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเจ้าของบ้านและนักท่องเที่ยว ซึ่งก่อให้เกิดการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมที่ดีระหว่างกัน

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ให้ความหมายของโฮมสเตย์ เป็นรูปแบบที่พักประเภทหนึ่งที่สัมผัสวัฒนธรรมชนบท โดยนักท่องเที่ยวพักร่วมกับเจ้าของบ้าน มีการเรียนรู้แลกเปลี่ยน วัฒนธรรม ความรู้ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โดยเจ้าของบ้านจะจัดที่พักและอาหารให้กับนักท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวจะ ต้องจ่ายค่าบริการแก่เจ้าของบ้าน ทั้งนี้ จะต้องเป็นไปด้วยความเต็มใจทั้งสองฝ่าย มุมมองเกี่ยวกับที่พักแบบโฮมสเตย์ต้องประกอบไปด้วย คน และจิตวิญญาณของชุมชน การส่งเสริมและพัฒนาจะต้องสร้างฐานของชุมชนให้มีความพร้อมก่อน ดังนั้นชุมชนจะต้องมีจุดยืนที่ชัดเจน มีวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีที่แสดงออกถึงความเป็นไทย ซึ่งการพัฒนาชุมชนได้จะต้องมีการพัฒนาในด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และจิตวิญญาณให้สมดุล โดยชุมชนเป็นเจ้าของกิจการเอง มีการแบ่งปันผลประโยชน์โดยเป็นธรรม (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2545)

คุณสมบัติของบ้านพักแบบโฮมสเตย์ ดังนี้ (ทิพวรรณ พุ่มมณี, 2546 : 26)

1. บ้านพักมีโครงสร้างที่ดี มีที่นอน ห้องน้ำสะอาด
2. มีบริการอาหารพื้นบ้าน
3. มีสภาพแวดล้อมที่ดี
4. มีความเต็มใจและความเป็นมิตรไมตรีของสมาชิกในครอบครัวต่อการต้อนรับผู้มาเยือน
5. ตั้งอยู่ไม่ไกลจากสถานที่ท่องเที่ยว

บริการที่ชุมชนควรจะเสนอให้แก่นักท่องเที่ยว มีดังนี้ (ทิพวรรณ พุ่มมณี, 2546 : 126-127)

1. วิธีการดำเนินชีวิตแบบสังคมชนบท
2. วัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น
3. กิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน และสถานที่ใกล้เคียง
4. ที่พักแรมพร้อมอาหาร

5. ความปลอดภัยแนวทางพัฒนาบ้านพักแบบชุมชนมีส่วนร่วม คือ แนวทางที่เหมาะสมในการจัดการเวลา ทรัพยากรส่วนที่เหลือจากการดำเนินชีวิตปกติ เพื่อแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับผู้มาเยือน อันก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในถิ่นที่อยู่ สัมมาอาชีพะของคนและสังคม และได้มาซึ่งการมีรายได้เสริม โดยอนุรักษ์สภาพแวดล้อม ขนบธรรมเนียมประเพณี ธรรมชาติ และวิถีชีวิตให้คงอยู่ตลอดไป ทั้งนี้เพื่อไม่ให้ชาวบ้านถิ่นที่อยู่ และมีความภูมิใจในศักดิ์ศรีของการเป็นมนุษย์

ดังนั้นการที่ชุมชนจะมีการจัดการ โฮมสเตย์นั้นจะต้องมีศักยภาพในการจัดการอย่างมีระบบและมีมาตรฐานอย่างชัดเจน อีกทั้งชุมชนจะต้องเต็มใจที่จะถ่ายทอดวัฒนธรรมและวิถีชีวิต พร้อมทั้งจัดที่พักและอาหารให้กับนักท่องเที่ยว ภายใต้การจัดการการท่องเที่ยวนี้จะต้องสามารถปลูกจิตสำนึกให้แก่นักท่องเที่ยวในเรื่องของการอนุรักษ์และรักษาแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ

อย่างไรก็ตามในการจัดที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท หรือโฮมสเตย์นั้นมักจะต้องมีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเข้ามาเกี่ยวข้องเสมอ ซึ่งกิจกรรมที่เกิดขึ้นนั้นจะต้องมุ่งอยู่ความยั่งยืนของชุมชนนั้นๆด้วย (sustainable tourism) คือการท่องเที่ยวที่ใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวให้ประหยัดที่สุด ก่อผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนน้อยที่สุด อีกทั้งต้องดำเนินการ โดยคนภายในชุมชน เช่น กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เชิงสุขภาพ เชิงเกษตร หรือเชิงประวัติศาสตร์

เกณฑ์ในการกำหนดแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการจัดการที่ยั่งยืน

1. เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ของท้องถิ่นดั้งเดิม มีความสะอาดร่มรื่น
2. มีความพร้อมในการบริหารจัดการ และบริการ เช่น มีห้องสุขาที่สะอาด มีร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านขายของที่ระลึก มีการบริหารจัดการในลักษณะการเป็นเจ้าของที่ดี มีความปลอดภัย สะดวกต่อการเดินทางของนักท่องเที่ยวทุกระดับ
3. มีการจัดทำเส้นทางศึกษาแหล่งท่องเที่ยว และมีป้ายสื่อความหมายที่ชัดเจน หรือแผนที่บนเส้นทางเป็นระยะๆ
4. มีการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ จำนวนนักท่องเที่ยวที่รับได้ต่อครั้งต่อวัน
5. มีมัคคุเทศก์ หรือนักสื่อความหมายท้องถิ่น เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ ความเข้าใจ มีความทรงจำ และได้รับประสบการณ์เพิ่มขึ้น
6. มีการประสานงานความร่วมมือกันในพื้นที่ท้องถิ่น เช่น ชุมชน องค์กรภาค องค์กรเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรบริหารท้องถิ่น และแบ่งปันผลประโยชน์อย่างโปร่งใส ยุติธรรม
7. มีแผนงานพัฒนา เช่นแผนการส่งเสริมการท่องเที่ยว แผนรักษาสภาพแวดล้อม แผนพัฒนาบุคลากร การบริการ และภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การจัดการขยะ การจัดการน้ำเสีย การจัดการมลพิษต่างๆ ฯลฯ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2545)

การท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน โดยมีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

1. ชุมชนเป็นเจ้าของ
2. ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจ

3. ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง
4. ขกระดับคุณภาพชีวิต
5. มีความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม
6. คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น
7. ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม
8. เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
9. เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่น
10. มีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน

การที่จะให้ชุมชนดำเนินการท่องเที่ยวตามหลักการดังกล่าวข้างต้น มีความจำเป็นที่จะต้องเตรียมความพร้อมและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว ในขณะเดียวกันก็ต้องรณรงค์กับคนในสังคมให้เห็นความแตกต่างของการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการท่องเที่ยวทั่วไป กระตุ้นให้คนในสังคมเห็นความสำคัญและเป็นนักท่องเที่ยวที่สนใจการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเจ้าของบ้านกับผู้มาเยือน นอกจากนี้ยังเป็นการเพิ่มการรับรู้และความเข้าใจในบทบาทของชุมชนท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและเป็นการกำลังใจหรือสนับสนุนให้เกิดความต่อเนื่องในการทำงานอนุรักษ์ทั้งด้านธรรมชาติและวัฒนธรรม (สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน, 2552)

ประเด็นสำคัญขององค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน, 2552) ได้แก่

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม

- ชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และมีวิถีการผลิตที่พึ่งพาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน
- ชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

ด้านองค์กรชุมชน

- ชุมชนมีระบบสังคมที่เข้าใจกัน
- มีปราชญ์ หรือผู้มีความรู้ และทักษะในเรื่องต่าง ๆ หลากหลาย
- ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

ด้านการจัดการ

- มีกฎ-กติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว
- มีองค์กรหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยว และสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้

- มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม
 - มีกองทุนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน
- ด้านการเรียนรู้

- ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างการรับรู้ และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง

- มีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน

- สร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมทั้งในส่วนของ

ชาวบ้านและผู้มาเยือน

ด้านการเรียนรู้

- ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างการรับรู้ และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง

- มีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน

- สร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ทั้งในส่วนของ

ชาวบ้านและผู้มาเยือน

การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมนั้นสามารถนำมาเป็นจุดขายด้านการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ได้ ดังที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ระบุถึงทรัพยากรการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ประกอบด้วย

1. ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น

1.1 ด้านการตลาด ได้แก่ ประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชน

1.2 สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ที่พักและอาหาร ศูนย์ข่าวสารการท่องเที่ยว

ยานพาหนะ

1.3 สิ่งดึงดูดเชิงจิตวิทยา ได้แก่ อรรถาสัยไมตรี การต้อนรับอย่างอบอุ่นตามแบบประเพณีของไทย

2. ทรัพยากรที่มุ่งเน้นการดำเนินการ

2.1 การวางแผน และกำหนดกิจกรรม เช่น การเรียนรู้การทำอาหารไทย การเรียนรู้การทำเกษตรผสมผสาน การเรียนรู้วิถีชีวิตประจำวันของชาวบ้าน

2.2 ระบบขนส่ง เช่น การปรับสภาพภูมิทัศน์ภายในหมู่บ้านให้มีความงามอย่างธรรมชาติ ดูแลรักษาความสะอาดของถนนหนทางในหมู่บ้าน

2.3 เครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น มีน้ำดื่ม น้ำใช้ที่สะอาด มีระบบประปา หรือไฟฟ้าที่ปลอดภัย

- 2.4 ระบบสนับสนุนอุตสาหกรรม เช่น ศูนย์อนามัย มีระบบรักษาความปลอดภัย
- 2.5 ระบบแรงงาน เช่น การฝึกอบรม และฝึกทักษะการบริการเท่าที่จำเป็น
- 2.6 เงินทุนจะต้องไม่ใช้เงินลงทุนกับการจัดหาหรือสร้างสิ่งแปลกปลอมในวัฒนธรรมพื้นบ้าน

มาตรฐานโฮมสเตย์

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ได้กำหนดกรอบดัชนีชี้วัดมาตรฐานโฮมสเตย์ดังนี้ (สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว, ม.ป.ป.)

มาตรฐานที่ 1 ด้านที่พัก

1.1 ลักษณะบ้านพักที่เป็นสัดส่วน

- เป็นบ้านของเจ้าของที่แบ่งปันที่นอน หรือห้องนอน อย่างเป็นสัดส่วน หรืออาจปรับปรุง ต่อเติมที่พัก ที่ติดกับบ้านเดิมเพื่อใช้เป็น ที่นอนหรือห้องนอนเป็นสัดส่วน

1.2 ที่พักที่นอนสะอาด และสบาย

- มีที่นอนสำหรับนักท่องเที่ยวอาจเป็นเตียง พูก หรือเสื่อ และมีมุ้ง หรือมุ้งลวดเพื่อป้องกันยุงและแมลง

- มีเครื่องนอน อุปกรณ์ที่ใช้นอน ผ้าปู หมอน ปลอกหมอน ผ้าห่ม และได้รับการทำความสะอาดทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนนักท่องเที่ยว และเปลี่ยนเครื่องนอนตามความเหมาะสมในกรณีที่นักท่องเที่ยวพักหลายวัน

- มีราวตากผ้าหรือที่เก็บเสื้อผ้า

1.3 ห้องอาบน้ำและห้องส้วมที่สะอาดมิดชิด

- มีความปลอดภัย มีที่ล๊อคประตูอยู่ในสภาพใช้งานได้ดี มีความมิดชิด

- มีขนาดของห้องน้ำที่เหมาะสม มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก

- มีการแยกชั้นสำหรับตักอาบน้ำ - น้ำที่ใช้มีความสะอาด อาจเป็นประปาหมู่บ้าน ประปาภูเขา หรือน้ำคิบบที่ปล่อยไว้ระยะหนึ่งและแกว่งสารส้ม

- มีถังขยะในห้องน้ำ

1.4 มุมพักผ่อนภายในบ้านหรือในชุมชน

- มีมุมพักผ่อน ที่สงบ สบายภายในบ้านหรือบริเวณ โถงรอบที่สามารถนั่ง นอนและมีบรรยากาศผ่อนคลาย เช่น ลานบ้าน ใต้ต้นไม้ ศาลาหน้าบ้าน

- มีการดูแลบริเวณรอบบ้าน เช่น สวนครัว ต้นไม้ ไม้ดอกไม้ประดับ ร่องน้ำ ให้สะอาด ปราศจากขยะ

มาตรฐานที่ 2 ด้านอาหารและโภชนาการ

2.1 ชนิดของอาหาร และวัตถุดิบที่ใช้ประกอบอาหาร

- มีปริมาณ และประเภทอาหารที่เหมาะสม
- ผลิตโดยใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น ไม่ซื้ออาหารหรือกับข้าวถุง
- มีการปรุงอาหารอย่างถูกสุขอนามัย

2.2 น้ำดื่มที่สะอาด

- มีที่เก็บน้ำ / ภาชนะเก็บน้ำที่สะอาดไม่มีตะกอน มีฝาปิดมิดชิด
- มีน้ำดื่มที่สะอาด ผ่านกระบวนการทำความสะอาด

2.3 ภาชนะที่บรรจุอาหารที่สะอาด

- มีภาชนะที่เกี่ยวข้องกับอาหาร เช่น ถ้วย ชาม จาน ช้อน ช้อนกลาง ทัพพี โถข้าวที่สะอาด ไม่มีคราบ และกลิ่นคาว กลิ่นอับ

2.4 ห้องครัว และอุปกรณ์ที่ใช้ในครัว มีความสะอาด

- ครัวอาจอยู่ในบ้าน หรือแยกจากตัวบ้านก็ได้ และมีการดูแลความสะอาดอยู่เสมอ
- มีอุปกรณ์การเก็บ เครื่องปรุง วัตถุดิบ ที่สะอาดสามารถป้องกันเชื้อโรคและสิ่งสกปรก เช่น มีที่เก็บมิดชิด ที่แขวน หรือมีฝาชีครอบ หรือคลุมผ้าสะอาด
- มีการจัดการขยะที่ถูกสุขอนามัย

มาตรฐานที่ 3 ด้านความปลอดภัย

3.1 การเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับการปฐมพยาบาลเบื้องต้น

- มีแนวทางปฏิบัติเพื่อการช่วยเหลือเบื้องต้น เมื่อนักท่องเที่ยวเกิดเจ็บป่วย หรือได้รับอุบัติเหตุ

- มียาสามัญประจำบ้าน ที่อยู่ในสภาพใช้ได้ทันที (ยังไม่หมดอายุ)
- เจ้าของบ้านควรซักถามถึงโรคประจำตัวหรือบุคคลที่ติดต่อดีทันทีในกรณีเกิดเหตุ

ฉุกเฉินกับนักท่องเที่ยว

3.2 การจัดระบบดูแลความปลอดภัย

- มีการแจ้งให้ผู้ใหญ่บ้านหรือกำนันรับทราบ ขณะมีนักท่องเที่ยวในบ้าน เพื่อขอความร่วมมือในการดูแลรักษาความสงบ ความปลอดภัย

- มีการจัดเวรยามดูแลรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เช่น รถยนต์
- เมื่อมีเหตุร้ายต้องมีเครื่องมือสื่อสารติดต่อกับหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงได้

มาตรฐานที่ 4 ด้านอรรถาศัยไมตรีของเจ้าของบ้านและสมาชิกในครัวเรือน

4.1 การต้อนรับและการสร้างความคุ้นเคย

- มีการแนะนำนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับสมาชิกในครัวเรือนทุกคนที่อยู่ในขณะนั้น เพื่อรู้จักและเรียนรู้วิถีชีวิตของเจ้าของบ้านผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ภายในบ้าน เช่น เก็บผักสวนครัวร่วมกัน ทำกับข้าวร่วมกัน รับประทานอาหารร่วมกัน เป็นต้น

4.2 การสร้างกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในวิถีชีวิตของชุมชน

- เจ้าของบ้านมีการแลกเปลี่ยนให้ข้อมูล อาจเป็นเอกสารภาพถ่าย หรือการพูดคุยในเรื่องเกี่ยวกับวิถีชีวิต สังคม และวัฒนธรรมในชุมชนอย่างเหมาะสม

- เจ้าของบ้านเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้วิถีชีวิตของตนเอง เช่น ไปดูไร่-นา ออกทะเล เก็บใบชา ทอผ้า จักสาน เป็นต้น ซึ่งจะเป็น โอกาสของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชีวิต

มาตรฐานที่ 5 ด้านรายการนำเที่ยว

5.1 มีรายการนำเที่ยวที่ชัดเจนสำหรับนักท่องเที่ยว ซึ่งต้องผ่านการยอมรับจากชุมชน

- มีการวางแผนโปรแกรมการท่องเที่ยวร่วมกันของชุมชนและกลุ่มโฮมสเตย์ เพื่อการกระจายรายได้ให้เกิดขึ้นในแต่ละหมู่บ้านหรือแต่ละกลุ่มกิจกรรม

- มีโปรแกรมการท่องเที่ยวที่เผยแพร่สู่สาธารณะและนักท่องเที่ยวที่ชัดเจนสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของชุมชน

5.2 ข้อมูลกิจกรรมท่องเที่ยว

- มีข้อมูลรายละเอียดกิจกรรมในโปรแกรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายแตกต่างกันตามภูมิศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม เพื่อให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเลือกได้

5.3 เจ้าของบ้านเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น หรือประสานงานให้มัคคุเทศก์ท้องถิ่นนำเที่ยว

- กลุ่มหรือเจ้าของบ้านเป็นผู้นำเที่ยวเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพยากรสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม ศิลปะ สถาปัตยกรรม การแสดง ความเชื่อ ค่านิยม ภายในชุมชนแก่นักท่องเที่ยว

- มีการจัดทำสื่อ เช่น สิ่งพิมพ์ รูปถ่าย ภาพวาด เพื่อการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยว

มาตรฐานที่ 6 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

6.1 ชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน หรือแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง

- มีแหล่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวซึ่งอาจเป็นแหล่งธรรมชาติ เช่น แม่น้ำภูเขา หรือแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น วัดเจดีย์ เป็นต้น หรือใช้แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงเป็นส่วนหนึ่งของโปรแกรมการท่องเที่ยว

6.2 การดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว

- ชุมชนมีกฎ กติกา การใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ชัดเจน เพื่อให้การใช้ประโยชน์เป็นไปอย่างยั่งยืน เช่น ปริมาณนักท่องเที่ยวที่ชุมชนรองรับได้ การไม่เก็บพันธุ์พืชออกจากป่า เป็นต้น

- มีกิจกรรมที่สัมพันธ์กับงานการฟื้นฟู อนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในหลากหลายรูปแบบ เช่น การปลูกป่า การจัดค่ายอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสำหรับเยาวชน

6.3 แผนงานหรือมาตรการลดผลกระทบจากการท่องเที่ยวและลดสภาวะโลกร้อน

- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชนและกลุ่มโฮมสเตย์มีแผนงาน มาตรการ และแนวทางปฏิบัติในการจัดการขยะอย่างถูกวิธี เช่น การแยกขยะ ไม่เผาขยะ

6.4 มีกิจกรรมในการลดผลกระทบจากการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และลดสภาวะโลกร้อน

- เน้นใช้ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น เช่น ห่อข้าวด้วยวัสดุที่มาจากธรรมชาติ

- มีกิจกรรมที่ลดการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง เช่น ใช้จักรยานแทนการใช้รถ ใช้เรือพายแทนการใช้เครื่องยนต์ หรือการใช้หลอดประหยัดไฟในครัวเรือน

มาตรฐานที่ 7 ด้านวัฒนธรรม

7.1 การดำรงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น

- มีบ้านเก่า หรือบ้านที่แสดงถึงวัฒนธรรมดั้งเดิม เพื่อสร้างความสนใจแก่นักท่องเที่ยว

- มีการรวบรวมองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อนำสู่การเผยแพร่ที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยว

- ชุมชนและโรงเรียนมีแผนงานฟื้นฟู อนุรักษ์ และถ่ายทอดวัฒนธรรม ศิลปะ และการละเล่นพื้นบ้าน

- ผู้แสดงทางวัฒนธรรม และผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการวางแผนเนื้อหา รูปแบบ และการนำเสนออย่างภาคภูมิใจ

7.2 การรักษาวิถีชีวิตชุมชนคงไว้เป็นกิจวัตรปกติ

- มีการดำเนินวิถีชีวิตที่เป็นปกติ เช่น การคัดบาศธ การทำบุญที่วัด การไหว้ศาลปู่ตา เป็นต้น ไม่ควรเปลี่ยนหรือจัดทำใหม่ เพื่อตอบสนองความต้องการของ นักท่องเที่ยว

มาตรฐานที่ 8 ด้านการสร้างคุณค่าและมูลค่าของผลิตภัณฑ์

8.1 ผลิตภัณฑ์จากชุมชน เพื่อเป็นของที่ระลึก ของฝากหรือจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว

- มีผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ชุมชนหรือชุมชนสามารถนำมาจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวได้
ทั้งเป็นของบริโภค สิ่งประดิษฐ์ เสื้อผ้า สิ่งทอ ของที่ระลึก โดยใช้วัสดุ และวัตถุดิบท้องถิ่นเป็น
หลัก

8.2 ผลิตภัณฑ์ที่สร้างคุณค่าและมูลค่าที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน

- มีการนำเอาความรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้คนในชุมชน
เกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน พร้อมกันนั้นก็สามารถจัดทำเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวได้
เช่น การสอนทอผ้า การจักสาน การละเล่นต่าง ๆ และการแสดงพื้นบ้าน

มาตรฐานที่ 9 ด้านการบริหารของกลุ่มโฮมสเตย์

9.1 การรวมกลุ่มของชาวบ้าน

- การบริหารจัดการต้องเป็นการรวมกลุ่มโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สมาชิกกลุ่ม
และชุมชน ต้องมีความรู้ ความเข้าใจ แนวคิด หลักการ วัตถุประสงค์ วิธีการของโฮมสเตย์

9.2 คณะกรรมการกลุ่มโฮมสเตย์

- มีการเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารงาน ได้แก่ ประธาน รองประธาน เภรัญญิก
และกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ตามความเหมาะสมของแต่ละชุมชน

- คณะกรรมการทุกคน ต้องมีความรู้ ความเข้าใจในปรัชญาหลักการ ขั้นตอน วิธีการ
ทำงานของโฮมสเตย์ ตามบทบาทหน้าที่ ที่แต่ละคนได้รับมอบหมาย

9.3 กฎ กติกา การทำงานของคณะกรรมการ

- มีกฎ กติกา วาระการทำงาน การทำงานร่วมกันของคณะกรรมการ เช่น การจัด
ประชุมอย่างต่อเนื่อง ก่อนจะรับนักท่องเที่ยว และหลังรับนักท่องเที่ยวหรือ จัดประชุม
ประจำเดือน

- มีการจัดสรรเงินรายได้เข้าส่วนกลางของชุมชนเพื่อสาธารณะประโยชน์ของชุมชน

- มีแนวทางในการทำงานของคณะกรรมการตามหลักเกณฑ์ต่อไปนี้

1. มีหลักเกณฑ์การเปิดรับสมาชิกโฮมสเตย์
2. มีการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว
3. มีรายละเอียดกิจกรรมการท่องเที่ยว การให้บริการ และราคา
4. มีแนวปฏิบัติในการจองบ้านพัก และการชำระเงินล่วงหน้า

- มีแนวปฏิบัติของกลุ่ม เช่น การต้อนรับร่วมกัน การให้ข้อมูล การจัดลำดับกิจกรรม
การดูแลความปลอดภัย การติดตาม และประเมินผล เป็นต้น

9.4 มีการจ่ายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม

- มีแนวปฏิบัติหมุนเวียนการให้บริการ เช่น บ้าน รถ เรือ มัคคุเทศก์ เป็นต้น

- มีระบบการคิดราคาที่เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม
- มีการจัดสรรรายได้เข้ากองทุนชุมชน

9.5 ระบบการจองการลงทะเบียนและการมัดจำล่วงหน้า

- มีระบบการจองล่วงหน้า
- มีการลงทะเบียนนักท่องเที่ยวเพื่อเป็นข้อมูลในการเตรียมการและให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

- มีการชำระเงินล่วงหน้า ในอัตราส่วนที่ทางกลุ่มเป็นผู้กำหนด

9.6 รายละเอียดของค่าธรรมเนียมและบริการต่าง ๆ ที่ชัดเจน และเป็นปัจจุบัน

- มีการระบุค่าธรรมเนียมและค่าบริการต่าง ๆ ที่ชัดเจนและเป็นปัจจุบันไว้ในข้อมูลการประชาสัมพันธ์ เช่น ค่าที่พัก ค่าอาหาร ค่านาเที่ยว ซึ่งอาจจะคิดเป็นรายคนหรือคิดในลักษณะเหมาจ่าย เป็นต้น

มาตรฐานที่ 10 ด้านประชาสัมพันธ์

10.1 เอกสาร สื่อสิ่งพิมพ์ ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน

- มีคู่มือ แผ่นพับ แผนที่การเดินทาง โปรแกรมการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว ราคาและสถานที่ติดต่อ

10.2 แผนการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

- มีเป้าหมาย แผนงาน การเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน

การท่องเที่ยวแบบสัมผัสวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชุมชนในชนบท เป็นการท่องเที่ยวแบบชุมชนมีส่วนร่วมโดยการรวมกันเป็นกลุ่ม ในการจัดการบริหารแก่นักท่องเที่ยวที่จะมาสัมผัสวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ ทางประวัติศาสตร์ ซึ่งชุมชนอาจมีการจัดที่พักหรือเรียกว่า “โฮมสเตย์” ไว้บริการ ทั้งนี้การมีส่วนร่วมในการจัดการการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวเพื่อแสดงเอกลักษณ์ ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตนั้น ชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการในด้าน ร่วมคิดวางแผน ร่วมทำกิจกรรม ร่วมดำเนินการและร่วมรับประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ชุมชน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้จะใช้หลักของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เกี่ยวข้องให้มีความรู้และความเข้าใจจากการอบรมเชิงปฏิบัติการที่จะจัดขึ้น อันจะนำไปสู่การจัดรูปแบบที่เป็นมาตรฐาน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชูเกียรติ ไชยวุฒิ (2554) ได้เสนอปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจกับนักท่องเที่ยวในตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ได้แก่ ด้านการจัดการ ด้านที่พักโฮมสเตย์ ด้านการบริการ และวิถีชีวิตของโฮมสเตย์ ด้านสถานที่ ตำแหน่งที่ตั้งของโฮมสเตย์ ด้านทรัพยากรท่องเที่ยวในชุมชน ด้านทรัพยากรท่องเที่ยวนอกชุมชน ด้านราคา และด้านการประชาสัมพันธ์/กิจกรรมส่งเสริมการตลาด แต่อย่างไรก็ตามในเรื่องอรรถศาสตร์ไมตรีของชาวบ้านและเจ้าของบ้านเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดและสามารถนำไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไปได้ในอนาคต

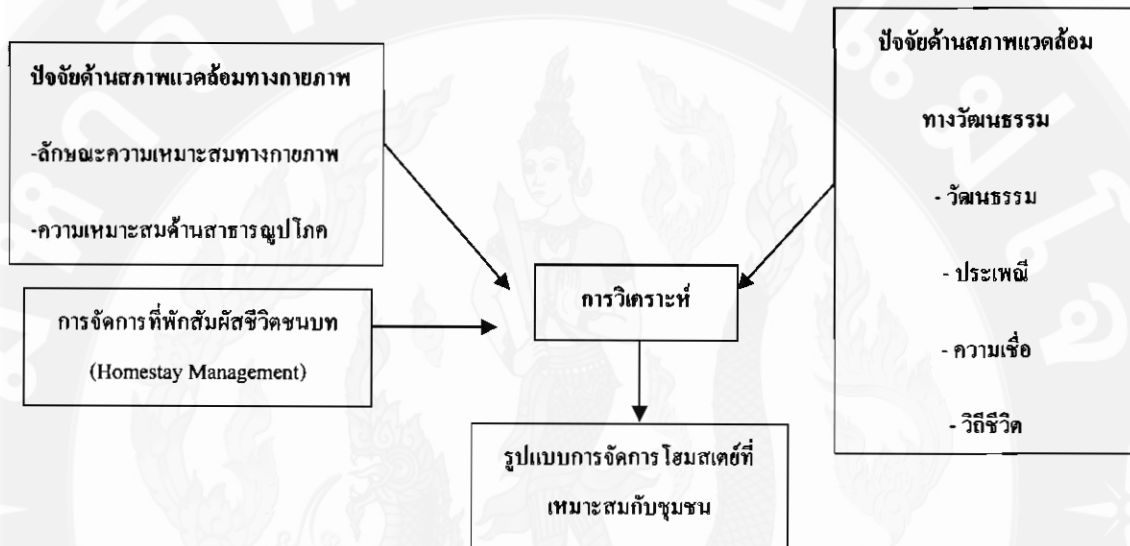
ณิชากร ฉวีเจริญลาภ (2550) ได้ศึกษาพบว่าความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการบริการโฮมสเตย์พอใจในโฮมสเตย์ที่มีการจัดการโดยชุมชนและได้ผ่านมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย โดยเฉพาะในด้านการให้บริการจากชาวบ้านในชุมชน ด้านที่พัก อาหาร ของที่ระลึกและกิจกรรมการท่องเที่ยว

รัตนชัย คงมัน (2548) พบว่าความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวระหว่างโฮมสเตย์บ้านแม่กำปองและบ้านแม่กลางหลวงนั้นมีความแตกต่างกัน คือ นักท่องเที่ยวที่เข้าพักโฮมสเตย์แม่กำปองมีความพึงพอใจต่อการบริการมากที่สุด รองลงมาคือภาพลักษณ์ของสถานที่ท่องเที่ยว แต่นักท่องเที่ยวที่เข้าพักโฮมสเตย์บ้านแม่กลางหลวงนั้นมีความพึงพอใจกับภาพลักษณ์ของสถานที่ท่องเที่ยวมากที่สุด รองลงมาคือบริการ

วิไลภรณ์ ชันดิสิทธิ์ (2541) ได้ศึกษาทัศนคติของเกษตรกรต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต บ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เห็นด้วยกับแนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อีกทั้งศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ ตลอดจนประเพณีของชนเผ่าที่สามารถเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ เกษตรกรควรมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เพื่อเกิดจิตสำนึกในการฟื้นฟูทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ส่งผลทำให้คุณภาพชีวิตของเกษตรกรดีขึ้น อีกทั้งยังก่อให้เกิดรายได้เสริม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2542) ได้เข้าไปจัดการส่งเสริมมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาคั้งนี้ ดังนี้

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

สถานที่ดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้พิจารณาและตัดสินใจในการเลือกสถานที่ดำเนินการวิจัยในตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ประชากร

ประชากรเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ เป็นประชาชนในบ้านหม้อ ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

กลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ มีวิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้วิจัยจึงเลือกพื้นที่ที่เกิดการท่องเที่ยวแล้ว เพื่อความสามารถในการเตรียมความพร้อมรับมือนักท่องเที่ยวได้ทันเวลา อีกทั้งยังเป็นการพัฒนารูปแบบการจัดการที่พักสัมผัสชีวิตชนบท (Homestay Management) ที่มีอยู่แล้วในชุมชนให้มีความรู้ ทักษะและประสบการณ์ใหม่ๆ เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุผลที่ว่าชุมชนบ้านหม้อนี้มีจุดดึงดูดที่น่าสนใจ และเป็นเขตติดต่อกับแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของจังหวัดเชียงใหม่ สามารถเดินทางไปยังชุมชนได้สะดวก จึงมีนักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเวลาที่ผ่านมานั้น มีผู้คนสนใจเข้าไปเยี่ยมชมหลายครั้ง เนื่องจากมีความโดดเด่นในด้านการเกษตรพอเพียงและการอนุรักษ์ ดังนั้น การพัฒนารูปแบบที่พักจะเป็นการเตรียมความพร้อมของชุมชนด้านการให้บริการที่พัก แต่หากไม่มีการเตรียมความพร้อมในเรื่องของที่พัก อาจจะทำให้ชุมชนสูญเสียโอกาสในการสร้างรายได้เสริมจากการให้บริการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ของชุมชน อีกทั้งยังเป็นการเสริมสร้างการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้นักท่องเที่ยวตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและวิถีแห่งการอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างเหมาะสม

เครื่องมือในการวิจัย

1. การหาอำนาจจำแนก โคการใช้สูตร $R = (H - L) / (NH \text{ หรือ } NL)$

โดยที่ H = จำนวนคนที่ตอบถูกในกลุ่มสูง ; L = จำนวนคนที่ตอบถูกในกลุ่มต่ำ

NH = จำนวนคนในกลุ่มสูง ; NL = จำนวนคนในกลุ่มต่ำ

ข้อที่ใช้ได้ จะมีค่า 0.2 ถึง 1

1.1. ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความรู้และทักษะของผู้เข้าร่วมโครงการก่อนการเข้าร่วมอบรมหลักสูตร โดยการให้ค่าคะแนน ดังนี้ ตอบถูกเท่ากับ 1 คะแนน และตอบผิดเท่ากับ 0 คะแนน จากผลการคำนวณรายข้อ จำนวน 20 ข้อ มีอยู่ระหว่าง 0.2 – 0.8

1.2. ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความรู้และทักษะของผู้เข้าร่วมโครงการหลังการเข้าร่วมอบรมหลักสูตร โดยการให้ค่าคะแนน ดังนี้ ตอบถูกเท่ากับ 1 คะแนน และตอบผิดเท่ากับ 0 คะแนน จากผลการคำนวณรายข้อ จำนวน 20 ข้อ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.25 - 1.0

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 วิเคราะห์ศักยภาพด้านพื้นที่ ทรัพยากรด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรด้านวัฒนธรรมของชุมชนที่เอื้อต่อการจัดการโฮมสเตย์

1. การประชุมกลุ่มกับผู้นำชุมชน เพื่อหารือกับผู้นำชุมชนในประเด็นศักยภาพของชุมชนในด้านพื้นที่ ทรัพยากรด้านสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรด้านวัฒนธรรม
2. ออกสำรวจข้อมูลศักยภาพของชุมชนในด้านพื้นที่ทรัพยากรด้านธรรมชาติ และทรัพยากรด้านวัฒนธรรม
3. ทดสอบความรู้เกี่ยวกับการจัดการที่พักสัมผัสชีวิตชนบทของผู้ที่สนใจเข้าร่วมพัฒนาความรู้และทักษะด้านการจัดการที่พัก เพื่อนำผลจากการทดสอบความรู้ไปพิจารณาความรู้ที่ชุมชนบกร่องเพื่อออกแบบหลักสูตรการอบรมที่ตรงประเด็นมากที่สุด

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 หารูปแบบการจัดการโฮมสเตย์ที่เหมาะสมกับศักยภาพของชุมชนด้านพื้นที่ ทรัพยากรด้านสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรด้านวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการจัดการโฮมสเตย์

1. ประเมินศักยภาพของชุมชนในด้านพื้นที่ ทรัพยากรด้านธรรมชาติ และทรัพยากรด้านวัฒนธรรมจากการสำรวจในเบื้องต้น

2. ประเมินปัจจัยในด้านการจัดการ โสมสเคย์ โดยการประชุมกับกลุ่มผู้นำชุมชน เพื่อหารือในประเด็นการจัดตั้งกลุ่ม โสมสเคย์เมื่อพร้อม

3. คณะผู้วิจัยออกแบบหลักสูตรอบรมความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการ โสมสเคย์ที่เหมาะสมจากการประเมินแบบทดสอบก่อนการเข้าร่วม โครงการและการวิเคราะห์ศักยภาพด้านพื้นที่ ทรัพยากรด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรด้านวัฒนธรรมของชุมชน อีกทั้งมีการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ทราบว่าผู้เข้าร่วมโครงการ มีข้อความรู้ใดที่บกพร่อง ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ใช้ประกอบในการการจัดหลักสูตรในการให้ความรู้เพื่อการฝึกอบรม

4. จัดโครงการฝึกอบรมให้กับผู้เข้าร่วมโครงการตามหลักสูตรที่ได้ออกแบบมาเพื่อหา รูปแบบการจัดการ โสมสเคย์ที่เหมาะสมกับศักยภาพด้านพื้นที่ ทรัพยากรด้านสิ่งแวดล้อมและ ทรัพยากรด้านวัฒนธรรมของชุมชนให้ตรงเป้าหมาย และวัดผล โดยการวัดระดับการรับรู้ของ ผู้เข้าร่วมต่อหลักสูตรการพัฒนา

5. ประเมินดัชนีชี้วัดมาตรฐาน โสมสเคย์ โดยให้ผู้เข้าร่วมโครงการประเมิน โสมสเคย์ของตนเอง เพื่อให้ได้ข้อมูลในการพัฒนารูปแบบการจัดการที่ทักที่เป็นไปตามมาตรฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ด้านศักยภาพด้านพื้นที่ ทรัพยากรด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรด้านวัฒนธรรมของชุมชนที่เอื้อต่อการจัดการโสมสเคย์

1. ด้านศึกษาศักยภาพด้านพื้นที่ ทรัพยากรด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรด้านวัฒนธรรมของชุมชนที่เอื้อต่อการจัดการ โสมสเคย์ ใช้วิธีการจดบันทึกและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเหตุและผล อีกทั้งมีการอ้างอิงถึงเกณฑ์การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในการวิเคราะห์ เพื่อทราบถึงศักยภาพด้านพื้นที่ ทรัพยากรด้านสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรด้านวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการจัดการ โสมสเคย์ เพื่อใช้ในการแปลผลข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive analysis)

2. ด้านระดับความรู้และทักษะก่อนเข้าร่วม โครงการ โดยใช้สถิติความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ในการแปลผลข้อมูล ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ซึ่งเป็นแบบทดสอบซึ่งมีการทดสอบว่าระดับความรู้ของผู้เข้าร่วมโครงการก่อนเข้าร่วมโครงการทำไค ในแต่ละประเด็นความรู้ แล้วนำผลคะแนนที่ได้ต่ำสุดของแต่ละประเด็นความรู้เทียบกับคะแนนเต็มในแต่ละประเด็นความรู้ มาใช้ใน

การตัดสินใจว่า ระดับความรู้เดิมมีค่าเป็นเท่าใดของประเด็นความรู้ที่ชุมชนควรทราบ ซึ่งการแปลผลข้อมูลมีดังนี้

ระดับคะแนน	ระดับความรู้เดิม
ร้อยละ 67 ขึ้นไป	มาก
ร้อยละ 34 - 66	ปานกลาง
ต่ำกว่าร้อยละ 33	น้อย

ด้านการพัฒนาความรู้และทักษะด้านการจัดการโฮมสเตย์

1. ลักษณะทั่วไปของผู้เข้าร่วมโครงการ โดยใช้สถิติความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ในการแปลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS
2. ระดับการรับรู้เกี่ยวกับชุดความรู้ของการจัดการที่พักสัมผัสชีวิตชนบท (Homestay Management) โดยใช้สถิติความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ในการแปลผลข้อมูล ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS โดยแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ระดับคะแนน	ระดับการรับรู้
2.01 – 3.00	มาก
1.01 – 2.00	ปานกลาง
0.00 – 1.00	น้อย

3. ระดับความพึงพอใจต่อโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการและศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาวิสัยทัศน์ด้านการจัดการที่พักสัมผัสชีวิตชนบท (Homestay Management) โดยการใช้สถิติความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ในการแปลผลข้อมูล ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS

ระดับคะแนน	ระดับความพึงพอใจ
2.01 – 3.00	มาก
1.01 – 2.00	ปานกลาง
0.00 – 1.00	น้อย

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีระยะเวลาในการทำวิจัยทั้งสิ้น 12 เดือน ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2554 – เดือนกันยายน พ.ศ. 2555

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ศักยภาพด้านพื้นที่ ทรัพยากรด้านสิ่งแวดล้อม
และทรัพยากรด้านวัฒนธรรมของชุมชนที่เอื้อต่อการจัดการโฮมสเตย์

ความต้องการในชุมชน

จากการพูดคุยกับผู้นำชุมชนเบื้องต้น ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงประเด็นเกี่ยวกับความต้องการการจัดตั้งโฮมสเตย์ภายในชุมชน เนื่องจากได้สังเกตเห็นถึงรายได้ที่สามารถนำเข้าสู่ชุมชน รวมถึงเป็นการสร้างรายได้ในส่วนอื่นๆ เช่น การขายสินค้า OTOP ของชุมชน และรายได้ที่เพิ่มขึ้นของภาคเกษตรท้องถิ่น เป็นต้น จากความต้องการดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการหารูปแบบการจัดการโฮมสเตย์ที่เหมาะสมกับศักยภาพด้านพื้นที่ ทรัพยากรด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรด้านวัฒนธรรมของชุมชน

รูปที่ 2 เวทีหารือระหว่างผู้วิจัย ผู้นำชุมชน และผู้สนใจในชุมชน

ศักยภาพด้านพื้นที่ และทรัพยากรธรรมชาติ

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาศักยภาพชุมชนด้านพื้นที่และทรัพยากรด้านสิ่งแวดล้อมโดยใช้ดัชนีชี้วัดจากการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งจัดทำโดยสำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2550)

เนื่องจากชุมชนบ้านหม้อยังไม่มีการบริหารจัดการด้านท่องเที่ยว ผู้วิจัยจึงเลือกการประเมินแหล่งธรรมชาติที่ยังไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว เพื่อให้ทราบว่าพื้นที่ที่มีความเหมาะสมหรือมีศักยภาพในการที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวในอนาคตได้หรือไม่ โดยทำการประเมินเฉพาะองค์ประกอบด้านศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังตาราง 1

ตาราง 1 ผลการทดสอบด้านศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ดัชนี	คะแนนที่ได้	คะแนนเต็ม
1. จุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้ของแหล่งธรรมชาติ	4	10
2. ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ	6	10
3. ความเกี่ยวข้องของวัฒนธรรมท้องถิ่นกับแหล่งธรรมชาติ	6	10
4. ความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยว	10	10
คะแนนรวม	24	40

คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้กำหนดให้แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องมีคุณสมบัติขององค์ประกอบไม่ต่ำกว่า 2 ข้อ หรือได้คะแนนไม่ต่ำกว่า 20 คะแนน หรือได้คะแนนร้อยละ 50 ขึ้นไป แต่ถ้าแหล่งธรรมชาติมีคุณสมบัติต่ำกว่า 2 ข้อ หรือได้คะแนนต่ำกว่า 20 คะแนน แสดงว่า พื้นที่นั้นขาดความเหมาะสมหรือศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืน

ดังนั้น จากตารางการแสดงผลการทดสอบด้านศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น จะเห็นได้ว่าชุมชนบ้านหม้อเป็นพื้นที่ที่มีความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยวค่อนข้างสูงมาก (ร้อยละ 100) ซึ่งสอดคล้องกับความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ (ร้อยละ 60) และ ความเกี่ยวข้องของวัฒนธรรมท้องถิ่นกับแหล่งธรรมชาติ (ร้อยละ 60) จะเห็นได้ว่าจากคะแนนรวมที่ประเมินได้ถึงร้อยละ 60 สามารถบ่งบอกได้ว่าชุมชนมีความเหมาะสมและมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนได้ ส่วนของจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้ของของแหล่งธรรมชาตินั้น ได้คะแนนที่ต่ำกว่าครึ่ง (ร้อยละ 40) เนื่องจากในการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น ได้ให้คะแนนที่สูงสำหรับแหล่งธรรมชาติที่มีสัตว์ พืชหรือธรณีสัณฐาน

ประเภทที่พบได้น้อยแหล่งในประเทศไทย ซึ่งในหมู่บ้านบ้านหม้อนั้นจุดดึงดูดคือการทำเป็นชุมชน
เศรษฐกิจพอเพียง

รูปที่ 3 ลักษณะของพื้นที่ และทรัพยากรสิ่งแวดล้อมรอบชุมชน

จากการประเมินแหล่งธรรมชาติที่ยังไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวของชุมชนนั้น ผู้วิจัยยังได้มีการประเมินในศักยภาพในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวด้านอื่นๆด้วย เพื่อเป็นการประเมินความสามารถในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนในอนาคต

ตาราง 2 ผลการทดสอบด้านศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว

ดัชนี	คะแนนที่ได้	คะแนนเต็ม
1. ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	24	40
2. การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน	13	20
3. การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก	14	20
4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว	11	20
คะแนนรวม	62	100

จากผลการทดสอบด้านศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวนั้นจะเห็นได้ว่า ในส่วนของการจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกนั้น ได้คะแนนสูงที่สุด (ร้อยละ 70) การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืนได้คะแนนรองลงมา (ร้อยละ 65) และการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยวได้คะแนนน้อยที่สุด (ร้อยละ 55)

ดังจะเห็นได้ว่าการจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกของหมู่บ้านบ้านหม้อนั้นได้คะแนนสูง เนื่องจากมีศูนย์บริการหรือศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านหม้อ ได้แก่ โรงเรียนเกษตรกรบ้านหม้อ, โรงปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพอัดเม็ด, ครัวเรือนพอเพียงต้นแบบ, ศูนย์ผลิตข้าวเพื่อสุขภาพ, แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากปราชญ์ชาวบ้าน, ศูนย์ข้อมูลข่าวสารประจำหมู่บ้าน, หอกระจายข่าวหมู่บ้าน, ศาลาประชาคมหมู่บ้าน ได้แก่ ศาลาเอนกประสงค์หมู่บ้าน และศาลาเกษตรกรหมู่บ้าน อีกทั้งมีสื่อหลากหลายประเภทในการให้ข้อมูล เช่น แผ่นพับแนะนำชุมชน นิทรรศการชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง และมัลติมีเดียท้องถิ่น

รูปที่ 4 ศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านหม้อ

ศักยภาพด้านวัฒนธรรม

ในการวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยได้นำเอาแบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ซึ่งจัดทำโดยสำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2550) มาปรับใช้ในการวิเคราะห์ศักยภาพด้านวัฒนธรรมของหมู่บ้านบ้านหม้อ ซึ่งทางผู้วิจัยได้เลือกการประเมินด้านวัฒนธรรมสำหรับชุมชนที่ยังไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว

ตาราง 3 ผลการประเมินศักยภาพด้านคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ดัชนี	ร้อยละของคะแนนที่ได้
ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้	20
ความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี	100
ความงดงามทางศิลปวัฒนธรรม	60
ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง	20
ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีที่สืบค้นได้	20
ความผูกพันต่อท้องถิ่น	60
ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์	60

จากตาราง 3 ผลการประเมินศักยภาพด้านคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแสดงให้เห็นว่าชุมชนมีความโดดเด่นด้านความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี (ร้อยละ 100) ความงดงามทาง ศิลปวัฒนธรรม (ร้อยละ 60) ความผูกพันต่อท้องถิ่น (ร้อยละ 60) และความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์ของวัฒนธรรม (ร้อยละ 60) แต่อีกด้านหนึ่งจะเห็นว่าความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้ (ร้อยละ 20) ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง (ร้อยละ 20) และความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีที่สืบค้นได้ (ร้อยละ 20) นั้น ได้คะแนนค่อนข้างน้อย

ประเพณี วัฒนธรรม รวมไปถึงวิถีการดำเนินชีวิตของคนในหมู่บ้านยังคงปฏิบัติสืบทอดกันมา โดยเฉพาะประเพณีดั้งเดิมที่เกี่ยวกับทางพุทธศาสนา เช่น การทำบุญตักบาตร การเลี้ยงผีปู่ย่า การทำบุญวันเกิด การบวชลูกแก้ว การอุปสมบท เวียนเทียน ดานก้วยสลาก ตักบาตรเทโว ทอดผ้าป่า ฟังเทศน์มหาชาติ ตั้งศาลเจ้าที่ สืบชะตา เป็นต้น อีกทั้งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เช่น การทำบุญข้าวใหม่ ผ้าป่าข้าวใหม่ อีกทั้งชุมชนยังมีการจัดตั้งกลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มเยาวชนเพื่อดูแลใน

ส่วนของการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและสร้างความเข้มแข็งในชุมชนทั้งด้านการผลิตเครื่องดนตรีพื้นเมือง จักสาน ทำว่าวไฟ และเล่นดนตรีพื้นเมือง

รูปที่ 5 วิธีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน

รูปที่ 6 บ้านที่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ตามวิถีชีวิตชุมชน

การพัฒนาวิสัยทัศน์ในการจัดการโฮมสเตย์ที่เหมาะสมกับศักยภาพด้านพื้นที่ทรัพยากรด้าน
สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรด้านวัฒนธรรมของชุมชน

หลักสูตรที่ใช้ในการพัฒนา

จากการประเมินผลการทดสอบทำให้ผู้วิจัยได้พัฒนาหลักสูตรเพื่อการฝึกอบรมและพัฒนา
วิสัยทัศน์ในการจัดการ โฮมสเตย์ที่เหมาะสมกับศักยภาพด้านพื้นที่ ทรัพยากรด้านสิ่งแวดล้อมและ
ทรัพยากรด้านวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งประกอบไปด้วยประเด็นดังต่อไปนี้

ประเด็นความรู้ในหลักสูตร

1. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และการจัดที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท
สถานการณ์การท่องเที่ยวที่ดี ปัจจุบัน และอนาคต นโยบายการท่องเที่ยวของประเทศไทย ความรู้
พื้นฐานในการจัด โฮมสเตย์ แนวทางการจัดกิจกรรมนำเที่ยว

2. การบริหารจัดการโฮมสเตย์ให้ยั่งยืน ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชนและการสร้างเครือข่ายบริการท่องเที่ยว องค์ประกอบการท่องเที่ยว การบริหารจัดการ โฮมสเตย์

3. เกณฑ์มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ความหมายของโฮมสเตย์ มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย การพัฒนาโฮมสเตย์อย่างยั่งยืน

4. จิตวิทยาการให้บริการในโฮมสเตย์ และการเป็นเจ้าบ้านที่ดี หลักการให้การต้อนรับ ลักษณะการต้อนรับที่ดี คุณสมบัติของพนักงานต้อนรับ ข้อควรระวังในการต้อนรับ วิธีปฏิบัติในการให้บริการที่เป็นเลิศ เทคนิคการให้บริการสำหรับเจ้าบ้าน

5. พฤติกรรมนักท่องเที่ยว ประเภทของนักท่องเที่ยว ความแตกต่างของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ รูปแบบในการท่องเที่ยว ทัศนคติของนักท่องเที่ยวขณะท่องเที่ยว ความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยว วิธีการให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยวแต่ละประเภท

วิธีการพัฒนา

การอบรม และการศึกษาดูงาน ณ หมู่บ้านแม่กำปอง อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

ลักษณะทั่วไปของผู้ร่วมโครงการ

จากข้อมูลของผู้เข้าร่วมโครงการการพัฒนาวิสาหกิจในด้านการจัดการ โฮมสเตย์ที่เหมาะสมกับศักยภาพด้านพื้นที่ ทรัพยากรด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรด้านวัฒนธรรมของชุมชน มีตัวแทนจำนวน 19 ราย ดังสามารถสรุปภาพรวมได้ดังตาราง 4

เพศ

ในภาพรวมพบว่าเพศหญิงเข้าร่วมโครงการมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 73.68) และเพศชายน้อยกว่าครึ่ง (ร้อยละ 26.31)

กลุ่มอายุ

ผู้เข้าร่วมโครงการเกือบครึ่ง (ร้อยละ 47.36) มีอายุอยู่ในช่วง 41 – 60 ปี รองลงมา คือ น้อยกว่า 20 ปี (ร้อยละ 21.05) ส่วนอายุในช่วง 21 – 40 ปี และ อายุมากกว่า 60 ปี มีจำนวนน้อยที่สุด (ร้อยละ 15.78)

ระดับการศึกษา

จากภาพรวมพบว่าผู้เข้าร่วมโครงการมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 68.42) มีระดับการศึกษาที่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย รองลงมาคือ ปริญญาตรี อนุปริญญาหรือเทียบเท่า และสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 15.78, 10.52 และ 5.26 ตามลำดับ

ตาราง 4 ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วมโครงการ

ข้อมูลทั่วไป	ความถี่ (n = 19)	ร้อยละ (%)
เพศ		
ชาย	5	26.31
หญิง	14	73.68
กลุ่มอายุ		
น้อยกว่า 20	4	21.05
21 – 40	3	15.78
41 - 60	9	47.36
มากกว่า 60	3	15.78
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	13	68.42
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	0	0
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	2	10.52
ปริญญาตรี	3	15.78
สูงกว่าปริญญาตรี	1	5.26
อาชีพหลัก		
นักศึกษา	2	10.52
เกษตรกร	5	26.31
รับจ้างทั่วไป	4	21.05
ธุรกิจส่วนตัว	3	15.78
อื่นๆ	5	26.31
อาชีพเสริม	7	36.84

อาชีพหลักและอาชีพเสริม

พบว่าผู้เข้าร่วมอบรมมีอาชีพเกษตรกรและอาชีพอื่นๆ มีจำนวนมากที่สุด (ร้อยละ 26.31) รองลงมาเป็นรับจ้างทั่วไป ธุรกิจส่วนตัว และ นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 21.05, 15.78 และ 10.52

ในทุกๆ มาตรฐาน โดยเฉพาะด้านความปลอดภัย ด้านอรรถาศัยไมตรีของเจ้าของบ้านและสมาชิกในครัวเรือน และด้านรายการนำเที่ยวที่ได้คะแนนที่มากขึ้น คือ ร้อยละ 84.61 ร้อยละ 80.76 และร้อยละ 88.61 ตามลำดับ

ตาราง 5 ร้อยละของคะแนนเทียบกับคะแนนเต็มในแต่ละประเด็นความรู้ของแบบทดสอบก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการ

ตัวชี้วัด	ร้อยละของคะแนนเต็มก่อนเข้าร่วมโครงการ		ร้อยละของคะแนนเต็มหลังเข้าร่วมโครงการ	
	เฉลี่ย	แปลผล	เฉลี่ย	แปลผล
1. ด้านที่พัก	84.21	มาก	88.46	มาก
2. ด้านอาหารและโภชนาการ	34.21	ปานกลาง	84.61	มาก
3. ด้านความปลอดภัย	84.21	มาก	84.61	มาก
4. ด้านอรรถาศัยไมตรีของเจ้าของบ้านและสมาชิกในครัวเรือน	65.78	ปานกลาง	80.76	มาก
5. ด้านรายการนำเที่ยว	78.94	มาก	88.61	มาก
6. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	71.05	มาก	76.92	มาก
7. ด้านวัฒนธรรม	68.42	มาก	69.23	มาก
8. ด้านการสร้างคุณค่าและมูลค่าของผลิตภัณฑ์	76.31	มาก	76.92	มาก
9. ด้านการบริหารของกลุ่มโฮมสเตย์	78.94	มาก	80.76	มาก
10. ด้านประชาสัมพันธ์	76.31	มาก	76.92	มาก

การแปลผล

ระดับคะแนน	ระดับความรู้เดิม
ร้อยละ 67.00 ขึ้นไป	มาก
ร้อยละ 34.00 – 66.99	ปานกลาง
ต่ำกว่าร้อยละ 33.99	น้อย

จากการวิเคราะห์จะเห็นได้ว่าถึงแม้ชุมชนบ้านหม้อนั้นจะยังไม่มีการจัดตั้งชมรมหรือกลุ่ม
 ท้องที่ขยับขึ้นมา แต่ด้วยคะแนนระดับความรู้ในด้านการบริหารของกลุ่มโฮมสเตย์สูงสุด ชี้นำได้ว่า
 ผู้เข้าร่วมโครงการเล็งเห็นถึงการสำคัญและตระหนักในการรวมกลุ่มโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
 และชุมชนจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ วิธีการของโฮมสเตย์ รวมไปถึงการจัดการรายได้ที่มาจาก
 โฮมสเตย์ อีกทั้งยังต้องการที่จะนำโฮมสเตย์มาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนอีก
 ด้วย

ระดับความพึงพอใจของผู้ร่วมโครงการ

การศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการการพัฒนาวิสาหกิจในด้านการจัดการ
 โฮมสเตย์ที่เหมาะสมกับศักยภาพด้านพื้นที่ ทรัพยากรด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรด้านวัฒนธรรม
 ของชุมชน แสดงในตาราง 6

จากผลการศึกษาพบว่าชุมชนบ้านหม้อมีความพึงพอใจในระดับมาก (2.615) ซึ่งสามารถ
 แยกเป็น 3 ประเด็น คือ ด้านวิทยากร ด้านสถานที่/ระยะเวลา/อาหาร และระดับการรับรู้ ดังนี้

ด้านวิทยากรฝึกอบรม

ในภาพรวมของหัวข้อการประเมินความพึงพอใจด้านวิทยากรนั้น ชุมชนมีความพึงพอใจ
 ในระดับมาก โดยเฉพาะในด้านการถ่ายทอดความรู้ของวิทยากรมีความชัดเจน (2.92) ด้าน
 ความสามารถในการอธิบายเนื้อหา (2.92) และความครบถ้วนของเนื้อหาในการฝึกอบรม (2.84) ซึ่ง
 แสดงให้เห็นว่าการเข้าร่วมโครงการครั้งนี้ชุมชนเข้าใจถึงเนื้อหาและรายละเอียดของการจัดการ
 โฮมสเตย์เป็นอย่างดี อีกทั้งในการดูงานนอกสถานที่เป็นเครื่องมือที่ทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการ
 สามารถเข้าใจการจัดการในสถานที่จริงได้เป็นอย่างดี

ด้านสถานที่/ระยะเวลา/อาหาร

ชุมชนมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะการศึกษาดูงาน ณ หมู่บ้าน
 แม่กำปอง อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ มีระดับความพึงพอใจมาก (3.00) สถานที่สะอาดและ
 มีความเหมาะสม (2.76) และอาหารมีความเหมาะสม (2.76)

ตาราง 6 ระดับความพึงพอใจของผู้ร่วมโครงการ

รายละเอียด	ค่าเฉลี่ย	แปลผล
ด้านวิทยากร		
1. การถ่ายทอดความรู้ของวิทยากรมีความชัดเจน	2.92	มาก
2. ความสามารถในการอธิบายเนื้อหา	2.92	มาก
3. การเชื่อมโยงเนื้อหาในการฝึกอบรม	2.61	มาก
4. มีความครบถ้วนของเนื้อหาในการฝึกอบรม	2.84	มาก
5. การใช้เวลาตามที่กำหนดไว้	2.53	มาก
6. การตอบข้อซักถามในการฝึกอบรม	2.46	มาก
ด้านสถานที่ / ระยะเวลา / อาหาร		
1. สถานที่สะอาดและมีความเหมาะสม	2.76	มาก
2. ความพร้อมของอุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์	2.53	มาก
3. ระยะเวลาในการอบรมมีความเหมาะสม	2.53	มาก
4. อาหาร มีความเหมาะสม	2.76	มาก
5. การศึกษาดูงาน ณ หมู่บ้านแม่กำปอง	3.00	มาก
ระดับการรับรู้		
1. สามารถนำความรู้ไปพัฒนาที่ฝึกของตนเองเพื่อให้ได้รับมาตรฐานโฮมสเตย์	2.46	มาก
2. สามารถนำเอาทรัพยากรด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรด้านวัฒนธรรมมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	2.30	มาก
3. สามารถนำความรู้ไปพัฒนาด้านการจัดการที่ฝึกสัมผัสชีวิตชนบทในชุมชน	2.46	มาก
4. สามารถนำความรู้ไปเผยแพร่/ถ่ายทอดแก่ชุมชนได้	2.30	มาก
5. มีความมั่นใจและสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ได้	2.38	มาก
ภาพรวม	2.61	มาก

การแปลผล

ระดับคะแนน	ระดับความพึงพอใจ
2.01 – 3.00	มาก
1.01 – 2.00	ปานกลาง
0.00 – 1.00	น้อย

ด้านระดับความรู้

จากการอบรมชุมชนสามารถนำความรู้ไปพัฒนาที่พักของตนเองเพื่อให้ได้รับมาตรฐานโฮมสเตย์ และสามารถนำความรู้ไปพัฒนาด้านการจัดการที่พักสัมผัสชีวิตชนบทในชุมชน ซึ่งมีระดับความพึงพอใจมาก (2.46) และมีความมั่นใจและสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ได้ (2.38)

จากผลการอบรม ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับมากที่สุดและมีความพึงพอใจสูงสุดการได้ศึกษาดูงานหมู่บ้านหรือชุมชนที่มีการบริหารจัดการโฮมสเตย์ ณ หมู่บ้านแม่กำปอง ทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถนำไปปรับใช้ได้จริง อีกทั้งยังได้รับการแนะนำที่ดีจากผู้นำชุมชนและสามารถนำข้อมูลความรู้ที่ได้มาปรับประยุกต์ใช้ในชุมชนได้อย่างแท้จริง และได้เข้าเยี่ยมชมโฮมสเตย์ที่ได้รับมาตรฐาน โดยมีโอกาสได้เข้าพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้กับเจ้าของบ้าน ทำให้ได้ทราบถึงประโยชน์ในการจัดทำโฮมสเตย์ในชุมชน

รูปที่ 7 ศึกษาดูงาน ณ หมู่บ้านแม่กำปอง

รูปที่ 8 อบรมเชิงปฏิบัติการ

ผลการวิเคราะห์ศักยภาพความพร้อมของโฮมสเตย์

คณะผู้วิจัยพบว่า ชุมชนบ้านหม้อมีความพร้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยวค่อนข้างมาก โดยเฉพาะการพัฒนาด้านการจัดการโฮมสเตย์ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์จากกรอบดัชนีชี้วัดมาตรฐานโฮมสเตย์ ของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา โดยให้ผู้เข้าร่วมโครงการประเมินบ้านที่ต้องการพัฒนาเป็นโฮมสเตย์ของตนเองเบื้องต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลในการพัฒนารูปแบบการจัดการที่พักที่เป็นไปตามมาตรฐาน โดยแบ่งเป็นแต่ละด้านดังนี้

ด้านที่พัก

ลักษณะบ้านพักเป็นบ้านของเจ้าของที่แบ่งปันอย่างเป็นสัดส่วน และมีการจัดสรรในส่วน ของที่นอน เคียง มุ้ง และมีเครื่องนอนตามความเหมาะสม อีกทั้งยังมีลานบ้านที่ร่มรื่นสามารถเป็น มุมพักผ่อนได้ ในส่วนของห้องอาบน้ำและห้องส้วมนั้นมีความมิดชิดและมีลักษณะที่เหมาะสม แต่ สิ่งที่ควรพัฒนาในด้านนี้คือ ควรเพิ่มถังขยะในห้องน้ำ และควรมีการดูแลบริเวณรอบบ้าน เช่น สวน ครุฑ และร่องน้ำ

รูปที่ 9 ด้านที่พัก

ด้านอาหารและโภชนาการ

จากการสำรวจและสัมภาษณ์ผู้สนใจพบว่ามีความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะของอาหาร น้ำดื่ม ภาชนะที่ใช้ รวมไปถึงถึงลักษณะที่สุขอนามัยเป็นอย่างมาก เช่น การนำเอาพืชผักสวนครัวในบริเวณ บ้านมาใช้ในการปรุงอาหาร การปรุงอาหารอย่างถูกสุขอนามัย

รายการอาหารพื้นบ้านที่เจ้าบ้านสามารถให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ เมนูไข่ แกงแคผัก พื้นบ้าน ตำมะเจี๋ม่วง ผัดผักพื้นบ้าน น้ำพริกหนุ่ม น้ำพริกอ่องและผักลวก

ในด้านน้ำดื่ม ส่วนมากแล้วแต่ละบ้านจะใช้น้ำปะปาหมู่บ้าน แล้วนำมาผ่านการกรองจาก เครื่องกรองน้ำ และในบางบ้านมีการซื้อน้ำขวดเพื่อบริโภคภายในครัวเรือน

อีกทั้งชุมชนมีการรณรงค์ให้มีการแยกขยะเปียกและขยะแห้ง เพื่อที่จะสามารถนำเอาขยะ เปียกมาทำปุ๋ยหมักอินทรีย์สำหรับการเกษตรภายในชุมชน ในส่วนของขยะแห้งนั้นจะมีรถ เทศบาลมาเก็บอาทิตย์ละครั้ง

รูปที่ 10 ด้านอาหารและโภชนาการ

ด้านความปลอดภัย

ในแต่ละบ้านจะมีอาสาสมัครประจำบ้าน และมีความรู้เกี่ยวกับการปฐมพยาบาลเบื้องต้น อีกทั้งในชุมชนได้มีการจัดตั้งชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) เพื่อดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินอยู่แล้ว

ด้านอสังหาริมทรัพย์ของเจ้าของบ้านและสมาชิกในครัวเรือน

จากการสังเกตการนำเที่ยวภายในชุมชนของสมาชิกชุมชน นักวิจัยพบว่าชาวบ้านมีความเป็นกันเอง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี อีกทั้งยังมีการแลกเปลี่ยนเรื่องราวเกี่ยวกับวิถีชีวิตในชุมชนและเปิดโอกาสให้เที่ยวภายในบริเวณชุมชน ซึ่งจุดเด่นของชุมชนบ้านหม้อ คือ การได้รับรางวัลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้นชุมชนจึงมีกิจกรรมการแลกเปลี่ยนข้อมูลโดยเฉพาะ เช่น การไปดูสวนผักหลังบ้านที่ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงมาจัดการ การเรียนรู้วิถีชีวิตกบ การจักสาน และการทำนา

รูปที่ 11 หลักเศรษฐกิจพอเพียง

ด้านรายการนำเที่ยว

จากการอบรมหารูปแบบการจัดการโฮมสเตย์อย่างเหมาะสมนั้น ผู้เข้าร่วมได้มีการพัฒนารายการนำเที่ยวภายในชุมชนขึ้นมา โปรแกรม 2 วัน 1 คืน จำนวน 2 โปรแกรม คือ โปรแกรมที่เที่ยว

เฉพาะภายในชุมชนบ้านหม้อ และโปรแกรมที่เชื่อมโยงไปกับชุมชนบ้านโป่ง ซึ่งจะให้บริการในราคา 450 บาทต่อคน

อีกทั้งยังมีการแบ่งความรับผิดชอบไปยังกลุ่มต่างๆภายในชุมชนเพื่อเป็นการกระจายรายได้ เช่น กลุ่มแม่บ้านมีหน้าที่ทำอาหารสำหรับชั้น โดก กลุ่มเยาวชนและผู้นำมีหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น และกลุ่มผู้สูงอายุมีหน้าที่สอนนักท่องเที่ยวจักสาน เป็นต้น

แต่ถึงอย่างไรก็ตามชุมชนควรมีการพัฒนาในเรื่องของการจัดทำสื่อเพื่อช่วยในการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยว เช่น การทำแผนที่การท่องเที่ยวภายในชุมชน การทำป้ายเล่าเรื่องราวความเป็นมา รวมไปถึงป้ายบอกทางที่ชัดเจนเพื่ออำนวยความสะดวกการเข้าถึง

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากการอบรมพบว่าแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติสร้างขึ้น และมนุษย์สร้างขึ้น บริเวณใกล้เคียงกับชุมชนบ้านหม้อ มีความหลากหลาย ซึ่งสามารถสนับสนุนการท่องเที่ยวได้ เช่น วัดร่องเหม็ง วัดหนองเต่าคำ ศูนย์ปฏิบัติธรรม เขื่อนแม่กวง วัดคอยแท่นพระ ฟาร์มมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ชุมชนบ้านโป่ง และสนามกอล์ฟแม่โจ้ ในส่วนของการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรต่าง ๆ นั้น ทางองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นตำบลป่าไผ่ก็มีการให้การช่วยเหลือชุมชนเป็นอย่างดี เช่น การปลูกป่า การคัดแยกขยะ

ผู้วิจัยพบว่าผู้นำชุมชนบ้านหม้อนั้นมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้ว่ามีนโยบายในการจัดตั้งกลุ่มต่างๆขึ้นมาเพื่อดูแล เช่น กลุ่มอนุรักษ์กบ และกลุ่มเกษตรกร

ด้านวัฒนธรรม

จากการสำรวจภายในชุมชน พบว่ายังมีบ้านไม้เก่าที่แสดงถึงวิถีชีวิตดั้งเดิมในจำนวนมาก และกระจายอยู่ทั่วชุมชนบ้านหม้อ ซึ่งรวมไปถึงอุปกรณ์การทำนาดั้งเดิมที่ชาวนาได้อนุรักษ์ไว้ อีกทั้งชุมชนได้มีการจัดตั้งกลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มเยาวชนเพื่อเผยแพร่และอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นภายในชุมชน เช่น กลุ่มผลิตเครื่องดนตรีพื้นเมือง กลุ่มจักสาน กลุ่มดนตรีพื้นเมืองเยาวชน และกลุ่มปั่นฝ้าย ซึ่งกิจกรรมที่เกิดขึ้นนั้น ผู้นำจะเป็นผู้วางโครงการ และมีการจัดตั้งผู้รับผิดชอบโครงการอย่างชัดเจน

ในส่วนของ การดำเนินวิถีชีวิตที่มีส่วนในการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามายังชุมชนยังสามารถเห็นได้ชัด เช่น การตักบาตร การทำบุญทุกๆวันพระ การไหว้ศาลประจำหมู่บ้าน การทานข้าวใหม่ ไข่ไม้ค้ำโพธิ์ สงกรานต์ รดน้ำดำหัวผู้สูงอายุในวันปีใหม่เมือง ลอยกระทง และการทำบุญเข้า – ออกพรรษา

รูปที่ 12 ด้านวัฒนธรรม

ด้านการสร้างคุณค่าและมูลค่าของผลิตภัณฑ์

ชุมชนบ้านหม้อมีผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ได้มีการจัดจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งสามารถนำเป็นของฝาก ได้แก่ เสื้อ ตะกร้า กระเป๋าสาน ข้าวกลิ้ง น้ำข้าวกลิ้งงอก น้ำยาล้างจาน น้ำยาซักผ้า ผลไม้ในฤดูกาล โคมไฟ และปุ๋ยอินทรีย์ จากการสำรวจพบว่าผลิตภัณฑ์ดังกล่าวยังต้องพัฒนาด้านผลิตภัณฑ์ที่มีมาตรฐาน การรับรอง ออ. การทำบรรจุภัณฑ์ การทำฉลากผลิตภัณฑ์ และสถานที่การจัดจำหน่าย ผู้นำชุมชนได้มีการขอคำแนะนำจากทางมหาวิทยาลัยแม่โจ้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ซึ่งกำลังอยู่ในระยะเวลาในการพัฒนา และทางชุมชนได้มีแผนการจัดทำร้านค้าชุมชนซึ่งกำลังอยู่ในช่วงการก่อสร้าง

กิจกรรมที่มีในชุมชนและสามารถจัดเป็นกิจกรรมสำหรับการท่องเที่ยวได้ เช่น การสอนจักสาน การสอนทำอาหารพื้นเมือง การสอนทำปุ๋ยอินทรีย์ การสอนทำนา การสอนทำโคมไฟ และการสอนทำน้ำข้าวกลิ้งงอก ซึ่งปัจจุบันทางชุมชนได้ร่วมกับการศึกษานอกโรงเรียนและเครือข่ายชุมชนจัดทำโรงเรียนเกษตรกรบ้านหม้อ เพื่อใช้เป็นสถานที่ฝึกปฏิบัติและแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างนักศึกษาของการศึกษานอกโรงเรียนและชาวนาของชุมชนบ้านหม้อ

รูปที่ 13 ด้านการสร้างคุณค่าและมูลค่าของผลิตภัณฑ์

ด้านการบริหารกลุ่มโฮมสเตย์

จากการสำรวจความต้องการของชุมชน นักวิจัยพบว่าในชุมชนบ้านหม้อยังไม่มีการจัดการบริหารกลุ่มโฮมสเตย์ แต่ผลการวิจัยจากการประเมินความรู้ก่อนและหลังการอบรมนั้น แสดงให้เห็นว่าผู้สนใจมีความรู้ในเรื่องของโฮมสเตย์ที่ค่อนข้างมาก อีกทั้งยังเล็งเห็นถึงความสำคัญของการจัดการโฮมสเตย์ แนวทางในการปฏิบัติ กฎระเบียบต่างๆ รวมไปถึงการมีมาตรฐานโฮมสเตย์ในการควบคุมกลุ่ม

ด้านการประชาสัมพันธ์

เนื่องด้วยชุมชนบ้านหม้อยังไม่มี การประชาสัมพันธ์ในด้านการท่องเที่ยว แต่ด้วยการที่ชุมชนบ้านหม้อได้รับรางวัลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ชุมชนเป็นที่รู้จักในเฉพาะกลุ่ม โดยเฉพาะชุมชนที่ต้องการพัฒนาเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง กิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนจึงเป็นในทิศทางที่เข้ามาศึกษาดูงานเพียงเท่านั้น ดังนั้นการประชาสัมพันธ์จึงเป็นเพียงเว็บไซต์และเอกสารของทางราชการเท่านั้น

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการที่พักสัมผัสชีวิตชนบท (Homestay Management) ที่เหมาะสมสำหรับชุมชนบ้านหม้อ ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ มีขอบเขตในการศึกษาคือ ในพื้นที่ชุมชนบ้านหม้อ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อ 1) เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพด้านพื้นที่ ทรัพยากรด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรด้านวัฒนธรรมของชุมชนที่เอื้อต่อการจัดการโฮมสเตย์ 2) เพื่อหารูปแบบการจัดการ โฮมสเตย์ที่เหมาะสมกับศักยภาพด้านพื้นที่ทรัพยากรด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรด้านวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งผลการศึกษสามารถสรุปได้ดังนี้

ความต้องการในชุมชน

จากการพูดคุยกับผู้นำชุมชนเบื้องต้น ทำให้ให้ทราบถึงประเด็นเกี่ยวกับความต้องการการจัดตั้งโฮมสเตย์ภายในชุมชน เนื่องจากได้เล็งเห็นถึงรายได้ที่สามารถนำเข้าสู่ชุมชน รวมถึงเป็นการสร้างรายได้ในส่วนอื่นๆ เช่น การขายสินค้า OTOP ของชุมชน และรายได้ที่เพิ่มขึ้นของมัคคุเทศก์ท้องถิ่น เป็นต้น

ศักยภาพด้านพื้นที่ และทรัพยากรธรรมชาติ

ผลการทดสอบด้านศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวนั้น จะเห็นได้ว่าชุมชนบ้านหม้อเป็นพื้นที่ที่มีความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยวค่อนข้างสูงมาก (ร้อยละ 100) ซึ่งสอดคล้องกับความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ (ร้อยละ 60) และ ความเกี่ยวข้องของวัฒนธรรมท้องถิ่นกับแหล่งธรรมชาติ (ร้อยละ 60) จะเห็นได้ว่าจากคะแนนรวมที่ประเมินได้ถึงร้อยละ 60 สามารถบ่งบอกได้ว่าชุมชนมีความเหมาะสมและมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนได้ ส่วนของจุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้ของของแหล่งธรรมชาตินั้น ได้คะแนนที่ต่ำกว่าครึ่ง (ร้อยละ 40) เนื่องจากในการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น ได้ให้คะแนนที่สูงสำหรับแหล่งธรรมชาติที่มีสัตว์ พืชหรือธรณีสัณฐานประเภทที่พบได้น้อยแหล่งในประเทศไทย ซึ่งในหมู่บ้านบ้านหม้อนั้นจุดดึงดูดคือการเป็นชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง

อีกทั้งผู้วิจัย ได้ทดสอบด้านศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวอีกด้วย ผลการทดสอบพบว่า ในส่วนของการจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกนั้น ได้คะแนนสูงสุด (ร้อยละ 70) การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน ได้คะแนนรองลงมา (ร้อยละ 65) และการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้คะแนนน้อยที่สุด (ร้อยละ 55)

ด้านวัฒนธรรม

จากผลการประเมินศักยภาพด้านคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแสดงให้เห็นว่า ชุมชนมีความโดดเด่นด้านความต่อเนื่องของการสืบสารวัฒนธรรมประเพณี (ร้อยละ 100) ความงามทาง ศิลปวัฒนธรรม (ร้อยละ 60) ความผูกพันต่อท้องถิ่น (ร้อยละ 60) และความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์ของวัฒนธรรม (ร้อยละ 60) แต่อีกด้านหนึ่งจะเห็นว่าความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้ (ร้อยละ 20) ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง (ร้อยละ 20) และความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีที่สืบค้นได้ (ร้อยละ 20) นั้น ได้คะแนนต่ำกว่าครึ่ง

การพัฒนาวิสาหกิจในด้านการจัดการโฮมสเตย์ที่เหมาะสมกับศักยภาพด้านพื้นที่ ทรัพยากรด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรด้านวัฒนธรรมของชุมชน

หลักสูตรที่ใช้ในการพัฒนา ประกอบไปด้วยประเด็นความรู้ในเรื่อง 1) ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และการจัดที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท 2) การบริหารจัดการโฮมสเตย์ให้ยั่งยืน 3) เกณฑ์มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย 4) จิตวิทยาการให้บริการในโฮมสเตย์ และการเป็นเจ้าบ้านที่ดี 5) พฤติกรรมนักท่องเที่ยว โดยในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติ และการศึกษาดูงาน ณ หมู่บ้านแม่กำปอง อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

ลักษณะทั่วไปของผู้เข้าร่วมโครงการ

โครงการการพัฒนาวิสาหกิจในด้านการจัดการ โฮมสเตย์ที่เหมาะสมกับศักยภาพด้านพื้นที่ ทรัพยากรด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรด้านวัฒนธรรมของชุมชน มีผู้เข้าร่วมทั้งหมดจำนวน 19 ราย ซึ่งมากกว่าครึ่งเป็นเพศหญิง (ร้อยละ 73.68) มีอายุอยู่ในช่วง 41 – 60 ปี จบการศึกษาที่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย และอาชีพหลักคือเกษตรกร

ระดับความรู้ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ

จากการทดสอบพบว่าผู้เข้าร่วมโครงการนั้นมีระดับความรู้ความเข้าใจก่อนการเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับมาตรฐานโฮมสเตย์ในแต่ละตัวชี้วัดที่แตกต่างกันออกไป ดังจะเห็นได้ว่าด้านความปลอดภัยและด้านการบริหารของกลุ่มโฮมสเตย์ได้คะแนนมากที่สุด (ร้อยละ 89.47) รองลงมาคือด้านที่พัก (ร้อยละ 84.21) อย่างไรก็ตามด้านธรรมาภิบาลของเจ้าของบ้านและสมาชิกในครัวเรือน (ร้อยละ 65.78) และด้านอาหารและโภชนาการ (ร้อยละ 34.21) นั้น ผู้เข้าร่วมโครงการมีความรู้เดิมในระดับปานกลาง

และจากผลการประเมินผู้เข้าร่วมโครงการหลังจากการดำเนินงานเพื่อพัฒนาวิสัยทัศน์ด้านโฮมสเตย์จากชุมชนบ้านแม่กำปอง อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ และจากการอบรม ด้านความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว การจัดที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท การบริหารจัดการโฮมสเตย์ให้ยั่งยืน เกณฑ์มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย จิตวิทยาการให้บริการในโฮมสเตย์ การเป็นเจ้าบ้านที่ดี และพฤติกรรมนักท่องเที่ยวนั้น จะเห็นได้ว่าความรู้ความเข้าใจในมาตรฐานโฮมสเตย์อยู่ในระดับที่มากในทุกๆ มาตรฐาน โดยเฉพาะด้านความปลอดภัย ด้านธรรมาภิบาลของเจ้าของบ้านและสมาชิกในครัวเรือน และด้านรายการนำเที่ยวที่ได้คะแนนที่มากขึ้น คือ ร้อยละ 84.61 ร้อยละ 80.76 และร้อยละ 88.61 ตามลำดับ

จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า ถึงแม้ชุมชนบ้านหม้อจะยังไม่ได้มีกลุ่มท่องเที่ยวหรือกลุ่มโฮมสเตย์ แต่ชาวบ้านมีการตระหนักถึงประโยชน์ของการจัดตั้งโฮมสเตย์ โดยเฉพาะผู้นำชุมชนที่แสดงความสนใจในการจัดตั้งกลุ่ม และมีการพูดคุยสอบถามข้อมูลกับผู้นำชุมชนบ้านแม่กำปอง อีกทั้งยังพบว่ากลุ่มที่มีอิทธิพลทางความคิดที่สามารถผลักดันให้เกิดกลุ่มโฮมสเตย์ คือ กลุ่มแม่บ้านและกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งจะเห็นว่าเป็นผู้เข้าร่วมโครงการเป็นส่วนใหญ่ ได้มีการเปรียบเทียบศักยภาพภายในชุมชนของตนเองกับชุมชนบ้านแม่กำปอง พร้อมทั้งเสนอความคิดในการปรับปรุงที่พักและกิจกรรมภายในชุมชนให้ได้ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ ซึ่งเป็นสัญญาณที่ดีในการจัดตั้งกลุ่มโฮมสเตย์ในอนาคต

ระดับความพึงพอใจของผู้ร่วมโครงการ

ด้านวิทยากรฝึกอบรม พบว่า ชุมชนมีความพึงพอใจในระดับมาก โดยเฉพาะในด้านการถ่ายทอดความรู้ของวิทยากรมีความชัดเจน (2.92) ด้านความสามารถในการอธิบายเนื้อหา (2.92) และความครบถ้วนของเนื้อหาในการฝึกอบรม (2.84)

ด้านสถานที่/ระยะเวลา/อาหาร พบว่า ชุมชนมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะการศึกษาดูงาน ณ หมู่บ้านแม่กำปอง อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ มีระดับความพึงพอใจมาก (3.00) สถานที่สะอาดและมีความเหมาะสม (2.76) และอาหารมีความเหมาะสม (2.76)

ด้านระดับความรู้ จากการอบรมชุมชนสามารถนำความรู้ไปพัฒนาที่พักของตนเองเพื่อให้ได้รับมาตรฐานโฮมสเตย์ และสามารถนำความรู้ไปพัฒนาด้านการจัดการที่พักสัมผัสชีวิตชนบทในชุมชน ซึ่งมีระดับความพึงพอใจมาก (2.46) และมีความมั่นใจและสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ได้ (2.38)

ผลการวิเคราะห์รูปแบบโฮมสเตย์ที่เหมาะสม

ด้านที่พัก พบว่า ลักษณะบ้านพักเป็นบ้านของเจ้าของที่แบ่งปันอย่างเป็นสัดส่วน และมีการจัดสรรในส่วนของท่านอน เตียง มุ้ง และมีเครื่องนอนตามความเหมาะสม อีกทั้งยังมีลานบ้านที่ร่มรื่นสามารถเป็นมุมพักผ่อนได้ ในส่วนของห้องอาบน้ำและห้องส้วมนั้นมีความมิดชิดและมีลักษณะที่เหมาะสม แต่สิ่งที่ควรพัฒนาในด้านนี้คือ ควรเพิ่มถังขยะในห้องน้ำ และควรมีการดูแลบริเวณรอบบ้าน เช่น สวนครัว และร่องน้ำ

ด้านอาหารและโภชนาการ พบว่า มีความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะของอาหาร น้ำดื่ม ภาชนะที่ใช้ รวมไปถึงถึงลักษณะที่สุขอนามัยเป็นอย่างมาก เช่น การนำเอาพืชผักสวนครัวในบริเวณบ้านมาใช้ ในการปรุงอาหาร การปรุงอาหารอย่างถูกสุขอนามัย รายการอาหารพื้นบ้านที่เจ้าบ้านสามารถให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ เมนูไข่ แกงแคผักพื้นบ้าน ค่ำมะเขือม่วง ผัดผักพื้นบ้าน น้ำพริกหนุ่ม น้ำพริกอ่อนและผักลวก ในด้านน้ำดื่ม ส่วนมากแล้วแต่ละบ้านจะใช้น้ำปะปาหมู่บ้าน แล้วนำมาผ่านการกรองจากเครื่องกรองน้ำ และในบางบ้านมีการซื้อน้ำขวดเพื่อบริโภคภายในครัวเรือน อีกทั้งชุมชนมีการณรงค์ให้มีการแยกขยะเปียกและขยะแห้ง เพื่อที่จะสามารถนำเอาขยะเปียกมาทำปุ๋ยหมักอินทรีย์สำหรับการเกษตรภายในชุมชน ในส่วนของขยะแห้งนั้นจะมีรถเทศบาลมาเก็บอาทิตย์ละครั้ง

ด้านความปลอดภัย พบว่า ในแต่ละบ้านจะมียาสามัญประจำบ้าน และมีความรู้เกี่ยวกับการปฐมพยาบาลเบื้องต้น อีกทั้งในชุมชนได้มีการจัดตั้งชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) เพื่อดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินอยู่แล้ว

ด้านอรรถศาสตร์ไมตรีของเจ้าของบ้านและสมาชิกในครัวเรือน พบว่า ชาวบ้านมีความเป็นกันเอง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี อีกทั้งยังมีการแลกเปลี่ยนเรื่องราวเกี่ยวกับวิถีชีวิตในชุมชนและเปิดโอกาสให้เที่ยวภายในบริเวณชุมชน โดยการสังเกตจากต้อนรับและการให้บริการของกลุ่มผู้เข้าดูงาน

ด้านรายการนำเที่ยว พบว่า ผู้เข้าร่วมได้มีการพัฒนารายการนำเที่ยวภายในชุมชนขึ้นมาโปรแกรม 2 วัน 1 คืน จำนวน 2 โปรแกรม คือ โปรแกรมที่เที่ยวเฉพาะภายในชุมชนบ้านหม้อ และโปรแกรมที่เชื่อมโยงไปกับชุมชนบ้านโป่ง ซึ่งจะให้บริการในราคา 450 บาทต่อคน อีกทั้งยังมีการแบ่งความรับผิดชอบไปยังกลุ่มต่างๆภายในชุมชนเพื่อเป็นการกระจายรายได้ เช่น กลุ่มแม่บ้านมีหน้าที่ทำอาหารสำหรับขันโตก กลุ่มเยาวชนและผู้นำมีหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น และกลุ่มผู้สูงอายุมีหน้าที่สอนนักท่องเที่ยวจักสาน เป็นต้น แต่ถึงอย่างไรก็ตามชุมชนควรมีการพัฒนาในเรื่องของการจัดทำสื่อเพื่อช่วยในการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยว เช่น การทำแผนที่การท่องเที่ยวภายในชุมชน การทำป้ายเล่าเรื่องราวความเป็นมา รวมไปถึงป้ายบอกทางที่ชัดเจนเพื่ออำนวยความสะดวกเข้าถึง

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า แหล่งท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติสร้างขึ้นและมนุษย์สร้างขึ้น บริเวณใกล้เคียงกับชุมชนบ้านหม้อ มีความหลากหลาย ซึ่งสามารถสนับสนุนการท่องเที่ยวได้ เช่น วัดร่องเหม็ง วัดหนองเต่าคำ ศูนย์ปฏิบัติธรรม เขื่อนแม่กวง วัดดอยแทนพระฟาร์มมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ชุมชนบ้านโป่ง และสนามกอล์ฟแม่โจ้ ในส่วนของการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรต่าง ๆ นั้น ทางองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นตำบลป่าไผ่ก็มีการให้การช่วยเหลือชุมชนเป็นอย่างดี เช่น การปลูกป่า การตัดแยกขยะ อีกทั้ง ผู้วิจัยพบว่าผู้นำชุมชนบ้านหม้อนั้นมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้ว่ามีนโยบายในการจัดตั้งกลุ่มต่างๆขึ้นมาเพื่อดูแล เช่น กลุ่มอนุรักษ์กบ และกลุ่มเกษตรกร

ด้านวัฒนธรรม พบว่า ยังมีบ้านไม้เก่าที่แสดงถึงวิถีชีวิตดั้งเดิมในจำนวนมาก และกระจายอยู่ทั่วชุมชนบ้านหม้อ ซึ่งรวมไปถึงอุปกรณ์การทำนาดั้งเดิมที่ชาวนาได้อุรักษ์ไว้ อีกทั้งชุมชนได้มีการจัดตั้งกลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มเยาวชนเพื่อเผยแพร่และอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นภายในชุมชน เช่น กลุ่มผลิตเครื่องดนตรีพื้นเมือง กลุ่มจักสาน กลุ่มดนตรีพื้นเมืองยวชน และกลุ่มปั้นฝ้าย ซึ่งกิจกรรมที่เกิดขึ้นนั้น ผู้นำจะเป็นผู้วางโครงการ และมีการจัดตั้งผู้รับผิดชอบโครงการอย่างชัดเจน ในส่วนของการดำเนินวิถีชีวิตที่มีส่วนในการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามายังชุมชนยังสามารถเห็นได้ชัด เช่น การตักบาตร การทำบุญทุกวันพระ การไหว้ศาลประจำหมู่บ้าน การทาน

ข้าวใหม่ แห่ไม้ค้ำโพธิ์ สงกรานต์ รดน้ำคำหัวผู้สูงอายุในวันปีใหม่เมือง ลอยกระทง และการทำบุญ
เข้า – ออกพรรษา

ด้านการสร้างคุณค่าและมูลค่าของผลิตภัณฑ์ พบว่า ชุมชนบ้านหม้อมีผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ได้มีการจัดจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งสามารถนำเป็นของฝาก ได้แก่ เสื้อ ตะกร้า กระเป๋าสาน ข้าวกล็อง น้ำข้าวกล็องจอก น้ำยาล้างจาน น้ำยาล้างผ้า ผลไม้ในฤดูกาล โคมไฟ และปุ๋ยอินทรีย์ กิจกรรมที่มีในชุมชนและสามารถจัดเป็นกิจกรรมสำหรับการท่องเที่ยวได้ เช่น การสอนจักสาน การสอนทำอาหารพื้นเมือง การสอนทำปุ๋ยอินทรีย์ การสอนทำนา การสอนทำโคมไฟ และการสอนทำน้ำข้าวกล็องจอก

ด้านการบริหารกลุ่มโฮมสเตย์ พบว่า ในชุมชนบ้านหม้อยังไม่มีจัดการบริหารกลุ่มโฮมสเตย์ แต่ผลการวิจัยจากการประเมินความรู้ก่อนและหลังการอบรมนั้น แสดงให้เห็นว่าผู้สนใจมีความรู้ในเรื่องของโฮมสเตย์ที่ค่อนข้างมาก อีกทั้งยังสังเกตเห็นถึงความสำคัญของการจัดการโฮมสเตย์ แนวทางในการปฏิบัติ กฎระเบียบต่างๆ รวมไปถึงการมีมาตรฐานโฮมสเตย์ในการควบคุมกลุ่ม

ด้านการประชาสัมพันธ์ พบว่า เนื่องด้วยชุมชนบ้านหม้อยังไม่มีประชาสัมพันธ์ในการท่องเที่ยว แต่ด้วยการที่ชุมชนบ้านหม้อได้รับรางวัลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ชุมชนเป็นที่รู้จักในเฉพาะกลุ่ม โดยเฉพาะชุมชนที่ต้องการพัฒนาเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง กิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนจึงเป็นในทิศทางที่เข้ามาศึกษาดูงานเพียงเท่านั้น ดังนั้นการประชาสัมพันธ์จึงเป็นเพียงเว็บไซต์และเอกสารของทางราชการเท่านั้น ในอนาคตเมื่อมีการพัฒนาจนได้มีการจัดตั้งโฮมสเตย์ ชุมชนควรมีการประชาสัมพันธ์ผ่านทางเว็บไซต์ แผ่นพับ การเข้าร่วมเป็นสมาชิกการท่องเที่ยว โดยชุมชน รวมถึงมีการส่งข้อมูลไปยังผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว เป็นต้น

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ศักยภาพสภาพด้านพื้นที่ ทรัพยากรด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรด้านวัฒนธรรมของชุมชนที่เอื้อต่อการจัดการโฮมสเตย์ และศักยภาพความพร้อมของการจัดการโฮมสเตย์ของชุมชนบ้านหม้อ มีข้อสังเกตดังต่อไปนี้

1. ด้านพื้นที่ และทรัพยากรสิ่งแวดล้อมที่สามารถพบเห็นได้ทั่วไปนั้น ไม่ได้มีความโดดเด่นจากแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณใกล้เคียงแต่ด้วยความโดดเด่นในด้านการเป็นชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงนั้น สามารถนำมาเป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาชมชุมชนได้
2. ด้านวัฒนธรรม ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตว่า กิจกรรมในด้านการถ่ายทอดวัฒนธรรมและวิถีชุมชนสามารถทำให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ ดังจะเห็นได้ว่าชุมชนมีการก่อตั้งกลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มเยาวชน เพื่อเผยแพร่และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากรุ่นสู่รุ่น

3. ด้านศักยภาพในการจัดกลุ่มโฮมสเตย์ จากการที่ผู้วิจัยได้ประเมินมาตรฐานโฮมสเตย์จากสภาพจริงของชุมชนนั้น สามารถสังเกตเห็นถึงความเป็นไปได้ในการจัดตั้งกลุ่มโฮมสเตย์ และความพร้อมในการให้บริการด้านการท่องเที่ยว ซึ่งมองเห็นได้จากความหลากหลายของผู้เข้าร่วมโครงการอบรมที่มีความแตกต่างในด้านอายุ อาชีพ การศึกษา และกลุ่มชมรมที่เป็นสมาชิกอยู่ในปัจจุบัน ถึงแม้ว่าจะต้องมีการพัฒนาในด้านการจัดตั้งกลุ่มโฮมสเตย์อย่างเป็นทางการ และการจัดกิจกรรมการนำเที่ยวอย่างเป็นทางการมากขึ้นก็ตาม
4. จากผลการประเมินความรู้ในเรื่องการจัดการโฮมสเตย์นั้น สามารถเห็นได้ว่าถึงแม้ว่าชุมชนยังไม่มีจัดการอย่างแท้จริง แต่ผู้เข้าร่วมมีความรู้และทักษะในระดับที่น่าพึงพอใจ แสดงให้เห็นถึงความต้องการในการจัดตั้งโฮมสเตย์ และความต้องการในการพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง
5. ด้านรูปแบบของโฮมสเตย์ ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตว่าชุมชนมีศักยภาพในด้านการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในด้านวิถีชีวิตชุมชนและการทำเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้นกิจกรรมที่เกิดขึ้นควรจะต้องเกี่ยวข้องกับรูปแบบวิถีชีวิตที่นักท่องเที่ยวสามารถนำกลับไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน ซึ่งคนในชุมชนมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ก่อนข้างมาก
6. แนวทางในการที่พัฒนาไปสู่การเป็นมาตรฐานโฮมสเตย์นั้น จะต้องประกอบไปด้วยศักยภาพทางด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งจากการทำวิจัยพบว่าชุมชนบ้านหม้อมีจุดเด่นในด้านชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง การถ่ายทอดวัฒนธรรม และวิถีชีวิตชุมชน อีกทั้งผู้นำและชาวบ้านแสดงเจตจำนงอย่างชัดเจนในการจัดตั้งกลุ่มบริหารจัดการโฮมสเตย์ ดังนั้นชุมชนบ้านหม้อมีความเป็นไปได้ในการพัฒนาให้ได้รับมาตรฐานโฮมสเตย์ในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. ชุมชนบ้านหม้อควรมีการเตรียมความพร้อมในการจัดตั้งกลุ่มโฮมสเตย์ เพื่อจะได้มีการแบ่งแยกความรับผิดชอบอย่างชัดเจน อีกทั้งผู้นำชุมชนควรมีการให้ข้อมูลและให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนและโฮมสเตย์แก่ชาวบ้าน เพื่อจะได้ให้ชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง
2. กิจกรรมมีภายในชุมชนยังต้องพัฒนาหาความแตกต่างจากชุมชนรอบข้าง เพื่อที่จะได้เป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยว แต่ต้องอยู่ในกรอบของวิถีชุมชน

- ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกิดภายในชุมชนมากขึ้น โดยอาจจะมีการแบ่งกลุ่มตามกลุ่มที่เป็นสมาชิกอยู่ แล้วเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น วางแผน ปฏิบัติ และประเมิน เพื่อพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในครั้งต่อไป

- เนื่องด้วยการวิจัยครั้งนี้เป็นความต้องการจากชุมชน ซึ่งอาจจะไม่เพียงพอด้านการทำตลาด ดังนั้นในทำวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาในด้านความต้องการของนักท่องเที่ยวด้วย เนื่องจากชุมชนบ้านหม้อไม่ได้ห่างไกลจากตัวเมืองมากนักซึ่งอาจจะเป็นอุปสรรคต่อการจัดทำโฮมสเตย์ได้
- ในการจัดเวทีในครั้งต่อไป ควรมีการเพิ่มประเด็นและทักษะอื่นๆด้วย เพื่อช่วยในการสร้างศักยภาพให้กับชุมชน และพร้อมให้บริการแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน
- ในการจะจัดทำโฮมสเตย์ให้มีมาตรฐานนั้น ควรมีการบริหารจัดการที่ดี ดังนั้นในการจัดเวทีครั้งต่อไปควรเน้นหนักในการให้ความรู้ในการบริหารจัดการ เพื่อให้เป็นการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในอนาคต
- ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการเจาะจงในการสรรหากลุ่มสมาชิกเพื่อบริหารจัดการโฮมสเตย์อย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งจัดตั้งกลุ่มโฮมสเตย์อย่างชัดเจน เพื่อสนับสนุนและผลักดันให้ได้รับมาตรฐานโฮมสเตย์ในอนาคต

บรรณานุกรม

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2542. รายงานผลการพัฒนาแหล่งโบราณคดีบ้านปราสาท. กรุงเทพฯ: อัสชา.
- , 2545. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. (ระบบออนไลน์) แหล่งที่มา <http://www.tat.or.th/tourthai> (2 สิงหาคม 2554).
- เกรียง ฐิติจำเรียวพร. 2545. บ้านพักแรม: Homestay: Chambre D' Hote. จุลสารการท่องเที่ยว. 21(3), 4-8.
- ชูเกียรติ ไชยวุฒิ. 2554. ทักษะและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการบริการโฮมสเตย์ของกลุ่มนักท่องเที่ยวตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุทธิธิ์ ชูชาติ และคณะ. 2544. โครงการรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตลุ่มน้ำแม่วาง. เชียงใหม่: โครงการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม. 33.
- ชวิทย์ สิริเวชกุล. 2544. การท่องเที่ยวเชิงชุมชนและการจัด Homestay. จุลสารการท่องเที่ยว, 20(2), 52-56.
- ชวิทย์ สิริเวชกุล. 2544. จัดโฮมสเตย์อย่างไรไม่ให้ผิดทาง. จุลสารการท่องเที่ยว, 20(3), 43-49.
- ณิชากร ณัฐเจริญตาก 2550. การจัดการธุรกิจโฮมสเตย์ของชุมชนชาวเขาในจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์การเมือง). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ทิพวรรณ พุ่มมณี. 2546. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (TO 201) (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- มธุรส ปราบโพรี. 2544. โฮมสเตย์กับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. จุลสารการท่องเที่ยว, 20(4), 49-54.
- ศรีพร สมบุญธรรม. 2536. Ecotourism การท่องเที่ยวแนวอนุรักษ์สัญลักษณ์ใหม่แห่งทศวรรษ. จุลสารการท่องเที่ยว, 12(1), 25-26.

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา . ม.ป.ป. กรอบดัชนีชี้วัดมาตรฐาน

โฮมสเตย์. (ระบบออนไลน์) แหล่งที่มา

http://homestaythai.tourism.go.th/page_indicator.php (9 สิงหาคม 2554).

สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน. 2552. การท่องเที่ยวโดยชุมชน. (ระบบออนไลน์) แหล่งที่มา

<http://www.cbt-i.org/travel.php> (23 ธันวาคม 2551).

สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. 2550. คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. 2550. คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

สุภาวศ์ จันทวานิช. 2552. วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุทธิชัย ออบอุ้น, พระมหา. 2541. การศึกษาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ศึกษาเฉพาะกรณี : เส้นทางสายน้ำกก. วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัย คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ : 52 - 56.

รัตนชัย คงมั่น. 2548. การวิเคราะห์โครงสร้างการจัดการของการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วิไลภรณ์ ชันดีสิทธิ์. 2541. ทรรศนะของเกษตรกรต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระ. วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

แบบประเมินความรู้ก่อนการอบรม

โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการและศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาวิสัยทัศน์ด้านการจัดการที่พักสัมผัสชีวิตชนบท (Homestay Management)

คำอธิบาย แบบประเมินฉบับนี้มีทั้งหมด 2 ตอน ขอให้ผู้ตอบแบบประเมินตอบให้ครบทั้ง 2 ตอน เพื่อให้การดำเนินโครงการเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเพื่อเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ต่อไป

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไป

1. ชื่อ – นามสกุล
2. เพศ หญิง ชาย
3. อายุ
4. สถานภาพ โสด สมรส อื่นๆ โปรดระบุ
5. จำนวนบุตร คน
4. จบการศึกษา สาขาวิชา.....
5. อาชีพหลัก รายได้ต่อปี บาท
 นักศึกษา เกษตรกร รับจ้างทั่วไป
 ธุรกิจส่วนตัว อื่นๆ.....
6. อาชีพเสริม รายได้ต่อปี บาท
7. กลุ่มของชุมชนที่เป็นสมาชิก (ระบุตำแหน่ง)

ชื่อกลุ่ม	ตำแหน่งในกลุ่ม

8. ที่อยู่ บ้านเลขที่ หมู่ 12 ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
9. เบอร์โทรศัพท์ต่อ

ตอนที่ 2 แบบประเมินความรู้

คำชี้แจง ให้ตอบคำถามดังต่อไปนี้ และกาเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อที่ถูก และกาเครื่องหมาย ✗ หน้าข้อที่ผิด

- _____ 1. บ้านพักควรมีการแบ่งแยกห้องนอนหรือที่นอนให้เป็นสัดส่วน
- _____ 2. เจ้าของบ้านควรมีการจัดเตรียมอุปกรณ์ที่ใช้นอนให้เหมาะสม
- _____ 3. เจ้าของบ้านสามารถซื้ออาหารหรือกับข้าวถุงให้กับนักท่องเที่ยวได้
- _____ 4. เจ้าของบ้านควรปรุงอาหารให้มีรสชาติดี เพราะนักท่องเที่ยวบางคนไม่ทานอาหารเผ็ด
- _____ 5. เจ้าของบ้านจำเป็นต้องรู้เรื่องการปฐมพยาบาลเบื้องต้นในกรณีบาดเจ็บเล็กน้อย
- _____ 6. ในชุมชนควรมีการจัดเวรยามในการดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
- _____ 7. เจ้าของบ้านควรมีการทำกิจกรรมร่วมกับนักท่องเที่ยว เช่น การทำอาหาร การเก็บผักสวนครัวร่วมกัน
- _____ 8. ในกรณีที่นักท่องเที่ยวต่างชาติแต่งกายไม่เรียบร้อย เจ้าของบ้านไม่ควรไปตำหนิเพราะอาจจะทำให้นักท่องเที่ยวไม่พอใจได้
- _____ 9. กลุ่มโฮมสเตย์ควรมีการวางแผนการทำโปรแกรมนำเที่ยวในชุมชน เพื่อเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชน
- _____ 10. มัคคุเทศก์ท้องถิ่นไม่ควรพานักท่องเที่ยวเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับความเชื่อท้องถิ่น เช่น การไหว้ศาลเจ้าพ่อ หรือ การไหว้ผีเสื้อบ้าน
- _____ 11. เมื่อนักท่องเที่ยวต้องการเก็บพันธุ์ไม้หายากกลับบ้านไปด้วย มัคคุเทศก์ท้องถิ่นไม่ควรไปตำหนิเพราะอาจจะส่งผลถึงการท่องเที่ยวในอนาคต
- _____ 12. ควรใช้ยานพาหนะที่ลดภาวะโลกร้อน เช่น จักรยาน หรือ ล้อเกวียน เพื่อลดการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง
- _____ 13. นักท่องเที่ยวต้องการอยู่บ้านที่ทำจากปูนเพราะสะดวกสบาย มากกว่าบ้านไม้เก่าดั้งเดิม
- _____ 14. ในกรณีที่นักท่องเที่ยวต้องการدابัตรเที่ยงคืน ชุมชนควรมีการจัดกิจกรรมนี้เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว
- _____ 15. กลุ่มแม่บ้านควรมีการนำเอาร่มบ่อสร้างมาขายในชุมชนเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์จังหวัดเชียงใหม่
- _____ 16. เจ้าของบ้านหรือมัคคุเทศก์ท้องถิ่นควรมีการสอนการละเล่นต่างๆที่มีในชุมชน
- _____ 17. การบริหารจัดการโฮมสเตย์ต้องเป็นการรวมกลุ่มโดยชุมชนมีส่วนร่วม
- _____ 18. เงินรายได้จากการเข้าพักรับประทานอาหารค่ำให้เจ้าของบ้านเพียงผู้เดียว
- _____ 19. ชุมชนควรกำหนดกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายให้ชัดเจน เพื่อง่ายต่อการประชาสัมพันธ์
- _____ 20. การประชาสัมพันธ์โฮมสเตย์ควรทำเฉพาะทางอินเทอร์เน็ตเท่านั้น

แบบประเมินหลังเข้ารับการอบรม

โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการและศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาวิสัยทัศน์ด้านการจัดการที่พักสัมผัสชีวิตชนบท
(Homestay Management)

คำอธิบาย แบบประเมินฉบับนี้มีทั้งหมด 2 ตอน ขอให้ผู้ตอบแบบประเมินตอบให้ครบทั้ง 2 ตอน เพื่อให้การดำเนินโครงการเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเพื่อเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ต่อไป

ชื่อ - นามสกุล

ที่อยู่ บ้านเลขที่ หมู่ 12 ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

เบอร์โทรศัพท์ ต่อ

ตอนที่ 1 ระดับความพึงพอใจ / ระดับการรับรู้ ต่อการเข้าร่วมโครงการ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความพึงพอใจ / ระดับการรับรู้ ของท่านเพียงระดับเดียว

ประเด็นความคิดเห็น	ระดับความพึงพอใจ / ระดับการรับรู้			
	มาก 3	ปานกลาง 2	น้อย 1	น้อยที่สุด 0
ด้านวิทยากร				
1. การถ่ายทอดความรู้ของวิทยากรมีความชัดเจน				
2. ความสามารถในการอธิบายเนื้อหา				
3. การเชื่อมโยงเนื้อหาในการฝึกอบรม				
4. มีความครบถ้วนของเนื้อหาในการฝึกอบรม				
5. การใช้เวลาตามที่กำหนดไว้				
6. การตอบข้อซักถามในการฝึกอบรม				
ด้านสถานที่ / ระยะเวลา / อาหาร				
1. สถานที่สะอาดและมีความเหมาะสม				

2. ความพร้อมของอุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์				
3. ระยะเวลาในการอบรมมีความเหมาะสม				
4. อาหาร มีความเหมาะสม				
5. การศึกษาดูงาน ณ หมู่บ้านแม่กำปอง				
ระดับการรับรู้				
1. สามารถนำความรู้ไปพัฒนาที่พักของตนเองเพื่อให้ได้รับมาตรฐานโฮมสเตย์				
2. สามารถนำเอาทรัพยากรด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรด้านวัฒนธรรมมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ				
3. สามารถนำความรู้ไปพัฒนาด้านการจัดการที่พักสัมผัสชีวิตชนบทในชุมชน				
4. สามารถนำความรู้ไปเผยแพร่/ถ่ายทอดแก่ชุมชนได้				
5. มีความมั่นใจและสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ได้				

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

ตอนที่ 2 แบบประเมินความรู้

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความพึงพอใจ / ระดับการรับรู้ ของท่านเพียงระดับเดียว

- _____ 1. เจ้าของบ้านควรมีการสร้างบ้านอีกหนึ่งหลังเพื่อเป็นที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว
- _____ 2. เจ้าของบ้านควรมีการทำมาสะอาดทั้งก่อนและหลังนักท่องเที่ยวเข้าพัก
- _____ 3. วัสดุคิบที่ใช้ในการปรุงอาหารควรเป็นวัสดุคิบในท้องถิ่น

- _____ 4. เจ้าของบ้านควรมีการคะยั้นคะยอให้นักท่องเที่ยวลองชิมอาหารที่ไม่คุ้นเคยเพื่อเป็นการแนะนำวิถีชีวิต เช่น แมลงทอด ปลา หู
- _____ 5. เจ้าของบ้านสามารถจัดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้กับนักท่องเที่ยวได้
- _____ 6. เมื่อนักท่องเที่ยวเป็นไข้ ตัวร้อน เจ้าของบ้านควรให้นักท่องเที่ยวทานยาพาราเซตามอล
- _____ 7. เจ้าของบ้านควรเปิด โอกาสให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้วิถีชีวิตในชุมชน เช่น ไปดูนา เลี้ยงกบ
- _____ 8. ควรมีการรับประทานอาหารร่วมกันระหว่างเจ้าของบ้านและนักท่องเที่ยว
- _____ 9. ชุมชนควรมีการจัดทำสื่อที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตชุมชนเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยว
- _____ 10. ควรมีการจัดกิจกรรมใน โปรแกรมการท่องเที่ยวเพียงกิจกรรมเดียวเพื่อเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด
- _____ 11. ชุมชนควรมีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวเพื่อเป็นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยั่งยืน
- _____ 12. กลุ่มโฮมสเตย์จำเป็นต้องมีการสร้างกฎ ระเบียบและกติกา สำหรับสมาชิกโฮมสเตย์ทุกหลัง
- _____ 13. ประชาชนชาวบ้านเป็นบุคคลสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเรียนรู้วิถีชีวิต
- _____ 14. เมื่อมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากเข้ามาพัก ชุมชนจำเป็นต้องจ้างช่างฟ้อนมีอาชีพจากภายนอกมาต้อนรับเพื่อสร้างความประทับใจ
- _____ 15. ผักและผลไม้ในชุมชนสามารถเป็นผลิตภัณฑ์ที่จำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวได้
- _____ 16. ชุมชนสามารถแลกเปลี่ยนแบบสินค้าที่ระลึกจากชุมชนอื่นเพื่อนำมาขายภายในชุมชนได้
- _____ 17. บ้านพักทุกหลังสามารถรับนักท่องเที่ยวได้โดยปราศจากเงื่อนไข
- _____ 18. ค่าธรรมเนียมในการเข้าพักไม่จำเป็นต้องแบ่งให้มัคคุเทศก์ผู้นำนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน เพราะไม่ถือว่าเป็นบุคคลภายในชุมชน
- _____ 19. ควรมีการนำแผ่นพับประชาสัมพันธ์ โฮมสเตย์ของชุมชนไปไว้ตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในจังหวัดเชียงใหม่
- _____ 20. ควรมีการจัดฉากชุมชนให้ดูทันสมัยเพื่อการประชาสัมพันธ์ชุมชนที่ดี

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

แบบเก็บข้อมูลโฮมสเตย์ชุมชนบ้านหม้อ

ภายใต้โครงการวิจัย รูปแบบการจัดการที่พักสัมผัสวิถีวัฒนธรรมที่เหมาะสมสำหรับชุมชนบ้านหม้อ ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ชื่อโฮมสเตย์ ชื่อผู้ประเมิน..... วันที่ประเมิน.....

เกณฑ์มาตรฐาน	ลำดับที่	ตัวชี้วัด	วิธีการวัด/ประเมิน	ระดับ			เกณฑ์การให้คะแนน/ วิธีการให้คะแนน
				2	1*	0	
1. ด้านที่พัก	1	1.1 ลักษณะบ้านพักที่เป็นสัดส่วน	- เป็นบ้านของเจ้าของที่แบ่งปันที่นอน หรือห้องนอน อย่างเป็นสัดส่วน หรืออาจปรับปรุง ต่อเติมที่พัก ที่ติดกับบ้านเดิมเพื่อใช้เป็น ที่นอนหรือห้องนอนเป็นสัดส่วน (กรณีระดับ = 1) เพิ่มเติมรายละเอียด				<u>เกณฑ์มาตรฐานที่ 1 ด้านที่พัก</u> ให้คะแนนตามรายละเอียดในวิธีการวัด/ประเมินดังนี้คือ 2 = มีลักษณะตามรายละเอียด 1 = มีลักษณะตามรายละเอียด แต่ไม่ครบถ้วน 0 = ไม่มีลักษณะตามรายละเอียดเลย
	2	1.2 ที่พักที่นอนสะอาดและสบาย	- มีที่นอนสำหรับนักท่องเที่ยวอาจเป็นเตียง พูก หรือเสื่อ และมีมุ้ง หรือมุ้งลวดเพื่อป้องกันยุงและแมลง - มีเครื่องนอน อุปกรณ์ที่ใช้นอน ผ้าปู หมอน ปลอกหมอน ผ้าห่ม และได้รับการทำความสะอาดทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนนักท่องเที่ยว และเปลี่ยนเครื่องนอนตามความเหมาะสมในกรณีที่นักท่องเที่ยวพักหลายวัน - มีราวตากผ้าหรือที่เก็บเสื่อผ้า (กรณีระดับ = 1)				<u>วิธีการหาข้อมูล</u> 1. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง 2. สังเกตจากสภาพที่เป็นจริง 3. สัมภาษณ์เกี่ยวกับรายละเอียดต่างๆ

			<p>เพิ่มเติมรายละเอียด</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>			
3	1.3 ห้อง อาบน้ำและ ห้องส้วมที่ สะอาดมิดชิด	<ul style="list-style-type: none"> - มีความปลอดภัย มีที่ล็อคประตูอยู่ในสภาพใช้งานได้ดี มีความมิดชิด - มีขนาดของห้องน้ำที่เหมาะสม มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก - มีการแยกชั้นสำหรับชักอาน้ำ - น้ำที่ใช้มีความสะอาด อาจเป็นประปาหมู่บ้าน ประปาภูเขา หรือน้ำคิบบที่ ปลั๊อยไว้ระยะหนึ่งและแกว่งสารส้ม - มีถังขยะในห้องน้ำ <p>(กรณีระดับ = 1)</p> <p>เพิ่มเติมรายละเอียด</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>				
4	1.4 มุม พักผ่อน ภายในบ้าน หรือในชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - มีมุมพักผ่อน ที่สงบ สบายภายในบ้านหรือบริเวณโดยรอบที่สามารถนั่ง นอนและมีบรรยากาศผ่อนคลาย เช่น ลานบ้าน ใต้ต้นไม้ ศาลาหน้าบ้าน - มีการดูแลบริเวณรอบบ้าน เช่น สวนครัว ต้นไม้ ไม้ดอกไม้ประดับ ร่องน้ำ ให้สะอาด ปราศจากขยะ 				

			(กรณีระดับ = 1) เพิ่มเติมรายละเอียด			
2. ด้านอาหาร และ โภชนาการ	5	2.1 ชนิดของ อาหาร และ วัตถุดิบที่ใช้ ประกอบ อาหาร	- มีปริมาณ และประเภทอาหารที่เหมาะสม - ผลิตโดยใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น ไม่ซื้ออาหารหรือกับข้าวถุง - มีการปรุงอาหารอย่างถูกสุขอนามัย (กรณีระดับ = 1) เพิ่มเติมรายละเอียด			<u>เกณฑ์มาตรฐานที่ 2 ด้านอาหารและ โภชนาการ</u> ให้คะแนนตามรายละเอียดในวิธีการ วัด/ประเมินดังนี้คือ 2 = มีลักษณะตามรายละเอียด 1 = มีลักษณะตามรายละเอียด แต่ไม่ ครบถ้วน 0 = ไม่มีลักษณะตามรายละเอียดเลย
	6	2.2 น้ำดื่มที่ สะอาด	- มีที่เก็บน้ำ / ภาชนะเก็บน้ำที่สะอาด ไม่มีตะกอน มีฝาปิดมิดชิด - มีน้ำดื่มที่สะอาด ผ่านกระบวนการทำความสะอาด (กรณีระดับ = 1) เพิ่มเติมรายละเอียด			<u>วิธีการหาข้อมูล</u> 1. สังเกตจากสภาพที่เป็นจริง 2. สัมภาษณ์เกี่ยวกับรายละเอียด ต่างๆ

					
7	2.3 ภาชนะที่บรรจุอาหารที่สะอาด	<p>- มีภาชนะที่เกี่ยวข้องกับอาหาร เช่น ถ้วย ชาม จาน ช้อน ช้อนกลาง ทัพพี โถ ข้าวที่สะอาด ไม่มีคราบ และกลิ่นคาว กลิ่นอับ</p> <p>(กรณีระดับ = 1)</p> <p>เพิ่มเติมรายละเอียด</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>				
8	2.4 ห้องครัวและอุปกรณ์ที่ใช้ในครัว มีความสะอาด	<p>- ครัวอาจอยู่ในบ้าน หรือแยกจากตัวบ้านก็ได้ และมีการดูแลความสะอาดอยู่เสมอ</p> <p>- มีอุปกรณ์การเก็บ เครื่องปรุง วัสดุคืบ ที่สะอาดสามารถป้องกันเชื้อโรคและสิ่งสกปรก เช่น มีที่เก็บมิดชิด ที่แขวน หรือมีฝาชีครอบ หรือคลุมผ้าสะอาด</p> <p>- มีการจัดการขยะที่ถูกสุขอนามัย</p> <p>(กรณีระดับ = 1)</p> <p>เพิ่มเติมรายละเอียด</p>				

					
3. ด้านความปลอดภัย	9	3.1 การเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับการปฐมพยาบาลเบื้องต้น	<ul style="list-style-type: none"> - มีแนวทางปฏิบัติเพื่อการช่วยเหลือเบื้องต้น เมื่อนักท่องเที่ยวเกิดเจ็บป่วยหรือได้รับอุบัติเหตุ - มีอาสาสมัครประจำบ้าน ที่อยู่ในสภาพใช้ได้ทันที (ยังไม่หมดอายุ) - เจ้าของบ้านควรซักถามถึงโรคประจำตัวหรือบุคคลที่ติดต่อดีทันทีในกรณีเกิดเหตุฉุกเฉินกับนักท่องเที่ยว (กรณีระดับ = 1) <p>เพิ่มเติมรายละเอียด</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>			<p><u>เกณฑ์มาตรฐานที่ 3 ด้านความปลอดภัย</u></p> <p>ให้คะแนนตามรายละเอียดในวิธีการวัด/ประเมินดังนี้คือ</p> <p>2 = มีลักษณะตามรายละเอียด</p> <p>1 = มีลักษณะตามรายละเอียด แต่ไม่ครบถ้วน</p> <p>0 = ไม่มีลักษณะตามรายละเอียดเลย</p>
	10	3.2 การจัดระบบดูแลควมปลอดภัย	<ul style="list-style-type: none"> - มีการแจ้งให้ผู้ใหญ่บ้านหรือกำนันรับทราบ ขณะมีนักท่องเที่ยวในบ้าน เพื่อขอความร่วมมือในการดูแลรักษาความสงบ ความปลอดภัย - มีการจัดเวรยามดูแลรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เช่น รอยนตร์ - เมื่อมีเหตุร้ายต้องมีเครื่องมือสื่อสารติดต่อกับหน่วยงานที่รับผิดชอบ 			<p><u>วิธีการหาข้อมูล</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. สัมภาษณ์จากสภาพที่เป็นจริง 2. สัมภาษณ์เกี่ยวกับรายละเอียดต่างๆ

			<p>โดยตรงได้ (กรณีระดับ = 1) เพิ่มเติมรายละเอียด</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>		
4.ด้าน อัยาศัยไมตรี ของเจ้าของ บ้านและ สมาชิกใน ครัวเรือน	11	4.1 การ ต้อนรับและ การสร้างความ คุ้นเคย	<p>- มีการแนะนำนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับสมาชิกในครัวเรือนทุกคนที่อยู่ในขณะนั้น เพื่อรู้จักและเรียนรู้วิถีชีวิตของเจ้าของบ้านผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ภายในบ้าน เช่น เก็บผักสวนครัวร่วมกัน ทำกับข้าวร่วมกัน รับประทานอาหารร่วมกัน เป็นต้น (กรณีระดับ = 1) เพิ่มเติมรายละเอียด</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>		<p><u>เกณฑ์มาตรฐานที่ 4 ด้านอัยาศัย ไมตรีของเจ้าของบ้านและสมาชิก ในครัวเรือน</u> ให้คะแนนตามรายละเอียดในวิธีการ วัด/ประเมินดังนี้คือ 2 = มีลักษณะตามรายละเอียด 1 = มีลักษณะตามรายละเอียด แต่ไม่ ครบถ้วน 0 = ไม่มีลักษณะตามรายละเอียดเลย</p>
	12	4.2 การสร้าง กิจกรรม แลกเปลี่ยน	<p>- เจ้าของบ้านมีการแลกเปลี่ยนให้ข้อมูล อาจเป็นเอกสารภาพถ่าย หรือการพูดคุยในเรื่องเกี่ยวกับวิถีชีวิต สังคม และวัฒนธรรมในชุมชนอย่างเหมาะสม - เจ้าของบ้านเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้วิถีชีวิตของตนเอง เช่น ไปดู</p>		<p><u>วิธีการหาข้อมูล</u> 1. สัมภาษณ์จากสภาพที่เป็นจริง 2. สัมภาษณ์เกี่ยวกับรายละเอียด</p>

		เรียนรู้ในวิถีชีวิตของชุมชน	ไร่-นา ออกทะเล เก็บใบชา ทอผ้า จักสาน เป็นต้น ซึ่งจะเป็นโอกาสของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชีวิต (กรณีระดับ = 1) เพิ่มเติมรายละเอียด			ต่างๆ
5.ด้านรายการนำเที่ยว	13	5.1 มีรายการนำเที่ยวที่ชัดเจนสำหรับนักท่องเที่ยว ซึ่งต้องผ่านการยอมรับจากชุมชน	- มีการวางแผนโปรแกรมการท่องเที่ยวร่วมกันของชุมชนและกลุ่มโฮมสเตย์ เพื่อการกระจายรายได้ให้เกิดขึ้นในแต่ละหมู่บ้านหรือแต่ละกลุ่มกิจกรรม - มีโปรแกรมการท่องเที่ยวที่เผยแพร่สู่สาธารณะและนักท่องเที่ยวที่ชัดเจน สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของชุมชน (กรณีระดับ = 1) เพิ่มเติมรายละเอียด			เกณฑ์มาตรฐานที่ 5 ด้านรายการนำเที่ยว ให้คะแนนตามรายละเอียดในวิธีการวัด/ประเมินดังนี้คือ 2 = มีลักษณะตามรายละเอียด 1 = มีลักษณะตามรายละเอียด แต่ไม่ครบถ้วน 0 = ไม่มีลักษณะตามรายละเอียดเลย
	14	5.2 ข้อมูล	- มีข้อมูลรายละเอียดกิจกรรมในโปรแกรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย			วิธีการหาข้อมูล

		กิจกรรม ท่องเที่ยว	แตกต่างกันตามภูมิศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจ เลือกได้ (กรณีระดับ = 1) เพิ่มเติมรายละเอียด			1. ทดสอบให้พาเที่ยว 2. ดูจากรูปถ่าย / เอกสาร
15	5.3	เจ้าของ บ้านเป็น มัคคุเทศก์ ท้องถิ่น หรือ ประสานงาน ให้มัคคุเทศก์ ท้องถิ่นนำ เที่ยว	กลุ่มหรือเจ้าของบ้านเป็นผู้นำเที่ยวเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ ทรัพยากร สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม ศิลปะ สถาปัตยกรรม การแสดง ความเชื่อ ค่านิยม ภายในชุมชนแก่นักท่องเที่ยว - มีการจัดทำสื่อ เช่น สิ่งพิมพ์ รูปถ่าย ภาพวาด เพื่อการเรียนรู้ของ นักท่องเที่ยว (กรณีระดับ = 1) เพิ่มเติมรายละเอียด			

<p>6. ด้าน ทรัพยากรธร รมชาติและ สิ่งแวดล้อม</p>	<p>16</p>	<p>6.1 ชุมชนมี แหล่ง ท่องเที่ยว ภายในชุมชน หรือแหล่ง ท่องเที่ยว ใกล้เคียง</p>	<p>- มีแหล่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวซึ่งอาจเป็นแหล่งธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ภูเขา หรือแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น วัดเจดีย์ เป็นต้น หรือใช้ แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงเป็นส่วนหนึ่งของโปรแกรมการท่องเที่ยว (กรณีระดับ = 1) เพิ่มเติมรายละเอียด</p>			<p>เกณฑ์มาตรฐานที่ 6 ด้าน ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ให้คะแนนตามรายละเอียดในวิธีการ วัด/ประเมินดังนี้คือ 2 = มีลักษณะตามรายละเอียด 1 = มีลักษณะตามรายละเอียด แต่ไม่ ครบถ้วน 0 = ไม่มีลักษณะตามรายละเอียดเลย</p>
	<p>17</p>	<p>6.2 การดูแล รักษาแหล่ง ท่องเที่ยว</p>	<p>- ชุมชนมีกฎ กติกา การใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ชัดเจน เพื่อให้การใช้ ประโยชน์เป็นไปอย่างยั่งยืน เช่น ปริมาณนักท่องเที่ยวที่ชุมชนรองรับได้ การ ไม่เก็บพันธุ์พืชออกจากป่า เป็นต้น - มีกิจกรรมที่สัมพันธ์กับงานการฟื้นฟู อนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวใน หลากหลายรูปแบบ เช่น การปลูกป่า การจัดค่ายอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสำหรับ เยาวชน (กรณีระดับ = 1) เพิ่มเติมรายละเอียด</p>			<p>วิธีการหาข้อมูล 1. สังเกต 2. สํารวจแหล่งท่องเที่ยว 3. สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง 4. ศึกษาเอกสาร</p>

					
18	6.3 แผนงาน ห ร ือ มาตรการลด ผลกระทบ จาก การ ท่องเที่ยวและ ลดสภาวะ โลกร้อน	- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชนและกลุ่มโฮมสเตย์มีแผนงาน มาตรการ และแนวทางปฏิบัติในการจัดการขยะอย่างถูกวิธี เช่น การแยกขยะ ไม่เผาขยะ (กรณีระดับ = 1) เพิ่มเติมรายละเอียด				
19	6 . 4 มี กิจกรรมใน การ ลด ผลกระทบ จาก การ ท่องเที่ยวเพื่อ การอนุรักษ์ ทรัพยากรธร รรมชาติและ	- เน้นใช้ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น เช่น ห่อข้าวด้วยวัสดุที่มาจาก ธรรมชาติ - มีกิจกรรมที่ลดการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง เช่น ใช้จักรยานแทนการใช้รถ ใช้เรือพายแทนการใช้เครื่องยนต์ หรือการใช้หลอดประหยัดไฟใน ครัวเรือน (กรณีระดับ = 1) เพิ่มเติมรายละเอียด				

		สิ่งแวดล้อม และ สถานะโลก ร้อน			
7. ด้าน วัฒนธรรม	20	7.1 การดำรงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น	<ul style="list-style-type: none"> - มีบ้านเก่า หรือบ้านที่แสดงถึงวัฒนธรรมดั้งเดิม เพื่อสร้างความสนใจแก่นักท่องเที่ยว - มีการรวบรวมองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อนำสู่การเผยแพร่ที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยว - ชุมชนและโรงเรียนมีแผนงานฟื้นฟูอนุรักษ์ และถ่ายทอดวัฒนธรรม ศิลปะ และการละเล่นพื้นบ้าน - ผู้แสดงทางวัฒนธรรม และผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการวางแผนเนื้อหา รูปแบบ และการนำเสนออย่างภาคภูมิใจ (กรณีระดับ = 1) เพิ่มเติมรายละเอียด			เกณฑ์มาตรฐานที่ 7 ด้านวัฒนธรรม ให้คะแนนตามรายละเอียดในวิธีการวัด/ประเมินดังนี้คือ 2 = มีลักษณะตามรายละเอียด 1 = มีลักษณะตามรายละเอียด แต่ไม่ครบถ้วน 0 = ไม่มีลักษณะตามรายละเอียดเลย
	21	7.2 การรักษาวิถีชีวิตชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - มีการดำเนินวิถีชีวิตที่เป็นปกติ เช่น การตักบาตร การทำบุญที่วัด การไหว้ศาลปู่ตา เป็นต้น ไม่ควรเปลี่ยนหรือจัดทำใหม่ เพื่อตอบสนองความต้องการ 			<u>วิธีการหาข้อมูล</u> 1. สังเกต

		คงไว้เป็น กิจกรรมปกติ	ของนักท่องเที่ยว (กรณีระดับ = 1) เพิ่มเติมรายละเอียด			2. ภาพถ่าย 3. สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง
8. ด้านการ สร้างคุณค่า และมูลค่าของ ผลิตภัณฑ์	22	8.1 ผลิตภัณฑ์ จากชุมชน เพื่อเป็นของ ที่ระลึก ของ ฝาก หรือ จำหน่ายแก่ นักท่องเที่ยว	- มีผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ชุมชนหรือชุมชนสามารถนำมาจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวได้ทั้งเป็นของบริโภค สิ่งประดิษฐ์ เสื้อผ้า สิ่งทอ ของที่ระลึก โดยใช้วัสดุและวัตถุดิบท้องถิ่นเป็นหลัก (กรณีระดับ = 1) เพิ่มเติมรายละเอียด			<u>เกณฑ์มาตรฐานที่ 8 ด้านการสร้าง คุณค่าและมูลค่าของผลิตภัณฑ์</u> ให้คะแนนตามรายละเอียดในวิธีการ วัด/ประเมินดังนี้คือ 2 = มีลักษณะตามรายละเอียด 1 = มีลักษณะตามรายละเอียด แต่ไม่ ครบถ้วน 0 = ไม่มีลักษณะตามรายละเอียดเลย
	23	8 . 2 ผลิตภัณฑ์ที่ สร้างคุณค่า	- มีการนำเอาความรู้/ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้คน ในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน พร้อมกันนั้นก็สามารถจัดทำ เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ เช่น การสอนทอผ้า การจักสาน การละเล่นต่างๆ			<u>วิธีการหาข้อมูล</u> 1. สังเกต 2. ทดลองใช้

		และมูลค่าที่ เป็ เอก ลักษณ์ ของชุมชน	และการแสดงพื้นบ้าน (กรณีระดับ = 1) เพิ่มเติมรายละเอียด		
9. ด้านการ บริหารของ กลุ่มโฮมสเตย์	24	9.1 การ รวมกลุ่มของ ชาวบ้าน	- การบริหารจัดการต้องเป็นการรวมกลุ่มโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สมาชิกกลุ่ม และชุมชน ต้องมีความรู้ ความเข้าใจ แนวคิด หลักการ วัตถุประสงค์ วิธีการของโฮมสเตย์ (กรณีระดับ = 1) เพิ่มเติมรายละเอียด		<u>เกณฑ์มาตรฐานที่ 9 ด้านการบริหาร ของกลุ่มโฮมสเตย์</u> ให้คะแนนตามรายละเอียดในวิธีการ วัด/ประเมินดังนี้คือ 2 = มีลักษณะตามรายละเอียด 1 = มีลักษณะตามรายละเอียด แต่ไม่ ครบถ้วน 0 = ไม่มีลักษณะตามรายละเอียดเลย
	25	9 . 2 คณะกรรมการ รกลุ่ม โฮมส	- มีการเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารงาน ได้แก่ ประธาน รองประธาน เหรัญญิก และกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ตามความเหมาะสมของแต่ละชุมชน - คณะกรรมการทุกคน ต้องมีความรู้ ความเข้าใจในปรัชญาหลักการ		<u>วิธีการหาข้อมูล</u> 1. สังเกต 2. สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง

		<p>เคย์</p> <p>ขั้นตอน วิธีการทำงานของโฮมสเตย์ ตามบทบาทหน้าที่ ที่แต่ละคนได้รับมอบหมาย (กรณีระดับ = 1) เพิ่มเติมรายละเอียด</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>				3. ศึกษาเอกสาร
26	9.3 กฎ กติกา การทำงาน ของ คณะกรรมการ	<p>- มีกฎ กติกา วาระการทำงาน การทำงานร่วมกันของคณะกรรมการ เช่น การ จัดประชุมอย่างต่อเนื่อง ก่อนจะรับนักท่องเที่ยว และหลังรับนักท่องเที่ยวหรือ จัดประชุมประจำเดือน</p> <p>- มีการจัดสรรเงินรายได้เข้าส่วนกลางของชุมชนเพื่อสาธารณะประโยชน์ ของชุมชน</p> <p>- มีแนวทางในการทำงานของคณะกรรมการตามหลักเกณฑ์ต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. มีหลักเกณฑ์การเปิดรับสมาชิกโฮมสเตย์ 2. มีการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว 3. มีรายละเอียดกิจกรรมการท่องเที่ยว การให้บริการ และราคา 4. มีแนวปฏิบัติในการจองบ้านพัก และการชำระเงินล่วงหน้า <p>- มีแนวปฏิบัติของกลุ่ม เช่น การต้อนรับร่วมกัน การให้ข้อมูล การจัดลำดับ กิจกรรม การดูแลความปลอดภัย การติดตาม และประเมินผล เป็นต้น</p>				

			(กรณีระดับ = 1) เพิ่มเติมรายละเอียด			
27	9.4 มีการจ่ายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม	<ul style="list-style-type: none"> - มีแนวปฏิบัติหมุนเวียนการให้บริการ เช่น บ้าน รถ เรือ มัคคุเทศก์ เป็นต้น - มีระบบการคิดราคาที่เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม - มีการจัดสรรรายได้เข้ากองทุนชุมชน (กรณีระดับ = 1) เพิ่มเติมรายละเอียด				
28	9.5 ระบบการจ อ ง ก า ร ลง ทะ เภ ย ิน และ การ ม ัด จ ำ	<ul style="list-style-type: none"> - มีระบบการจอล่วงหน้า - มีการลงทะเบียนนักท่องเที่ยวเพื่อเป็นข้อมูลในการเตรียมการและให้บริการแก่นักท่องเที่ยว - มีการชำระเงินล่วงหน้า ในอัตราส่วนที่ทางกลุ่มเป็นผู้กำหนด 				

		ล่องหน้า	(กรณีระดับ = 1) เพิ่มเติมรายละเอียด			
	29	9 . 6 รายละเอียด ข อ ง ค่าธรรมเนียม และบริการ ต่าง ๆ ที่ ชัดเจน และ เป็นปัจจุบัน	- มีการระบุค่าธรรมเนียมและค่าบริการต่าง ๆ ที่ชัดเจนและเป็นปัจจุบันไว้ใน ข้อมูลการประชาสัมพันธ์ เช่น ค่าที่พัก ค่าอาหาร ค่าน้ำเที่ยว ซึ่งอาจจะคิดเป็น รายคนหรือคิดในลักษณะเหมาจ่าย เป็นต้น (กรณีระดับ = 1) เพิ่มเติมรายละเอียด			
10. ด้าน ประชาสัมพันธ์	30	10.1 เอกสาร สื่อสิ่งพิมพ์ ประชาสัมพันธ์ ทุก ๆ	- มีคู่มือ แผ่นพับ แผนที่การเดินทาง โปรแกรมการท่องเที่ยว กิจกรรมการ ท่องเที่ยว ราคาและสถานที่ติดต่อ (กรณีระดับ = 1) เพิ่มเติมรายละเอียด			เกณฑ์มาตรฐานที่ 10 ด้าน ประชาสัมพันธ์ ให้คะแนนตามรายละเอียดในวิธีการ วัด/ประเมินดังนี้คือ

		ท้องเที่ยวของ ชุมชน				2 = มีลักษณะตามรายละเอียด 1 = มีลักษณะตามรายละเอียด แต่ไม่ครบถ้วน 0 = ไม่มีลักษณะตามรายละเอียดเลย
31	10.2 แผนการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์	- มีเป้าหมาย แผนงาน การเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน (กรณีระดับ = 1) เพิ่มเติมรายละเอียด				<u>วิธีการหาข้อมูล</u> 1. เอกสาร 2. สอบถามการเผยแพร่

ดัดแปลงจาก แบบฟอร์มการประเมินมาตรฐาน โยมสเดย์ ปี พ.ศ. 2551 โดย สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

โดย

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

ผลการให้คะแนน

องค์ประกอบ คะแนนเต็ม ผลการให้คะแนน

1. สักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว 50
2. สักยภาพในการรองรับด้านท่องเที่ยว 10
3. การบริหารจัดการ 40

รวมทั้งสิ้น 100

ระดับมาตรฐาน

- ดีเยี่ยม (81 คะแนนขึ้นไป)
- ดีมาก (71-80 คะแนน)
- ดี (61-70 คะแนน)
- ปานกลาง (51-60 คะแนน)
- ต่ำ (50 คะแนน หรือน้อยกว่า)

1. สักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว คะแนนเต็ม 50 คะแนน

1.1 คุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม คะแนนเต็ม 35 คะแนน

1.1.1 ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และองค์ความรู้

หมายเหตุ พิจารณาจากเอกลักษณ์เฉพาะตนทางวัฒนธรรม ความแตกต่างของวิถีชีวิตจากชุมชนอื่น และคุณค่าที่ควรอนุรักษ์และสืบสานต่อไป เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย วิถีชีวิต การแต่งกาย ลักษณะของกิจกรรมประเพณี ที่อยู่อาศัย อาหารการกิน เครื่องมือใช้สอยในชีวิตประจำวัน ลักษณะสิ่งประดิษฐ์ ระเบียบแบบแผนในการดำรงชีพร่วมกัน ฯลฯ

ดัชนี	คะแนน
• มีเอกลักษณ์ระดับท้องถิ่น สามารถพบเห็นได้ทั่วไป	①

• มีเอกลักษณ์ระดับจังหวัด	2
• มีเอกลักษณ์ระดับภาค	3
• มีเอกลักษณ์ระดับชาติ	4
• มีเอกลักษณ์ระดับโลก สามารถพบเห็นได้เพียงแห่งเดียว	5
คะแนนที่ได้	1

1.1.2 ความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี

หมายเหตุ พิจารณาจากจำนวนกิจกรรมที่จัดขึ้นในแต่ละปี ซึ่งแสดงถึงการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีให้คงอยู่

ดัชนี	คะแนน
• กิจกรรมที่จัดขึ้นเริ่มจัดได้เพียง 1-2 ครั้ง	1
• มีการจัดกิจกรรม 2-3 ปี ต่อครั้ง และเริ่มจัดกิจกรรมมาไม่เกิน 10 ปี	2
• มีการจัดกิจกรรม 1 ครั้งต่อปี แต่เริ่มจัดกิจกรรมมาไม่เกิน 10 ปี	3
• มีการจัดกิจกรรม 1 ครั้งต่อปี และจัดต่อเนื่องกันทุกปี โดยจัดมาไม่ต่ำกว่า 10 ปี	4
• มีการจัดกิจกรรมมากกว่า 1 ครั้งต่อปี และจัดต่อเนื่องกันทุกปี โดยจัดมาไม่ต่ำกว่า 10 ปี	⑤
คะแนนที่ได้	5

1.1.3 ความมั่งคั่งทางศิลปวัฒนธรรม

หมายเหตุ ความมั่งคั่งทางด้านศิลปวัฒนธรรม หรือการสร้างความประทับใจแก่ผู้พบเห็น พิจารณาปัจจัยต่างๆ ที่ประกอบกันขึ้นเป็นวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมนั้นๆ อาทิเช่น การแต่งกาย รูปแบบกิจกรรมศิลปกรรมของงานหัตถกรรม สถาปัตยกรรมของที่อยู่อาศัย อาหารการกิน เครื่องมือใช้สอยในชีวิตประจำวัน ฯลฯ

ดัชนี	คะแนน
• มีความมั่งคั่ง ประทับใจ น้อยที่สุด	1
• มีความมั่งคั่ง ประทับใจ น้อย	2
• มีความมั่งคั่ง ประทับใจ ปานกลาง	③
• มีความมั่งคั่ง ประทับใจ มาก	4

• มีความงดงาม ประทับใจ มากที่สุด	5
คะแนนที่ได้	3

1.1.4 ความสามารถในการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง

หมายเหตุ พิจารณาจากความยาวนานของการสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้มาตั้งแต่อดีตและยังคงอยู่จนถึงปัจจุบัน โดยจะเห็นได้จากวิถีชีวิต การแต่งกาย เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ซึ่งแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลาไปบ้าง แต่ยังมีบางกลุ่มในชุมชนที่ยังคงสืบทอดภูมิปัญญาเหล่านั้นอยู่ อย่างเห็นได้ชัด

ดัชนี	คะแนน
• เป็นภูมิปัญญาและองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่	①
• เป็นภูมิปัญญาและองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นสมัยรัตน โกสินทร์	2
• เป็นภูมิปัญญาและองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นสมัยอยุธยา	3
• ภูมิปัญญาและองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นสมัยสุโขทัย	4
• ภูมิปัญญาและองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นก่อนสมัยประวัติศาสตร์	5
คะแนนที่ได้	1

1.1.5 ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีที่สืบค้นได้

หมายเหตุ พิจารณาจากยุคสมัยที่ภูมิปัญญาและองค์ความรู้เกิดขึ้นและการมีประวัติศาสตร์สืบเนื่องยาวนานมาเป็นวัฒนธรรม ประเพณีจนถึงปัจจุบัน โดยมีหลักฐานที่สามารถสืบค้นได้

ดัชนี	คะแนน
• เกิดขึ้นปลายสมัยรัตน โกสินทร์	①
• เกิดขึ้นสมัยต้นรัตน โกสินทร์	2
• เกิดขึ้นสมัยอยุธยา	3
• เกิดขึ้นสมัยสุโขทัย	4
• เกิดขึ้นก่อนสมัยสุโขทัย	5
คะแนนที่ได้	1

1.1.6 ความผูกพันต่อท้องถิ่น

หมายเหตุ พิจารณาจากความสัมพันธ์ของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์กับชุมชนท้องถิ่น เช่น การมีประเพณี ความเชื่อ ตำนาน นิทานพื้นบ้าน นิทานปรัมปรา

ดัชนี	คะแนน
• มีความสัมพันธ์กับชุมชนน้อยมาก โดยชุมชนไม่ค่อยให้ความสนใจในสิ่งดังกล่าว	1
• มีความสัมพันธ์กับชุมชนน้อย มีเพียงบางส่วนให้ความสนใจ	2
• มีความสัมพันธ์กับชุมชนปานกลาง โดยชุมชนมีการจัดงานหรือพิธีการต่างๆ เป็นประจำทุกปี	③
• มีความสัมพันธ์กับชุมชนสูง โดยมีการจัดงานหรือพิธีการ เป็นประจำทุกปี และมีชุมชนใกล้เคียงเข้ามาร่วมงานด้วย	4
• มีความสัมพันธ์กับชุมชนสูงมาก โดยชุมชนมีการจัดงานหรือพิธีการเป็นประจำทุกปี และมีชื่อเสียงในระดับชาติ	5
คะแนนที่ได้	3

1.1.7 ความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์

หมายเหตุ พิจารณาจากชุมชนท้องถิ่นมีความสนใจในการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและประเพณีของตน รวมถึงการมีหน่วยงานและองค์กรจากภายนอกให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น

ดัชนี	คะแนน
• มีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรมขนาดเล็ก 1 กลุ่มโดยชุมชน แต่การดำเนินงานยังไม่ชัดเจน	1
• มีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรม 1กลุ่มโดยชุมชน และมีการดำเนินงานที่ชัดเจน	2
• มีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรม 2-3 กลุ่มโดยชุมชน และมีการดำเนินงานที่ชัดเจน	③
• มีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรม 2-3 กลุ่มโดยชุมชน มีการดำเนินงานที่ชัดเจนและมีการเชื่อมโยงเครือข่ายกันระหว่างกลุ่ม	4
• มีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรม 2-3 กลุ่มโดยชุมชน มีการดำเนินงานที่	5

ชัดเจนมีการเชื่อมโยงเครือข่ายกันระหว่างกลุ่ม และมีหน่วยงานภายนอกให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ บุคลากร และนโยบาย	
คะแนนที่ได้	3

คะแนนรวม ข้อ 1.1 (เต็ม 35 คะแนน)	17
---	-----------

1.2 ศักยภาพทางกายภาพและการจัดกิจกรรม คะแนนเต็ม 15 คะแนน

1.2.1 การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

หมายเหตุ พิจารณาจากความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ความยากลำบากของเส้นทางเข้าถึง ความลาดชัน ความคดเคี้ยวของถนน และความปลอดภัย

ดัชนี	คะแนน
• มีทางเข้าถึงได้แต่ไม่สะดวก	1
• มีทางเข้าถึงได้สะดวก รถเดินได้ 2 ทาง แต่สามารถใช้ความเร็วได้ต่ำกว่า 30 กิโลเมตร/ชั่วโมง	②
• มีทางเข้าถึงได้สะดวก รถเดินได้ 2 ทาง และสามารถใช้ความเร็วได้เกิน 30 กิโลเมตร/ชั่วโมง	3
• มีทางเข้าถึงได้สะดวกด้วยรถยนต์นั่ง	4
• มีทางเข้าถึงได้สะดวกด้วยรถขนาดใหญ่ ได้แก่ รถโดยสารหรือรถทัศนจาร	5
คะแนนที่ได้	2

1.2.2 ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว

หมายเหตุ พิจารณาจาก โอกาสที่จะเกิดอันตรายจากปัจจัยในตัวแหล่งท่องเที่ยวเองหรือจากปัจจัยภายนอก โดยวัดจากสถิติการเกิดอันตราย เช่น น้ำป่า ดินถล่ม หน้าผาสูงชัน กระแสน้ำรุนแรง สัตว์ดุร้าย มาลาเรีย ภัยจากโจรผู้ร้าย โรคระบาดอื่นๆ เป็นต้น

ดัชนี	คะแนน
• มีเหตุอันตรายบ่อยตลอดปี	0

• มีเหตุอันตรายทุกปี แต่เกิดขึ้นในบางฤดูกาลหรือเพียงบางช่วงของปี	1
• มีเหตุอันตราย 1-2 ครั้งต่อปี	2
• มีเหตุอันตราย 1-2 ครั้ง ในรอบ 3 ปี	3
• มีเหตุอันตราย 1-2 ครั้ง ในรอบ 5 ปี	4
• มีเหตุอันตราย 1-2 ครั้ง ในรอบ 10 ปี หรือนานกว่า	⑤
คะแนนที่ได้	5

1.2.3 ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว

หมายเหตุ พิจารณาจากจำนวนกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถจัดได้ภายในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งการที่มีกิจกรรมหลากหลายจะทำให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสเลือกทำกิจกรรมที่ตนพอใจได้มากขึ้น ทั้งนี้กิจกรรมที่จัดขึ้นจะต้องไม่ส่งผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยว

ดัชนี	คะแนน
• ไม่มีกิจกรรมอื่นนอกเหนือจากการเที่ยวชมแหล่งวัฒนธรรม	1
• นอกเหนือจากการเที่ยวชมแหล่งวัฒนธรรม ยังมีกิจกรรมการท่องเที่ยวชนิดอื่นภายในแหล่งวัฒนธรรม 1-2 ประเภท	2
• นอกเหนือจากการเที่ยวชมแหล่งวัฒนธรรม ยังมีกิจกรรมการท่องเที่ยวชนิดอื่นภายในแหล่งวัฒนธรรม 1-2 ประเภท และบริเวณใกล้เคียงมีแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่น	③
• นอกเหนือจากการเที่ยวชมแหล่งวัฒนธรรม ยังมีกิจกรรมการท่องเที่ยวชนิดอื่นภายในแหล่งวัฒนธรรมมากกว่า 2 ประเภท	4
• นอกเหนือจากการเที่ยวชมแหล่งวัฒนธรรม ยังมีกิจกรรมการท่องเที่ยวชนิดอื่นภายในแหล่งวัฒนธรรมมากกว่า 2 ประเภท และบริเวณใกล้เคียงมีแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่น	5
คะแนนที่ได้	3

คะแนนรวม ข้อ 1.2 (เต็ม 15 คะแนน)	10
---	-----------

คะแนนรวม ข้อ 1 (เต็ม 50 คะแนน)	27
---------------------------------------	-----------

2. ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว คะแนนเต็ม 10 คะแนน

2.1 ศักยภาพในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน คะแนนเต็ม 5 คะแนน

หมายเหตุ พิจารณาจากการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน ได้แก่ น้ำ ไฟ ถนน ที่พัก ฯลฯ เพื่อการท่องเที่ยวในปัจจุบัน และข้อจำกัดในการพัฒนาต่อไปในอนาคต

ดัชนี	คะแนน
• ยังไม่มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน และมีข้อจำกัดสูงในการพัฒนาต่อไปในอนาคต	1
• มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวในปัจจุบันได้เป็นบางช่วงเวลา และมีข้อจำกัดสูงในการพัฒนาต่อไปในอนาคต	2
• มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวในปัจจุบันได้ปานกลาง แต่มีข้อจำกัดบางประการในการพัฒนาต่อไปในอนาคต	③
• แหล่งท่องเที่ยวมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวในปัจจุบันได้ดี แต่มีข้อจำกัดบางประการในการพัฒนาต่อไปในอนาคต	4
• แหล่งท่องเที่ยวมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวในปัจจุบันได้อย่างสะดวกสบาย และยังสามารถพัฒนาต่อไปได้อีก	5
คะแนนที่ได้	3

2.2 ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากปัจจัยภายนอกคะแนนเต็ม 5 คะแนน

หมายเหตุ พิจารณาจากการมีกลุ่มองค์กรทั้งภายในและภายนอกในระดับต่างๆ ให้การสนับสนุนด้านนโยบาย งบประมาณ และบุคลากรสำหรับพัฒนาการท่องเที่ยว ได้แก่ กลุ่มองค์กรท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน

ดัชนี	คะแนน
• มีการจัดตั้งกลุ่มโดยชุมชน เพื่อกำหนดนโยบาย วางแนวทางการจัดการท่องเที่ยว แต่ยังไม่สัมฤทธิ์ผลที่ชัดเจน	①

• มีกลุ่มองค์กรท้องถิ่นให้การสนับสนุนและจัดการด้านนโยบาย งบประมาณ และบุคลากรสำหรับพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	2
• มีหน่วยงาน กลุ่มองค์กรท้องถิ่น และภาคเอกชนให้การสนับสนุนและให้คำปรึกษาด้านนโยบาย งบประมาณ และบุคลากรสำหรับพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	3
• มีหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนและจัดการด้านนโยบาย งบประมาณ และบุคลากรในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	4
• มีหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรท้องถิ่น ร่วมกันให้การสนับสนุนและจัดการด้านนโยบาย งบประมาณ และบุคลากรในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	5
คะแนนที่ได้	1

คะแนนรวม ข้อ 2 (เต็ม 10 คะแนน)	4
---------------------------------------	----------

3. การบริหารจัดการ คะแนนเต็ม 40 คะแนน

3.1 การจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว คะแนนเต็ม 15 คะแนน

3.1.1 การจัดการด้านการรักษาสภาพและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว

หมายเหตุ พิจารณาจากสภาพทั่วไปจากการดูแลรักษาและปรับปรุงสภาพแวดล้อมและสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ภายในแหล่งท่องเที่ยว

ดัชนี	คะแนน
• มีการดูแลรักษาน้อยมาก	1
• มีการดูแลรักษาน้อย	②
• มีการดูแลรักษาปานกลาง	3
• มีการดูแลรักษาดี	4
• มีการดูแลรักษาดีมาก	5
คะแนนที่ได้	2

3.1.2 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์พื้นที่

หมายเหตุ พิจารณาจากดัชนี 3 ด้าน ดังนี้

ก. การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว เช่น มีการแบ่งเขตพื้นที่สงวนพื้นที่นันทนาการและพื้นที่พักอาศัย

ข. การกำหนดช่วงเวลาในการเข้าพื้นที่ที่เหมาะสมตามช่วงเวลาของวันและ/หรือฤดูกาล

ค. การจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว ให้พอเหมาะกับศักยภาพของพื้นที่และการบริการ

ดัชนี	คะแนน
• ไม่มีการจัดการในข้อ ก ข และ ค	0
• มีการจัดการในข้อ ก ข และ ค น้อยมากและไม่เป็นระบบ	①
• มีการจัดการในข้อ ก ข และ ค โดยมีระเบียบการปฏิบัติเป็นหลักฐานอยู่บ้าง แต่การปฏิบัติมีข้อบกพร่อง	2
• มีการจัดการที่เป็นระบบหรือได้มาตรฐาน 1 ข้อ	3
• มีการจัดการที่เป็นระบบหรือได้มาตรฐาน 2 ข้อ	4
• มีการจัดการที่เป็นระบบหรือได้มาตรฐานครบ 3 ข้อ	5
คะแนนที่ได้	1

3.1.3 การจัดการด้านการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว

หมายเหตุ พิจารณาจากแผนการดำเนินงานติดตามและประเมินผลกระทบการเปลี่ยนแปลงอัน

เนื่องมาจากการท่องเที่ยว มีการติดตามและวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว รวมถึงการดำเนินงานปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และความต่อเนื่องของการดำเนินงาน

ดัชนี	คะแนน
• ไม่มีแผนการดำเนินงาน	①
• มีแผนการดำเนินงาน แต่ไม่มีการติดตามวิเคราะห์ผล	1
• มีแผนการดำเนินงาน และมีการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงตามแผนการดำเนินงานแต่ไม่มีการดำเนินการอื่นๆ	2
• มีแผนการดำเนินงาน มีการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของตามแผนการดำเนินงานและมีการวิเคราะห์ประเมินผล	3
• มีแผนการดำเนินงาน มีการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของตามแผนการดำเนินงาน	4

มีการวิเคราะห์ประเมินผล และมีการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการ ท่องเที่ยว	
• มีแผนการดำเนินงาน มีการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของตามแผนการ ดำเนินงานมีการประเมินผล มีการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และมีการ ปฏิบัติอย่างต่อเนื่องทุกปี	5
คะแนนที่ได้	0
คะแนนรวม ข้อ 3.1 (เต็ม 15 คะแนน)	3

3.2 การจัดการด้านการท่องเที่ยว คะแนนเต็ม 25 คะแนน

3.2.1 การจัดการด้านการบริการและสาธารณูปโภคแก่นักท่องเที่ยว

หมายเหตุ พิจารณาจากการดำเนินงานด้านการให้บริการขั้นพื้นฐานแก่นักท่องเที่ยว โดยมีการ
จัดการที่เหมาะสมให้นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจที่ได้รับบริการที่คุ้มค่ากับการมาท่องเที่ยว
หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุ ให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพให้ 0.5
คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรง ให้ 1 คะแนน

ดัชนี	คะแนน		
• มีจำนวนบุคลากรด้านบริการเพียงพอต่อการให้บริการนักท่องเที่ยว	0	0.5	1
• มีระบบเตือนภัย และระบบรักษาความปลอดภัยแก่ชีวิตและทรัพย์สินของ นักท่องเที่ยว	0	0.5	1
• มีการจัดการด้านสิ่งก่อสร้างและสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว และต้องมีความเหมาะสมกลมกลืนกับสภาพ พื้นที่	0	0.5	①
• มีการจัดการด้านอาหารและโภชนาการที่พอเพียงและถูกสุขลักษณะ	0	0.5	①
• มีการจัดการด้านที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม เช่น มีการ ออกแบบและใช้วัสดุก่อสร้างที่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม ประหยัด พลังงาน และมีระบบกำจัดของเสียที่ได้มาตรฐาน	0	0.5	1
คะแนนที่ได้	3.5		

3.2.2 การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว

หมายเหตุ การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวจะต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมของท้องถิ่นด้วยหากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุ ให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรง ให้ 1 คะแนน

ดัชนี	คะแนน		
• กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่มีผลกระทบต่อพื้นที่สงวนและพื้นที่อนุรักษ์ของแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์	0	0.5	①
• กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น ไม่รบกวนความสงบสุขของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่ และไม่ขัดต่อกฎหมาย ศีลธรรมอันดี หรือวัฒนธรรมของชาติ	0	0.5	①
• มีการศึกษา วิจัยสภาพแวดล้อมของพื้นที่ และนำข้อมูลที่ได้มาวางแผนทางที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อแหล่งวัฒนธรรม	0	0.5	1
• มีการศึกษา วิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมในท้องถิ่น และนำข้อมูลมาวางแผนทางการดำเนินการท่องเที่ยวที่ไม่เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ประเพณีของคนในท้องถิ่น	①	0.5	1
• กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ส่งผลให้แหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์เกิดความเสื่อมโทรม เช่น ไม่ทำให้เกิดปริมาณขยะและของเสียที่ขัดต่อทัศนียภาพ	0	0.5	①
คะแนนที่ได้	3.5		

3.2.3 การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก

หมายเหตุ พิจารณาจากกิจกรรมและการดำเนินงานต่างๆ ที่ให้ความรู้และเผยแพร่ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว พนักงานนำเที่ยว ผู้ประกอบการ และชุมชนที่อยู่โดยรอบ หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุ ให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรง ให้ 1 คะแนน

ดัชนี	คะแนน		
• มีศูนย์บริการหรือมีการกำหนดพื้นที่เพื่อเป็นศูนย์บริการอย่างชัดเจนและมีเจ้าหน้าที่ประจำ	0	0.5	①

• มีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ให้บริการด้านความรู้แก่นักท่องเที่ยว และชุมชน โดยรอบ	0	0.5	1
• มีการจัดเส้นทางศึกษาแหล่งวัฒนธรรมและป้ายสื่อความหมายบนเส้นทางเพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว	0	0.5	1
• มีการจัดอบรมเจ้าหน้าที่ ผู้ประกอบการ และชุมชนเกี่ยวกับคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวและการอนุรักษ์เป็นระยะๆ ตามความเหมาะสม	0	0.5	1
• มีสื่อหลากหลายประเภทในการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ นิทรรศการ และภาษาที่ใช้ในสื่อมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ	0	0.5	①
คะแนนที่ได้	3.5		

3.2.4 ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

หมายเหตุ พิจารณาจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในรูปแบบต่างๆ หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุ ให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรงให้ 1 คะแนน

ดัชนี	คะแนน		
• ชุมชนท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การนำเที่ยว การให้บริการต่างๆ	0	0.5	①
• ชุมชนได้รับข้อมูลข่าวสารและมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตน	0	0.5	1
• ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	0	0.5	1
• ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการวางแผนหรือบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	0	0.5	1
• มีการก่อตั้งองค์กรหรือโครงการอนุรักษ์ต่างๆ ที่เกิดจากท้องถิ่น ซึ่งมีบทบาทหลักต่อการจัดการการท่องเที่ยว	0	0.5	①
คะแนนที่ได้	3.5		

3.2.5 ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว

หมายเหตุ พิจารณาจากการที่ชุมชนท้องถิ่นได้รับประโยชน์และรายได้จากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุ ให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรง ให้ 1 คะแนน

ดัชนี	คะแนน		
• ชุมชนมีรายได้หรือเงินเดือนจากการถูกจ้างงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว	0	0.5	1
• ชุมชนมีรายได้จากการนำเที่ยวและให้บริการในกิจกรรมการท่องเที่ยว	0	0.5	1
• ชุมชนมีรายได้จากการขายอาหารและสินค้าพื้นเมือง	0	0.5	1
• ชุมชนมีรายได้จากการให้บริการด้านที่พัก เช่น การจัดโฮมสเตย์	0	0.5	1
• ชุมชนมีรายได้จากการแสดงศิลปพื้นเมือง	0	0.5	1
คะแนนที่ได้	1		

คะแนนรวม ข้อ 3.2 (เต็ม 25 คะแนน)	15
----------------------------------	----

คะแนนรวม ข้อ 3 (เต็ม 40 คะแนน)	49
--------------------------------	----

แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
โครงการศึกษาและกำหนดดัชนีชี้วัดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 โดย
สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว.....
 หน่วยงานผู้รับผิดชอบ/ผู้ดูแล.....
 ที่อยู่.....
 หมู่ที่.....บ้าน.....ตำบล.....
 อำเภอ..... จังหวัด.....
 ที่ตั้งตามพิกัดทางภูมิศาสตร์

 ผู้ประเมิน (ชื่อ-นามสกุล).....
 (หน่วยงาน)
 ประเมินเมื่อ วันที่ เดือน พ.ศ.

ส่วนที่ 1 ด้านที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว

- เป็นพื้นที่ธรรมชาติ หรือเป็นพื้นที่ที่ยังคงความเป็นธรรมชาติที่มีวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง
 การใช้พื้นที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย

ส่วนที่ 2 การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

• ลักษณะการจัดการด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่ธรรมชาติ

- เป็นพื้นที่ธรรมชาติที่ยังไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว
 เป็นพื้นที่ธรรมชาติที่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวอยู่ในปัจจุบัน

หมายเหตุ ในกรณีที่พื้นที่ธรรมชาติยังไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว ให้ทำการประเมินเฉพาะองค์ประกอบด้านศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1. สักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1.1 จุดดึงดูดด้านการท่องเที่ยวและเรียนรู้ของแหล่งธรรมชาติ

หมายเหตุ แหล่งธรรมชาติที่จะจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องมีสิ่งที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าไปเที่ยวชมได้เป็นอย่างดี และจุดดึงดูดดังกล่าวต้องก่อให้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องระบบนิเวศ สร้างความภาคภูมิใจ ความหวงแหน และจิตสำนึกในการที่จะรักษาสິงนั้นให้คงอยู่ตลอดไป เช่น การมีสัตว์หรือพืชที่มีลักษณะโดดเด่น หายากใกล้สูญพันธุ์ เป็นต้น

ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• แหล่งธรรมชาติไม่มี สัตว์ พืช หรือธรณีสัณฐานประเภทใดที่เป็น สิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว	0	2	
• แหล่งธรรมชาติมีสัตว์ พืช หรือธรณีสัณฐาน เป็นประเภทที่สามารถพบได้ทั่วไปในประเทศไทย	1	2	
• แหล่งธรรมชาติมีสัตว์ พืช หรือธรณีสัณฐานที่พบได้ในแหล่งธรรมชาติบางแห่งในประเทศไทย	2	2	
• แหล่งธรรมชาติมีสัตว์ พืช หรือ ธรณีสัณฐานประเภทที่พบได้น้อย แห่งในประเทศไทย แต่โอกาสที่จะพบเห็นมีน้อย	3	2	
• แหล่งธรรมชาติมีสัตว์ พืช หรือธรณีสัณฐานประเภทที่พบได้น้อย แห่งในประเทศไทยและ โอกาสที่จะพบเห็นมีปานกลาง	4	2	
• แหล่งธรรมชาติมีสัตว์ พืช หรือธรณีสัณฐานประเภทที่พบได้น้อย แห่งในประเทศไทย แต่โอกาสที่จะพบเห็นมีมาก และ นักท่องเที่ยวมีความประสงค์ที่จะไปชมสิ่งดังกล่าว	5	2	
คะแนน			

1.2 ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งธรรมชาติ

หมายเหตุ แหล่งธรรมชาติควรที่จะคงสภาพความเป็นธรรมชาติดั้งเดิมไว้ได้มากที่สุด และมีการรบกวนโดยมนุษย์น้อยที่สุด แหล่งธรรมชาติที่ถูกบุกรุกหรือทำลายโดยมนุษย์จนไม่เหลือสภาพเดิม จะทำให้การเรียนรู้ระบบนิเวศและการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ลดลงไปด้วย

ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่า คะแนน (A*B)
• แหล่งธรรมชาติดั้งเดิมถูกทำลายไปหมด และมีสิ่งก่อสร้างต่างๆของมนุษย์เข้ามาแทนที่	0	2	
• แหล่งธรรมชาติเดิมถูกทำลายเป็นส่วนใหญ่ คงเหลือเพียงบางจุดเล็กๆ ที่ยังคงสภาพธรรมชาติเดิม	1	2	
• แหล่งธรรมชาติเดิมถูกทำลายเป็นส่วนใหญ่ แต่มีบางจุดที่มีขนาดพื้นที่มากพอ และยังคงสภาพธรรมชาติเดิม	2	2	
• แหล่งธรรมชาติคงสภาพเดิมในระดับปานกลาง โดยกึ่งหนึ่งของพื้นที่มีการถูกรบกวนหรือตัดแปลงจากการกระทำของมนุษย์	3	2	
• แหล่งธรรมชาติคงสภาพเดิมเป็นส่วนใหญ่ และมีร่องรอยการรบกวนโดยมนุษย์เพียงส่วนน้อย	4	2	
• แหล่งธรรมชาติคงสภาพเดิมและไม่ถูกรบกวนโดยมนุษย์	5	2	
คะแนน			

1.3 ความเกี่ยวข้องของวัฒนธรรมท้องถิ่นกับแหล่งธรรมชาติ

หมายเหตุ ความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่นจะมีส่วนสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนในการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ ซึ่งชุมชนควรมีลักษณะเป็นชุมชนดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในแหล่งธรรมชาติ และยังคงรักษาวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมไว้ได้ เช่น ชุมชนผีตองเหลืองหรือชุมชนชาวเขาเผ่าเล็กๆ หรือแหล่งธรรมชาตินั้นอาจมีหลักฐานชัดเจนที่แสดงถึงการตั้งถิ่นฐานและการเป็นแหล่งวัฒนธรรมในอดีต เช่น ภาพเขียนฝาผนังถ้ำหรือบริเวณหน้าผา เป็นต้น

ดัชนี	คะแนน (A)	ค่า น้ำหนัก (B)	ค่า คะแนน (A*B)
• แหล่งธรรมชาติไม่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชนและไม่มีหลักฐานการค้นพบการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์	0	2	
• แหล่งธรรมชาติไม่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชน แต่พื้นที่ส่วนหนึ่งของแหล่งธรรมชาติเคยมีประวัติการตั้งถิ่นฐานหรือใช้ประโยชน์โดยชุมชนในอดีต	1	2	
• แหล่งธรรมชาติมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชนที่อาศัยอยู่โดยรอบน้อย	2	2	
• แหล่งธรรมชาติมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชนในระดับปานกลาง โดยชุมชนใช้ทรัพยากรส่วนหนึ่งจากธรรมชาติและส่วนหนึ่งจากภายนอก	3	2	
• แหล่งธรรมชาติมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชนค่อนข้างมาก โดยที่ชุมชนยังใช้ทรัพยากรจากภายนอกอยู่บ้าง แต่อยู่ในระดับน้อย	4	2	
• แหล่งธรรมชาติมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชนอย่างเห็นได้ชัด โดยชุมชนมีวิถีชีวิตที่ต้องพึ่งพาธรรมชาติในบริเวณนั้นเป็นหลัก อาจเป็นชุมชนที่อยู่มาดั้งเดิมในพื้นที่ หรือมีหลักฐานการตั้งถิ่นฐาน และเป็นแหล่งวัฒนธรรมในอดีต	5	2	
คะแนน			

1.4 ความปลอดภัยของแหล่งธรรมชาติในการท่องเที่ยว

หมายเหตุ โดยจะพิจารณาจากโอกาสที่จะเกิดอันตรายจากตัวพื้นที่เองในบริเวณเส้นทางท่องเที่ยว เช่น แผ่นดินไหว สึนามิ น้ำป่า ดินถล่ม หน้าผาสูงชัน กระแสน้ำรุนแรง สัตว์ดุร้าย มาลาเรีย และปัจจัยภายนอก เช่น ภัยจากโจรสลัด โรคระบาดอื่นๆ เป็นต้น

ดัชนี	คะแนน (A)	ค่า น้ำหนัก (B)	ค่า คะแนน (A*B)
• มีสถิติการเกิดเหตุอันตรายบ่อยตลอดปี	0	2	

• มีสถิติการเกิดเหตุอันตรายในบางฤดูกาลหรือเพียงบางช่วงของปี	1	2	
• มีสถิติการเกิดเหตุอันตราย 1-2 ครั้งต่อปี	2	2	
• มีสถิติการเกิดเหตุอันตราย 1-2 ครั้ง ในรอบ 3 ปี	3	2	
• มีสถิติการเกิดเหตุอันตราย 1-2 ครั้ง ในรอบ 5 ปี	4	2	
• มีสถิติการเกิดเหตุอันตราย 1-2 ครั้ง ในรอบ 10 ปี หรือนานกว่า	5	2	
คะแนน			

คะแนนรวม			
----------	--	--	--

2.การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน

2.1 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของตัวแหล่งท่องเที่ยว

หมายเหตุ การพิจารณาจะต้องประกอบด้วยด้านต่างๆ ดังนี้

ก. การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเช่น มีการแบ่งเขตพื้นที่สงวน พื้นที่นันทนาการและพื้นที่พักอาศัย

ข. การกำหนดช่วงเวลาในการเข้าพื้นที่ที่เหมาะสมตามช่วงเวลาของวันและฤดูกาล

ค. การจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว ให้พอเหมาะกับศักยภาพของพื้นที่และการบริการ

ดัชนี	คะแนน (A)	ค่า น้ำหนัก (B)	ค่า คะแนน (A*B)
• ไม่มีการจัดการในข้อ ก ข และ ค	0	1	
• มีการจัดการในข้อ ก ข และ ค น้อยมากและไม่เป็นระบบ	1	1	
• มีการจัดการในข้อ ก ข และ ค น้อยและไม่เป็นระบบ มีการวางระบบไว้บ้าง แต่การปฏิบัติมีข้อบกพร่อง	2	1	
• มีการจัดการที่เป็นระบบหรือได้มาตรฐานอย่างน้อย 1 ข้อ	3	1	
• มีการจัดการที่เป็นระบบหรือได้มาตรฐาน 2 ข้อ	4	1	
• มีการจัดการที่เป็นระบบหรือได้มาตรฐานครบ 3 ข้อ	5	1	
คะแนน			

2.3 การจัดการด้านบริการนักท่องเที่ยว

หมายเหตุ การประเมินในดัชนีนี้จะพิจารณาจากการดำเนินงานด้านการให้บริการขั้นพื้นฐานแก่นักท่องเที่ยว โดยมีการจัดการที่เหมาะสมให้นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในการได้รับบริการที่คุ้มค่ากับการมาท่องเที่ยวหากไม่มีคุณสมบัติตรง ให้ 0 คะแนน หากมีคุณสมบัติตรง ให้ 1 คะแนน

ดัชนี	คะแนน (A)	ค่า น้ำหนัก (B)	ค่า คะแนน (A*B)
• จำนวนบุคลากรด้านบริการมีเพียงพอที่จะให้บริการนักท่องเที่ยวเป็นส่วนใหญ่	0,1	1	
• มีระบบเตือนภัยนักท่องเที่ยว และระบบรักษาความปลอดภัยแก่ชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว	0,1	1	
• มีการจัดการด้านสิ่งก่อสร้างและสาธารณูปโภค เช่น ถนน น้ำ ไฟฟ้า ห้องสุขา สถานปฐมพยาบาล ที่เหมาะสมและกลมกลืนกับสภาพพื้นที่	0,1	1	
• มีการจัดการด้านอาหารและโภชนาการที่ถูกสุขลักษณะ มีการจัดเก็บ และกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี	0,1	1	
• มีการจัดการด้านที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม เช่น มีการออกแบบและใช้วัสดุก่อสร้างที่กลมกลืนกับธรรมชาติ ประหยัดพลังงาน และมีระบบกำจัดของเสียที่ได้มาตรฐาน	0,1	1	
คะแนน			

2.3 การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว

หากไม่มีคุณสมบัติตรง ให้ 0 คะแนน หากมีคุณสมบัติตรง ให้ 1 คะแนน

ดัชนี	คะแนน (A)	ค่า น้ำหนัก (B)	ค่า คะแนน (A*B)
• กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่มีผลกระทบต่อพื้นที่ที่มีความเปราะบางทางนิเวศวิทยา เช่น พื้นที่ที่ฝังงอกอยู่ในระยะสืบพันธุ์ กำลังสร้างรัง วางไข่	0,1	1	

• กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น ไม่ รบกวนความสงบสุขของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่ และไม่ขัดต่อ กฎหมายศีลธรรมอันดี หรือวัฒนธรรมของชาติ	0,1	1	
• มีการศึกษา วิจัย สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ และนำข้อมูลมาวางแผนทางที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบ นิเวศ	0,1	1	
• มีการศึกษา วิจัย เกี่ยวกับวัฒนธรรมในท้องถิ่น และนำข้อมูล มาวางแผนทางการดำเนินการท่องเที่ยวที่ไม่เปลี่ยนแปลงวิถี ชีวิต ประเพณีของคนในท้องถิ่น	0,1	1	
• กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ทำให้แหล่งธรรมชาติเกิดความเสื่อม โทรม เช่น ไม่ทำ ให้เกิดปริมาณขยะและของเสียที่ขัดต่อ ทัศนียภาพ	0,1	1	
คะแนน			

2.4 การจัดการด้านการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่อันเนื่องมาจากการ ท่องเที่ยว

ดัชนี	คะแนน (A)	ค่า น้ำหนัก (B)	ค่า คะแนน (A*B)
• ไม่มีแผนการติดตามและการประเมินการเปลี่ยนแปลงของ พื้นที่	0	1	
• มีแผนการดำเนินงาน	1	1	
• มีแผนการดำเนินงาน และมีการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลง ของพื้นที่ตามแผนการดำเนินงาน	2	1	
• มีแผนการดำเนินงาน มีการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของ พื้นที่ตามแผนการดำเนินงาน และมีการวิเคราะห์ประเมินผล กระทบ	3	1	
• มีแผนการดำเนินงาน มีการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของ	4	1	

พื้นที่ตามแผนการดำเนินงาน มีการวิเคราะห์ประเมินผลกระทบ และมีการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการท่องเที่ยว			
• มีแผนการดำเนินงาน มีการเก็บข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของ พื้นที่ตามแผนการดำเนินงาน มีการวิเคราะห์ประเมินผลกระทบ มีการปรับปรุงและแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการท่องเที่ยว และมี การปฏิบัติด้านการติดตามการประเมินผลอย่างต่อเนื่องทุกปี	5	1	
คะแนน			

คะแนนรวม			
----------	--	--	--

3.การจัดการด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก

3.1 มีศูนย์บริการที่ให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

หากไม่มีคุณสมบัติตรง ให้ 0 คะแนน หากมีคุณสมบัติตรง ให้ 1 คะแนน

ดัชนี	คะแนน (A)	ค่า น้ำหนัก (B)	ค่า คะแนน (A*B)
• มีศูนย์บริการหรือมีการกำหนดพื้นที่เพื่อเป็นศูนย์บริการอย่าง ชัดเจนและมีเจ้าหน้าที่ประจำ	0,1	1	
• มีสื่อหลากหลายประเภทในการให้ข้อมูล ข่าวสาร ใน ศูนย์บริการแก่นักท่องเที่ยว ก่อนการท่องเที่ยวในแหล่ง ธรรมชาติ เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ นิทรรศการ	0,1	1	
• มีเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ที่มีอัธยาศัยดี และสามารถสื่อสาร ภาษาอังกฤษได้	0,1	1	
• สื่อมีความน่าสนใจ และเป็นข้อมูลปัจจุบัน	0,1	1	
• ภาษาที่ใช้ในสื่อประเภทต่างๆ มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ	0,1	1	
คะแนน			

3.2 มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในด้านการประหยัดพลังงานและการกำจัดของเสียอย่างถูกวิธี

หากไม่มีคุณสมบัติตรง ให้ 0 คะแนน หากมีคุณสมบัติตรง ให้ 1 คะแนน

ดัชนี	คะแนน (A)	ค่า น้ำหนัก (B)	ค่า คะแนน (A*B)
• มีสื่อในการรณรงค์ให้นักท่องเที่ยวช่วยกันประหยัดน้ำ และพลังงาน	0,1	1	
• มีสื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดจิตสำนึกที่ไม่ทำให้นักท่องเที่ยวทิ้งขยะในแหล่งธรรมชาติ	0,1	1	
• จัดระบบการทิ้งขยะที่มีการแยกประเภท	0,1	1	
• มีการแจกแจงปริมาณการใช้น้ำ ไฟฟ้า ขยะ ให้นักท่องเที่ยวทราบ	0,1	1	
• มีการรณรงค์ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการเก็บและนำขยะออกจากพื้นที่	0,1	1	
คะแนน			

3.3 มีการให้ความรู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์กับพนักงานนำที่ นักท่องเที่ยวและชุมชนที่อยู่โดยรอบพื้นที่

หากไม่มีคุณสมบัติตรง ให้ 0 คะแนน หากมีคุณสมบัติตรง ให้ 1 คะแนน

ดัชนี	คะแนน (A)	ค่า น้ำหนัก (B)	ค่า คะแนน (A*B)
• มีการจัดอบรมพนักงาน ผู้ประกอบการ และชุมชนเกี่ยวกับคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์เป็นระยะๆ ตามความเหมาะสม	0,1	1	
• มีการจัดเส้นทางศึกษาธรรมชาติและป้ายสื่อความหมายบนเส้นทางเพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว	0,1	1	
• มีการจัดกิจกรรมด้านการศึกษาธรรมชาติให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะด้าน เช่น กิจกรรมการดูนก	0,1	1	

การศึกษาพันธุ์ไม้ ฯลฯ เป็นครั้งคราว			
• มีการเผยแพร่ข้อมูลในด้านต่างๆของแหล่งท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่นหรือระดับประเทศ	0,1	1	
• มีการเผยแพร่ข้อมูลในด้านต่างๆของแหล่งท่องเที่ยวผ่านเว็บไซต์ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ	0,1	1	
คะแนน			

3.4 มีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องระบบนิเวศ และการอนุรักษ์ให้บริการด้านความรู้แก่นักท่องเที่ยว

ผู้ประกอบการ และชุมชน

หมายเหตุ บุคลากรที่ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวควรที่จะมีความรู้ในเรื่องระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์ซึ่งอาจได้รับความรู้มาจากประสบการณ์ การบอกเล่า การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การฝึกอบรม หรือการศึกษาในระดับปริญญาด้านสิ่งแวดล้อม นิเวศวิทยา หรือด้านที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ บุคลากรให้บริการด้านความรู้ควรที่จะสื่อสารได้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ดัชนี	คะแนน (A)	ค่า น้ำหนัก (B)	ค่า คะแนน (A*B)
• ไม่มีบุคลากรที่มีความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศและการอนุรักษ์ให้ความรู้	0,1	1	
• มีบุคลากรที่มีความรู้บ้าง ในเรื่องระบบนิเวศ และการอนุรักษ์ โดยเรียนรู้จากประสบการณ์ และการบอกเล่า	0,1	1	
• มีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องระบบนิเวศ และการอนุรักษ์ โดยการเรียนรู้จากการศึกษาและค้นคว้าด้วยตนเองจากเอกสารที่เชื่อถือได้	0,1	1	
• มีบุคลากรที่ผ่านการฝึกอบรมความรู้ด้านระบบนิเวศ และการอนุรักษ์	0,1	1	
• มีบุคลากรที่มีความรู้ระดับปริญญาด้านสิ่งแวดล้อม นิเวศวิทยา หรือสาขาที่เกี่ยวข้อง	0,1	1	
• มีบุคลากรที่มีความรู้ระดับปริญญาด้านสิ่งแวดล้อม นิเวศวิทยา	0,1	1	

หรือด้านที่เกี่ยวข้อง และสามารถสื่อสาร และให้ความรู้โดยใช้ภาษาอังกฤษได้			
คะแนน			

คะแนนรวม			
----------	--	--	--

4.การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว

4.1 ชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

หากไม่มีคุณสมบัติตรง ให้ 0 คะแนน หากมีคุณสมบัติตรง ให้ 1 คะแนน

ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)
• มีตัวแทนของชุมชนในการวางแผนหรือบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	0,1	2	
• การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลและรักษาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ท่องเที่ยว	0,1	2	
• ชุมชนมีส่วนร่วมในการรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น	0,1	2	
• กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น	0,1	2	
• มีการก่อตั้งองค์กรหรือ โครงการอนุรักษ์ต่างๆ ที่เกิดจากท้องถิ่นซึ่งมีบทบาทต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	0,1	2	
คะแนน			

4.2 ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว

หากไม่มีคุณสมบัติตรง ให้ 0 คะแนน หากมีคุณสมบัติตรง ให้ 1 คะแนน

ดัชนี	คะแนน (A)	ค่าน้ำหนัก (B)	ค่าคะแนน (A*B)

• ชุมชนมีรายได้จากการขายอาหารและสินค้าพื้นเมือง	0,1	2	
• ชุมชนมีรายได้จากการนำเที่ยวและให้บริการในกิจกรรมการท่องเที่ยว	0,1	2	
• ชุมชนมีรายได้หรือเงินเดือนจากการถูกจ้างงาน โดยบริษัทนำเที่ยวหรือเจ้าของพื้นที่	0,1	2	
• ชุมชนมีรายได้จากการให้บริการด้านที่พัก เช่น การจัดโฮมสเตย์	0,1	2	
• ชุมชนมีรายได้จากการแสดงศิลปะพื้นเมือง	0,1	2	
คะแนน			

คะแนนรวม	
----------	--

คะแนนรวมทั้งหมด	
-----------------	--

ประวัติผู้วิจัย

หัวหน้าคณะวิจัย

1. ชื่อ (ภาษาไทย): นางอรจนา แสนไชย จันทร์ประยูร
(ภาษาอังกฤษ): Mrs.Onjana Sanchai Chantraprayoon
2. เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน : 3 5106 00191 69 9
3. ตำแหน่งปัจจุบัน : อาจารย์ประจำคณะพัฒนาการท่องเที่ยวมหาวิทยาลัยแม่โจ้
4. หน่วยงานที่สังกัด : คณะพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้
อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ 50290
โทรศัพท์ 053 873296 โทรสาร 053 873261
E-mail onjanasanchai@gmail.com, onjana@mju.ac.th
5. ประวัติการศึกษา : 2546 ปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการจัดการ, มหาวิทยาลัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่
2550 Master of Management (Tourism and Hospitality) University of South Australia, Adelaide, Australia
6. งานวิจัยร่วม : การพัฒนาศักยภาพมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ในพื้นที่ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ (หัวโครงการวิจัย 50%)

ผู้ร่วมวิจัย

1. ชื่อ (ภาษาไทย): นางสาววัชรวีรวรรณ สติผลิน
(ภาษาอังกฤษ): Miss Watchareewan Sasiphalin
2. เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน : 3521200114663
3. ตำแหน่งปัจจุบัน : อาจารย์ประจำคณะพัฒนาการท่องเที่ยวมหาวิทยาลัยแม่โจ้
4. หน่วยงานที่สังกัด : คณะพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้
อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ 50290
โทรศัพท์ 053 873296 โทรสาร 053 873261
E-mail sasiphalin@hotmail.com
5. ประวัติการศึกษา : 2545: ศ.บ.(เศรษฐศาสตร์) – มหาวิทยาลัยแม่โจ้
2549: ศศ.ม.(การจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว) - มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

6. งานวิจัยร่วม

- ความพึงพอใจของผู้ประกอบการที่มีต่อผู้สำเร็จการศึกษาคณะพัฒนาการท่องเที่ยว
- การจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานและสร้างเครือข่ายของผู้สำเร็จการศึกษาจากคณะพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้
- การพัฒนาศักยภาพมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ในพื้นที่ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ (ผู้ร่วมวิจัย 10%)